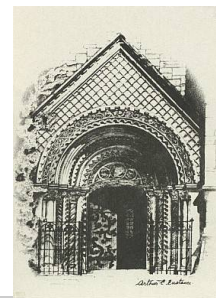

Les cultures primitives: Un reexamen del problema del seu origen històric

Arthur C. Custance, M.A., Ph. D.†

Articles EL PÒRTIC - # 32 [Doorway Papers]

«L'arqueologia, tant en el camp de la història bíblica com en el de la clàssica, ha començat sense pressuposicions, i ha procedit de manera uniforme a recolzar la fiabilitat dels antics documents. La realitat subjacent a les històries homèriques, al relat del palau derruït i de l'esplendor del rei Minos i de la història de Menes, el primer rei a Egipte, tot això anteriorment considerat com llegendari o mític, ha pres ara el seu lloc a la història sòbria. Heròdot, Estrabó i Josefus, tan sovint acusats d'inexactituds, han resultat tenir raó una i altra vegada. En el camp de la història bíblica, ni una sola declaració de fet ha quedat realment desacreditada.» (Melvin G. Kyle, «The Antiquity of Man According to the Genesis Account», *Transactions of the Victoria Institute*, Londres, vol. 57, 1925, pàg. 127.)

Introducció

UN AMIC MEU estava una vegada sopant amb una cèlebre personalitat estrangera. Durant la conversa, el meu amic va comentar sobre l'esplèndid panorama que es veia des de la finestra del menjador, i va observar al seu convidat que quan el sol es llevava sobre el riu Hudson, creava un calidoscopi sempre canviant de reflexos de colors al pas dels vaixells de moltes nacions que navegaven pel riu. El gran home va protestar: «Però, *dat iss der vest, nod der east!* [Però això és l'oest, no l'est!].» El seu amfitrió es va afanyar a assegurar-li que devia estar desorientat, i que estava cometent un error. No obstant això, la discussió va arribar a un punt que semblava que tan solament una brúixola sobre la taula podria convèncer l'ancià cavaller del seu error. Així, van buscar una brúixola, la qual va confirmar l'observació realitzada per l'amfitrió, que havia observat la sortida del sol moltíssimes vegades des d'aquella finestra. L'ancià cavaller va fer una llarga pausa, i després va dir: «Llavors ... *der Kompass iss wronk!* [Llavors, la brúixola va malament!].» Com ho va dir amb un to de completa convicció, sobrava qualsevol discussió addicional sobre aquest tema, i es va deixar de parlar de l'assumpte.

Aquesta història sembla tan absurda que és gairebé increïble, però va passar de debò. És una esplèndida il·lustració de fins a quin punt una idea preconcebuda pot impedir l'acceptació d'una veritat quan aquesta veritat és contrària a les expectatives. En les ments dels antropòlegs, la idea preconcebuda sobre la naturalesa de l'home quan va aparèixer al principi en escena com un ésser una mica diferent dels simis ha conduït també a un complet rebuig dels primers capítols de Gènesi com la brúixola del passat. Perquè

Gènesi descriu el primer home com molt diferent dels animals, i els seus primers esforços per erigir una civilització com qualsevol cosa menys primitiva. Però això és el completament oposat al que es creu en l'actualitat sobre els primers éssers humans. Es posen del costat de l'ancià cavaller de la nostra història, *Der Kompass iss wronk!* – La brúixola va malament! Però, quan es comprèn correctament, el relat del Gènesi explica moltes de les anomalies de la prehistòria.

Em sembla molt inquietant que no pocs antropòlegs cristians, en publicar els seus punts de vista, ja no consideren necessari realitzar cap veritable intent per quadrar el que diuen com antropòlegs amb la seva teologia com a creients cristians. En el seu desig d'estar al dia, cap cristià pot permetre's abraçar les ortodòxies en voga només perquè siguin les acceptades per les autoritats. No es garanteix que el que està actualment en voga sigui més cert que allò que el va precedir, i, de fet, es demostrarà més endavant que el contrari pot ser precisament el cas, i que velles creences poden tornar a aparèixer sota una nova llum i rebre un major respecte. Per la meua banda, crec que és més prudent i segur fer de les Escriptures la pedra de toc de la veritat, també en el camp de l'antropologia –i esperar.

Al llarg dels últims cent anys, el pèndol de l'opinió ha tendit a oscil·lar d'un a altre extrem. Al principi, tothom estava convençut que la Caiguda de l'home era tan absoluta que no era possible cap progrés i que tot havia d'estar en un estat de degeneració. Quan es va rebutjar aquesta ominosa imatge, va prendre el seu lloc una filosofia del progrés que va donar origen, cap a finals del segle 19, a una època d'enorme optimisme on la clau era l'evolució progressiva. La degeneració va passar a ser una paraula políticament incorrecta. Però dos devastadores guerres mundials van acotar aquestes filosofies tan visionàries i ens van obligar a tots a reconsiderar el curs de la història humana. Era potser que realment es tractava, al capdavant, d'un registre de progressió des d'allò primitiu a la civilització, d'allò simple a allò complex, de la superstició a una adoració pura, del salvatgisme a un estat de

† 1910 - 1985. Membre de l'Afiliació Científica Americana; Membre de l'Associació Americana d'Antropologia; membre del Reial Institut d'Antropologia

refinament? Uns pocs que van suggerir que potser hauriem de tornar a examinar les cultures primitives amb el propòsit de comprendre com es van originar van considerar que no era prudent proposar directament que eren degenerades, perquè el clima d'opinió era contrari a qualsevol concepte que reflectís de cap manera la idea d'una Caiguda de l'home. Amb el suport enèrgic de la teologia liberal per al rebuig d'aquest aspecte particular de la fe cristiana, es van sentir menys veus erudites defensant el punt de vista tradicional. Simultàniament, es va tornar menys perillós per als autors no cristians admetre la possibilitat de la degeneració, i en conseqüència han tendit a això amb freqüència.

Quan Lyell va formular el seu principi que per explicar els fenòmens de la geologia s'havia d'evitar recórrer a forces que no es coneixien en el present, intentava amb això desanimar els catastrofistes que freqüentment introduïen forces que eren tan excepcionals que en la pràctica eren sobrenaturals. La creença general és que la ciència de la geologia es va beneficiar molt en seguir el consell de Lyell.

En tractar sobre el període antic de la prehistòria humana, l'escala temporal i el rerefons són geològics, i els antropòlegs van quedar fàcilment persuadits que calia aplicar aquest mateix principi general també al seu camp d'estudi. No obstant això, alhora que acceptaven el rebuig de Lyell de tot recurs a forces sobrenaturals, no van seguir la seva regla d'explicar el passat només en termes del «present» conegut. Si ho haguessin fet, mai no haurien pogut acceptar que l'evolució cultural va succeir de la manera que diuen.

A més, era evident que el Principi de Lyell no es podia aplicar a la qüestió dels orígens –per exemple, a l'origen de l'Univers. Tampoc es pot aplicar a l'origen de la civilització. En arribar a aquest punt, no tenim aquesta guia per a la interpretació del passat. En certa manera, per tant, no va ser la raó, sinó el prejudici el que va portar a rebutjar la història bíblica. Però potser hagi arribat ja el moment per tornar a examinar tota aquesta qüestió.

Les referències al peu podran semblar excessivament nombroses. El meu propòsit és fins a cert punt estendre l'abast del text proporcionant una llista addicional de referències bibliogràfiques en les quals es podrà trobar una interessant informació addicional.

Aquesta informació està de vegades relacionada només indirectament amb l'assumpte que ens ocupa, però en tot cas és valuosa, i contribueix en altres formes a algunes de les implicacions més àmplies d'aquest article.

Capítol 1

El canviant clima d'opinió

DURANT EL SEGLE DINOU, en part com a resultat del desenvolupament de mitjans més ràpids de desplaçament, en part com a resultat de l'establiment de l'Imperi Britànic, el que va possibilitar viatjar de forma segura per moltes parts del món que fins llavors s'havien considerat inaccessibles, i en part com a resultat d'un extraordinari augment de l'activitat missionera, les formes de vida dels pobles primitius van arribar a formar part de l'interès popular fins a un grau sense precedents. La revista *The Journal of the Royal Anthropological Institute* va publicar recentment un article titulat «Anthropology and the Missionary [Antropologia i els missioners]», que rendia tribut al gran servei realitzat pels primers missioners per al coneixement de les cultures primitives.¹ Homes com Livingstone a l'Àfrica, per exemple, reben menció destacada. Però la llista és sorprenentment llarga. I es reconeix la qualitat acadèmica dels escrits d'aquests pioners.

El sorgiment de grans cases editorials que van accelerar enormement la disseminació d'aquesta classe de literatura va servir també d'ajuda per exposar davant del món civilitzat d'Europa i Amèrica la inesperada diversitat de formes de vida, i l'endarreriment cultural (des d'una perspectiva materialista) d'una enorme porció de la població del món.

Va ser durant l'última meitat del segle dinou que acadèmics genuïnament cristians es van constituir en societats per presentar comunicacions al públic, en un intent d'exposar com els ràpids avenços dels coneixements en aquesta i altres àrees es relacionaven amb les Escriptures, i de forma particular amb l'Antic Testament. La pressuposició era sempre que la Bíblia era veraç i que quan els resultats d'aquestes joves ciències no harmonitzaven amb ella, la manca no estava en les Escriptures, sinó en les ciències. Aquest enfocament apareix clarament en els primers articles de la publicació *Transactions of the Victoria Institute* a Londres,² de la publicació *Exeter Hall Papers* publicats per la llavors recentment fundada YMCA,³ i els tractats *Present Day Tracts*, entre els autors dels quals hi havia algunes de les

1 Rosenstiel, Annette, «Anthropology and the Missionary», *Journal of the Royal Anthropological Institute*, vol. 89, Secc. 1, Ene.-Jun., 1959, pàg. 107-115.

2 Per exemple, el primer volum de *Transactions of the Victoria Institute*, publicat el 1866, contenia articles sobre les relacions existents entre les Escriptures i la ciència, sobre la diferència d'esfera d'acció entre les Escriptures i la ciència, sobre les diverses teories de la condició passada i present de l'home, sobre l'origen del llenguatge, sobre els miracles, sobre les lliçons que es desprenen de la geologia en relació amb Déu, sobre la mútua utilitat de la teologia i de les ciències naturals, i de les relacions passades i presents de la ciència geològica en relació amb les Sagrades Escriptures. En els anys que van anar

seguint es van publicar articles amb títols com «Alguns usos de la història sagrada primitiva»; «L'origen comú de les races americanes i del vell món»; «Sobre la veritable antropologia»; i «El lloc de l'home en la creació». Aquests articles van ser escrits, en molts casos, per figures destacades d'Anglaterra i del Continent.

3 La revista *The Exeter Hall Papers*, publicada a Londres per Nisbet, va ser fins i tot anterior, i va veure la llum de 1845 a 1865, i es dirigia a un públic més general, pel que no tenia un to tan acadèmic, tot i que tractava de les mateixes qüestions bàsiques. És un reflex de la serietat dels membres d'YMCA en aquells dies que aquests articles tractaven de qüestions tan serioses com «La

majors autoritats coetànies.⁴ Aquests articles tractaven sobre geologia, astronomia, arqueologia i temes semblants –i no pocs d'ells tractaven sobre l'origen de la civilització i de com s'havien originat les cultures primitives.

Per comprendre els esdeveniments subsegüents, és important adonar-se'n que inicialment no es pensava en absolut que aquestes cultures primitives fossin etapes representatives d'aquelles per les quals havia progressat la civilització d'Occident. La història bíblica de la infància de la humanitat començava amb la creació d'un ésser completament humà i summament intel·ligent, Adam, al que va seguir el ràpid sorgiment de la vida en ciutats, i l'aparició gairebé immediata d'activitats i de tècniques que evidenciaven la divisió del treball que només podia ser suportada per una civilització avançada –i tot això era llavors vist per la majoria de la gent com a normal en el principi de la història humana. No es contemplaven etapes primitives per a l'home com un tot durant aquest procés. Quan, per primera vegada, es van assenyalar a l'atenció del públic les puntes de fletxa de pedra i les restes fòssils associades, no van ser preses com manifestacions de l'home en evolució, sinó com les relíquies de l'home sota maledicció.⁵ L'existència dels pobles primitius s'interpretava unànimement com a prova de la Caiguda de l'home. Molt pocs consideraven això com indicis de l'evolució de l'home. Tan ferma era la creença en la idea d'Adam com un ésser immensament superior i en què la civilització antiga reflectia una mica d'aquesta superioritat, i en què les civilitzacions cristianes de l'època havien preservat fins a cert punt aquesta superioritat, que totes les altres formes culturals eren contemplades com decadents, i els pobles primitius com els més degenerats de tots. Senzillament, no es concebia la idea de cap classe de progrés a part de la influència cristiana.

Però hi havia una altra perspectiva totalment diferent sobre la història que començava a trobar favor a Anglaterra i en altres llocs, com a resultat de la Revolució Industrial i dels grans avenços que es realitzaven en tecnologia, avenços que semblaven totalment independents d'una influència cristiana. Aquesta perspectiva va adoptar la forma d'una filosofia d'esperit darwinista, encara que no li devia res a Darwin. Alguns dels conceptes més generatius d'aquest plantejament particular de la història, com ara el de la supervivència dels més aptes, van ser presos de Spencer i d'altres que compartien el seu punt de vista. El famós poema de Tennyson, *In Memoriam*, que descriu la natura com plena de sang en els seus ulls i les seves urpes, es va publicar en realitat deu anys abans de la publicació de *L'Origen de les Espècies*. El que és més important en el context d'aquest present article és que, durant la segona meitat del segle dinou, els antropòlegs socials que van escriure sobre els pobles primitius en general també havien quedat enormement influïts per la filosofia progressista de Spencer. I aquests, amb total independència del darwinisme, estaven molt ocupats en ordenar i classificar aquestes cultures primitives en pulcres seqüències evolutives. Així, com ho va observar Melville Herskovits:⁶

Per comprendre l'evolucionisme cultural, és essencial considerar-lo com més que un mer reflex de la teoria de l'evolució biològica, de la qual se sol creure que se'n deriva. Teggart, l'estudiós de la història de les idees, ha observat que quan va aparèixer l'obra de Darwin *L'Origen de les Espècies* el 1859, era ja «massa tard perquè exercís cap efecte sobre l'extraordinari desenvolupament dels estudis etnològics de la segona meitat del segle dinou». Les obres que van iniciar aquest nou plantejament, com les contribucions dels alemanys Waitz, Bastian i Bachhofen, o dels acadèmics anglesos Maine, McLennan i Tylor, van aparèixer entre 1859 i 1865. Això significa que la seva planificació i redacció va tenir lloc durant el mateix temps en què Darwin estava realitzant les seves investigacions i organitzant i redactant les seves conclusions. A més, Teggart exposa que l'evolucionisme cultural i el biològic diferien en certes qüestions teòriques importants. Observa ell que «Tylor, el 1873, i McLennan, el 1876 ..., rebutjaven qualsevol dependència de Darwin i mantenien la seva adhesió a una tradició anterior de desenvolupament o evolució.

Quan Maine i McLennan van començar a publicar els seus punts de vista, no abrigaven cap dubte sobre la correcció d'ordenar els materials culturals de manera que exhibissin un progrés evolutiu. Les coses sempre havien millorat en el passat, i per això seguirien fent-ho en el futur. La ciència estava merament accelerant un procés natural, realitzant més i més miracles, mentre que l'església, lamentablement, semblava poder realitzar menys i menys. Es podia construir un cel molt tangible aquí mateix a la terra, i l'atractiu d'un cel espiritual futur en un altre món va anar perdent força gradualment. La moralitat basada en la relació de l'home amb Déu va ser progressivament substituïda per una ètica basada en les relacions humanes. L'home podia ser bo sense ser en absolut cristià. Sobre aquest nou esperit,⁷

En les albrors de la ciència moderna existia una enorme confiança en que els seus usos serien benèfics. El gran vident medieval, Roger Bacon (un dels primers «moderns») estava animat per un profund entusiasme sobre el nou món que la ciència podria crear. Revelaria el passat, el present i el futur, i asseguraria la immensa millora i la indefinida prolongació de la vida. Semblantment, pensadors del Renaixement com Giordano Bruno, Leonardo da Vinci i Tomasso Campanella, precursors de la moderna revolució científica i tecnològica, se sentien embriagats per la seva infinita promesa. Un optimisme com aquest va trobar una àmplia expressió en l'obra de Francis Bacon, que creia que la ciència eixamplaria els límits de l'imperi humà fins fer possible totes les coses, i que, en escriure *La Nova Atlàntida*, imaginava ple de goig la Utopia que creia que s'aconseguiria amb el progrés científic.

civilització patriarcal», «Les declaracions bíbliques, en harmonia amb els descobriments científics», «La història natural de la creació», «Evidències geològiques de l'existència de la Deïtat», «l'origen comú de la raça humana», «Déu en la ciència», i similars.

4 *The Present Day Tracts* foren una sèrie de erudites comunicacions en 13 volums, publicats per The Religious Tract Society des de 1883 en endavant. També allí es tractava sobre problemes com «L'edat i l'origen de l'home considerat geològicament», «La paternitat mosaica i la credibilitat del Pentateuc», «La

filosofia del Sr. Herbert Spencer», «Punts de contacte entre la Revelació i les ciències naturals», «Anàlisi de l'ètica de l'evolució», i similars.

5 Wendt, Herbert, *I looked For Adam*, Weidenfeld and Nicolson, Londres, 1955, p. 15 ss. [En castellà, *Tras las huellas de Adán*.]

6 Herskovits, Melville J., *Man and His Works*, Knopf, Nova York. 1950. p. 464.

7 Rader, Melvin, «Technology and Community», *Scientific Monthly*, juny de 1949, pàg. 502.

En les seves etapes inicials del progrés, aquest clima intel·lectual era completament favorable per al llançament d'una obra com *L'Origen de les Espècies*. Era gairebé inevitable, perquè com ho va observar encertadament Calverton:⁸

La simultaneïtat mateixa amb què Darwin i Wallace van arribar a la teoria de la selecció natural i a la supervivència dels més aptes va ser una magnífica demostració de la intensa activitat de la idea en aquell temps. Cada força en l'ambient, en l'àmbit econòmic, i en el social, concorrien per a l'èxit de la doctrina.

Com ja hem observat, en les seves etapes inicials l'antropologia es va desenvolupar de forma completament independent del darwinisme. Però no va transcórrer molt temps fins que es va reconèixer que les seves conclusions donaven un suport addicional als arguments de Darwin sobre l'origen de la humanitat. La literatura d'aquesta nova disciplina va aconseguir aviat l'acceptació entusiasta del gran públic, per la seva gran harmonia amb l'esperit d'aquella generació. Però aquesta popularitat anava finalment a resultar en un impediment. Perquè l'antropologia va començar a aconseguir la seva consideració com a ciència principalment a causa del prejudici evolucionista en què es fundava, de manera molt semblant per la qual la geologia i la zoologia es consideraven ciències –perquè s'adherien a la perspectiva que tot havia de explicar-se en termes totalment naturalistes, sense recórrer en absolut al sobrenatural. L'impediment era que de fet van començar a aplicar-se principis evolutius de forma indiscriminada on mai s'haguessin hagut d'aplicar, i quan l'error es va fer evident per als mateixos antropòlegs, no es van atrevir a pronunciar-se obertament contra aquesta tendència per por de ser titllats d'anticientífics.

La manca de valentia de part d'aquells que podien veure el que estava succeint va impulsar a l'adoctrinament dels estudiants joves en una perspectiva totalment prejutjada de les dades. Així, en paraules de Abrahm Kardiner:⁹

L'estudi de l'«home primitiu» ofería unes grans esperances que proporcionaria una valuosa informació sobre l'evolució cultural humana. En certa mesura –petita–, aquesta esperança va quedar satisfeta. Però quan sorgeix una nova àrea d'investigació com a subproducte d'una hipòtesi progenitora, és natural que els seus primers esforços es dirigeixin a donar suport a la seva hipòtesi progenitora.

L'estudi de l'home primitiu va quedar per això esbiaixat des del seu mateix començament. Els grans noms d'Edward B. Tylor, James Frazer, Lucien Levy-Bruhl i Emile Durkheim van anar associats amb aquests primers esforços. Estaven decidits a fonamentar l'evolució cultural demostrant que les formes arcaïques i simples de pensament i d'organització social van anar canviant a formes més complexes i integrades.

La fal·làcia d'aquest primer plantejament no residia només en què acoloria les conclusions que s'extreien de

les dades observades, sinó també que dictava quines dades es podien considerar com a rellevants. Aquí és on la teoria de l'evolució cultural va causar la més gran destrossa. Perquè aquests evolucionistes no estaven estudiant l'adaptació de l'home primitiu al seu ambient. Van anar de salt en salt, passant d'una cultura a una altra, recollint el que volien de cadascuna d'elles, per ajustar-ho tot al seu pla mestre.

Mentrestant, aquesta filosofia humanista era reforçada en el seu atractiu popular per les prodigioses tasques dels Alts Crítics, que van obtenir un gran èxit en proporcionar a les persones reflexives més i més excuses per rebutjar l'autoritat de les Escripures, declarant-les com essencialment mitològiques. No hi havia dubte que tot tendia a evolucionar, i la Bíblia, deien, estava errada en el seu èmfasi en la tendència natural de l'home a degenerar. En el camp contrari, una formidable formació d'erudits cristians estaven insistint amb la mateixa seguretat que l'evidència procedent de l'arqueologia i de l'etnologia contradecien directament qualsevol pretès progrés universal. S'afirmava que no hi havia cap dubte que tot tendia a degenerar, i que la Bíblia assenyalava la definitiva i total corrupció de tot el que pertanyia a les cultures del món. Potser tots dos punts de vista hagin errat en exagerar un sol aspecte de la qüestió. No tot degenera –ni tampoc tot evoluciona a una mica més avançat.

Com veurem, s'ha donat un canvi d'opinió fins i tot entre els antropòlegs no cristians, i les seqüències evolutives artificials inicials creades per Maine i Tylor i altres han quedat majoritàriament repudiades en la seva forma original, tot i que se segueixen usant encara i sovint amb fins pedagògics. Tanmateix, s'ha d'observar que quan les autoritats modernes expressen la seva no creença en l'«Evolució», no signifiquen amb això que tinguin dubtes que l'home descendeix d'animals, sinó només que rebutgen el tipus de evolucionisme cultural que, per usar les paraules de Wallis, «van dominar les conclusions» dels primers antropòlegs socials. Aquesta observació és important, perquè els escriptors cristians que no estiguin familiaritzats amb aquests antecedents citen de vegades a les autoritats modernes com si haguessin rebutjat la teoria de l'evolució de l'home en la seva integritat. Això és un error. Aquests escriptors es refereixen només a l'evolució cultural, no a la biològica. Però aquest canvi d'opinió ha tingut lloc en temps recents. I aquest canvi ha succeït en part a causa que ja no es podien ajustar els immensos temps prehistòrics a l'antic esquema, i degut en part a mètodes més refinats de datació. Com ho va dir Wilson Wallis fa uns anys en un discurs davant l'Associació Americana el 1947, els antropòlegs estan acceptant unes certes pressuposicions fonamentals quan tracten sobre l'home prehistòric.¹⁰ Citant les seves paraules: «Com més retrocedim a la foscor de la prehistòria, tant més clara es fa la nostra visió. Per aquest motiu, coses que no es podrien inferir si les dades tinguessin a veure amb l'home contemporani es poden inferir gràcies a aquesta il·luminació en la penombra cada vegada més fosca de les edats remotes». Naturalment, el secret és que quan no hi ha possibilitat de refutació, hom pot permetre's afirmar amb absolut aplom que té raó. De fet, aquesta tendència a

⁸ Calverton, V. F., «Modern Anthropology and the Theory of Cultural Compulsives», en *The Making of Man*, Modern Library, Nova York, 1931, pàg. 2, i les asseveracions en itàliques a la p. 27.

⁹ Kardiner, Abram, en una ressenya de «Posthumous Essays by Bronislaw Malinowski», en *Scientific American*, juny de 1918, pàg. 58. Una excel·lent

il·lustració de com operava aquest prejudici es trobarà, amb referència als eolits, a H. V. Vallois i M. Boule, *Fossil Men*, Dryden, Nova York 1957, pàg. 101.

¹⁰ Wallis, Wilson, «Pre-Suppositions in Anthropological Interpretations», *American Anthropologist*, vol. 50, 1948, pàg. 560.

aprofitar-se de l'escassetat de dades ha rebut una dura reprensió per part de personatges com Harry L. Shapiro, del Museu Americà d'Història Natural, que va observar:¹¹

No hi ha dubte que la lluita competitiva per aconseguir l'atenció cap a les idees d'un mateix pot motivar la forma en què es presenten, i és inqüestionable que molts de nosaltres en el nostre zel podem parlar amb una convicció sincera encara que potser injustificada: però això no excusa l'antropologia ni els antropòlegs de les conseqüències del que permetem que es mantingui com el nostre evangeli antropològic. ... [El que necessitem és] desenvolupar una actitud rigorosament crítica cap a les especulacions i els raonaments incorporats en les obres d'antropologia. Això és tant més essencial quant que l'antropologia, com les altres ciències socials, no té els procediments experimentals que exerceixen un profund i saludable control en el creixement de les ciències experimentals. En aquestes últimes, una afirmació pot ser immediatament comprovada sota un control similar en centenars de laboratoris. ... En canvi, les nostres investigacions no es presten fàcilment a aquesta classe de proves. ... És per aquesta raó que considero essencial per a la salut de l'antropologia que siguem summament crítics en procedir a l'avaluació de les teories i de les investigacions que es publiquen com a representatives de l'antropologia.

Però també s'observa una sorprenent absència d'una anàlisi de les pressuposicions i premisses fonamentals de noves línies d'investigació que, com una nova moda de vestir femenina, sembla exercir una mena de tirania que ningú no s'atreveix a desafiar.

El meu suggeriment és que aquestes crítiques són desitjables, i conec diversos antropòlegs que no vacil·len en privat o en les seves aules a oferir comentaris crítics – però que es mantenen estranyament silenciosos pel que fa a la premsa.

És possible que estigués pensant en Wallis, que, en el mateix context i en una altra ocasió, també havia escrit:¹²

Des de l'època de Darwin, la idea de l'evolució ha dominat majoritàriament les ambicions i ha determinat les conclusions de l'antropologia física, de vegades en perjudici de la veritat.

Aquestes autocrítiques són relativament recents. Però fins i tot quan l'antropologia era una ciència moderna dissociada de tota referència a les declaracions bíbliques, havia destacades excepcions a la regla general que les autoritats més excel·lents estaven consagrades a la idea de l'evolució. De fet, el mateix E. B. Tylor, que pot ser pròpiament designat com el pare de l'antropologia, i que s'adheria amb fermesa a la perspectiva progressista de la cultura que l'evolució semblava exigir, no ignorava però la realitat que la degeneració cultural era una cosa molt real. Així, en la seva clàssica obra va escriure amb una penetrant percepció:¹³

No segueix d'arguments com els anteriors que la civilització estigui sempre en moviment, o que el moviment sigui sempre progrés. Al contrari, la història ensenya que roman estacionària durant llargs períodes i que sovint retrocedeix.

Per comprendre tal decadència de la cultura s'ha de recordar que les arts més sublimes i que els ordenaments més elaborats de la societat no sempre prevalen, i de fet poden ser massa perfectes per mantenir-se, perquè els pobles han de tenir allò que s'ajusta a les seves circumstàncies.

Hi ha una instructiva lliçó per aprendre, d'un anglès a Singapur, que va observar sorprès dos curiosos negocis que prosperaven allà. Un era comprar vaixells anglesos vells, abatre la seva arboradura, i aparellar-los com joncs. L'altre era comprar mosquetons anglesos de percussió i transformar-los en vells fusells de pedrenyal! A primera vista això sembla una completa estupidesa, però quan hom reflexiona, es veu com n'és, de raonable. Era tan difícil aconseguir que els mariners orientals s'adaptessin a naus d'aparell europeu que semblava millor proporcionar-los les naus més simples a les que estaven acostumats; i pel que fa als fusells, els caçadors a la càlida i humida selva estaven millor equipats amb fusells d'espurna que si havien de portar i mantenir unes existències de càpsules de fulminants. En tots dos casos, el que necessitaven no eren els productes més refinats de la civilització, sinó alguna cosa més apropiada a la seva situació i més fàcil d'utilitzar.

Ara bé, aquesta mateixa regla és aplicable en assimilar noves civilitzacions i en mantenir les antigues. Quan la vida d'un poble es veu alterada per una migració a un nou país, o per guerra o pertorbacions en el propi país, o per la barreja amb una raça en circumstàncies inferiors, la cultura dels seus pares pot arribar a no ser ja necessària o possible, i per això decau.

Aquesta degeneració s'observa entre els descendents dels portuguesos a les Índies Orientals, que s'han barrejat per matrimoni amb la població nativa i que han perdut la marxa de la civilització, de manera que els europeus nous veuen gandulejant en els seus pobres barraques en mig d'una abundància luxuriant de fruits i flors tropicals, com si haguessin estat posats com exemple de com l'home decau en les cultures en què no hi ha cap necessitat de esforços.

Una altra causa freqüent de pèrdua de civilització és quan uns pobles anteriorment més pròspers queden arruïnats o son expulsats dels seus assentaments, com va passar amb els indis shoshonee, que van fugir dels seus enemics els peus negres, refugiant-se en els llocs agrests de les Muntanyes Rocoses per on vaguen en l'actualitat. Son coneguts com «indis excavadors [diggers]», per les arrels silvestres que excaven com a part de la seva miserable alimentació. No només l'estat de degradació

11 Shapiro, Harry L., «The Responsibility of the Anthropologist», *Science*, vol. 109, 1949, pàg. 323, 326.

12 Wallis, Wilson, «The Structure of Prehistoric Man», en *The Making of Man*, Modern Library, Nova York, 1931, pàg. 75.

13 Tylor, E. B., *Anthropology*, Hill and Co, Nova York, 1904, pàgs. 14, 15.

d'aquests proscrits, sinó la pèrdua d'arts particulars per part d'altres pobles, es poden explicar sovint per la pèrdua de cultura sota condicions desfavorables. Per exemple, els habitants de les Illes dels Mars del Sud, encara que no eren un poble molt endarrerit quan els va visitar el capità Cook, usaven només destrals i ganivets de pedra, essent tan desconeguts del metall que van plantar els primers claus de ferro que van aconseguir dels mariners anglesos amb l'esperança d'aconseguir una nova collita! Potser els seus antecessors van ser un poble asiàtic que conegués bé els metalls, però que per emigració a illes allunyades dels continents, i separats dels seus parents, en van perdre l'ús, i van retrocedir a l'Edat de Pedra.

Aquí tenim una autoritat eminent que escrivia en un moment en què el concepte del progrés dominava el pensament de tots i que exigia que tota la història fos interpretada de manera que li donés el seu suport, i que no obstant això cridava l'atenció a la realitat que hi ha circumstàncies en què la retrocessió i no l'evolució és gairebé inevitable. En realitat, un dels grans protagonistes cristians d'aquella època, Sir William Dawson, va enunciar el principi que si la humanitat va gaudir d'una elevada civilització al principi mateix, podríem esperar amb freqüència una civilització decaiguda al final a causa de la seva brillantor inicial, perquè quan més refinada és una cultura, tant més sensible és al desequilibri i a la descomposició. Quan una cultura així s'enfonsés, s'enfonsaria probablement tant més profundament com n'hauria estat, de elevada, i com més avançades les seves etapes primerenques, més degradades les tardanes. Una dama d'alta nissaga que arribés a ser la dona d'un pioner podria trobar-se amb més problemes a causa del seu refinament que la seva bugadera, però el descobriment posterior dels seus toscos treballs no servirien d'indicació en absolut de si ella era una persona primitiva o cultivada. Acostumada a la seda, no podria teixir per ella mateixa la més barroera tela d'arpillera; acostumada als coberts de plata, només podria fabricar les culleres de fusta més grolleres; i sense paleta ni pintures, difícilment podria exhibir els seus talents artístics exquisidament cultivats excepte de la forma més rudimentària. Si posteriorment arribéssim a descobrir aquests indicis de la seva presència, hauríem per això d'arribar a la conclusió que era membre d'una tribu amb un grau inferior de civilització? En paraules de Dawson:¹⁴

Igualment es podria dir que una dama finament educada és una «bàrbara total» perquè ara no pot edificar-se una casa ni fer-se les seves pròpies sabates. Sens dubte, en un treball així seria molt més incapaç que l'esposa del més tosc salvatge, però no es pot concloure per aquesta causa que es tracta d'un ésser inferior.

A nosaltres ens sembla actualment que aquesta conclusió és cosa gairebé evident en si mateixa; però en els temps en què Dawson escrivia, amb prou feines ningú va prestar atenció als seus arguments. Tanmateix, inevitablement, l'artificialitat de les reconstruccions evolutives de la història cultural es va fer evident fins i tot per aquells que no dubtaven en absolut que l'home va començar la seva existència com poc més que un simi. En l'actualitat el sentit de l'opinió ha començat a canviar i les

autoritats modernes sovint s'esforcen en mostrar els punts febles d'algunes d'aquestes primerenques postures. Em sembla que una raó d'això és que ja no tenim cap escola de pensament cristià reconeguda i autoritzada que mantingui el punt de vista bíblic de la superioritat primerenca de l'home i de la seva posterior degeneració. Per això, els antropòlegs socials actuals ja no tenen por de ser acusats d'un prejudici cristià quan contempen amb millor disposició la possibilitat d'una retrocessió cultural. Ja no es pensa que aquestes franques admissió proporcionen cap ajuda a l'enemic.

Il·lustraré aquest argument amb alguns extractes procedents de la literatura més recent. Citant de nou a Herskovits:¹⁵

Cada exponent de l'evolució cultural proporcionava un patró hipotètic de la progressió que ell concebia com el que havia marcat el desenvolupament de la humanitat, de manera que s'han publicat molts exemples de seqüències no lineals. Algunes d'aquestes progressions es limitaven a un sol aspecte de la cultura, com ja s'ha indicat. A més, no tots els investigadors exhibien la mateixa insistència sobre la inevitabilitat de les etapes de desenvolupament que esbossaven. Segons ens anem apartant de l'època de màxim auge de les hipòtesis evolutives, trobem un major grau de reserva i de flexibilitat. Però sempre es descriu alguna seqüència en aquestes obres posteriors, a part de les excepcions que es puguin observar en les mateixes.

D'entre les seqüències evolutives formulades en les obres clàssiques d'aquesta escola, cap no és més específica que la que apareix en l'obra de Morgan, *Ancient Society*. Morgan distingia tres períodes principals en el desenvolupament sociocultural humà: salvatgisme, barbàrie i civilització. Aquests primers dos es dividien en els períodes antic, mitjà i posterior, marcats per condicions de la societat a què s'aplicaven les designacions d'inferior, mitja i alt de salvatgisme o de barbàrie.

Herskovits passa després a il·lustrar com Morgan va reestructurar la història per validar la seva interpretació. Començant amb els molt primitius australians amb descendència a través de la dona, va traçar després una línia que portava als indis americans amb un canvi des de la descendència mitjançant les dones a la descendència pels homes. La seqüència es va desplaçar després a les tribus gregues en el període protohistòric, amb la descendència fermament establerta en la línia masculina, però sense monogàmia estricta. L'última entrada en aquesta escala ascendent estava naturalment representada per la moderna civilització amb la descendència per la línia masculina i amb una adhesió estricta a la monogàmia. Aquesta era solament una de les seqüències de Morgan i estava construïda per demostrar com allò que ell considerava com una organització familiar molt inconnexa havia evolucionat a una altra molt estreta. Sobre aquesta sèrie, Herskovits fa el següent comentari:¹⁶

Però aquesta sèrie, des del punt de vista d'un plantejament històric, és totalment fictícia, perquè només els dos últims punts de la mateixa estan relacionats

14 Dawson, Sir J. William, *The Story of the Earth and Man*, Hodder and Houghton, Londres, 1903, pàg. 390.

15 Herskovits, Melville, *Man and His Works*, Knopf, Nova York, 1950, pàg. 467.
16 *Ibid.*, Pàg. 476.

històricament. En termes cronològicament reals, la sèrie hauria de presentar-se de aquesta manera:

tribus gregues

Civilització moderna - Amerindis - Aborígens australians

Quan es disposen d'aquesta manera, es veu en l'acte que no es tracta d'una sèrie de cap manera, sinó més aviat d'una comparació de dades existents en un pla determinat, que s'han arranjat seguint un sistema de desenvolupament prèviament determinat.

Aquí tenim una il·lustració d'un principi que s'aplica d'una manera general al desenvolupament de l'art, de la religió, de l'elaboració d'eines, etc. Així, la prehistòria europea es va dividir netament en una sèrie d'edats: el paleolític, el mesolític i el neolític. El fet que els indis americans estiguessin encara vivint a l'antiga edat de pedra (el paleolític) quan Europa estava passant per una Revolució Industrial no va semblar en aquell moment plantejar cap desafiament a aquest petit i pulcre sistema. Sir William Dawson va escriure la seva obra *Fossil Men and Their Modern Representatives* [Els homes fòssils i els seus moderns representants] com a protesta contra aquesta ceguesa, però tot i que va escriure amb autoritat i eloqüència i sense agressivitat, sembla que ningú va prestar massa atenció a la seva obra.¹⁷ Això no obstant, i com ja hem dit, el corrent d'opinió està canviant de direcció.

Un simposi recent a Chicago, en el qual experts de diferents països van presentar comunicacions que cobrien tot el camp de l'antropologia, incloïa una comunicació de Hallam L. Movius titulada « Old World Prehistory: Paleolithic [Història del Vell Món: El Paleolític]». I Movius començava així:¹⁸

Durant els últims vint anys, el nostre coneixement del període paleolític s'ha estès molt més enllà dels límits d'Europa Occidental. El resultat no ha estat l'establiment d'una imatge tan coherent dels primers intents de l'home per desenvolupar una cultura material com el que s'esperava al principi. Perquè, quan examinem el desconcertant conjunt de jaciments de la primera Edat de Pedra que estan constantment augmentant gràcies a nous descobriments, tot just si podem disposar-los en res que s'assembla remotament al sistema ordenat general concebut pels investigadors pioners.

Tot això sembla molt evident en l'actualitat. Ruth Benedict ressaltava això amb les següents paraules:¹⁹

Els primers antropòlegs van intentar classificar tots els trets de les diferents cultures en una seqüència evolutiva des de les formes més antigues fins al seu desenvolupament final a la civilització occidental. Però no hi ha base per suposar que en tractar sobre la religió

australiana en lloc de la nostra pròpia estiguem desvetllant la religió primordial, ni que en considerar l'organització social dels iroquesos estiguem tornant als hàbits d'aparellament dels primers antecessors humans.

A causa de que estem obligats a creure que la raça humana és una sola espècie, segueix d'això que l'home a tot arreu té una història igualment llarga darrere de si. Algunes tribus primitives es poden haver mantingut relativament més a prop d'unes formes primordials de conducta que no pas l'home civilitzat, però això només pot ser relatiu, i les nostres suposicions poden tant ser errònies com correctes. No tenim justificació per identificar algun costum primitiu coetani amb el tipus original de conducta humana.

Però la mateixa Ruth Benedict gairebé va caure en el parany d'afirmar que l'home antic devia ser d'alguna manera com els primitius moderns. O, per dir-ho d'una manera una mica diferent, que els nostres coetanis primitius són en realitat els nostres antecessors coetanis. Això no obstant, ha d'haver existit una diferència fonamental entre l'home antic i els pobles primitius actuals perquè, almenys a l'Orient Mitjà, la cultura, encara que començant d'una forma relativament simple, va avançar molt ràpidament en complexitat, mentre que els pobles endarrerits actuals no semblen ja tenir la capacitat d'eleva-se per si mateixos.

El contacte dels pobles endarrerits amb civilitzacions superiors comporta a vegades un gran avenç, però gairebé amb la mateixa freqüència comporta la seva extinció. En examinar la qüestió de com va sorgir la civilització al principi, Lord Raglan tenia això a dir:²⁰

El terme «races endarrerides», que s'aplica gairebé universalment als salvatges ..., implica que es troben ara en l'etapa en què nosaltres estàvem fa uns quants milers d'anys, i que, si se'ls deixés en pau, arribarien a el seu temps a una situació semblant a l'etapa en què ara ens trobem.

No es pot adduir una sola dada que doni suport a aquesta teoria. Totes les dades disponibles suggereixen que cap societat salvatge, deixada a si mateixa, ha realitzat mai el menor progrés. L'únic canvi que té lloc en societats aïllades és per empitjorar.

Aquesta absència de seqüència evolutiva és també aplicable al camp de la història religiosa de l'home. Així, E. O. James afirmava, en una comunicació llegida davant el Reial Institut d'Antropologia:²¹

És impossible mantenir un desenvolupament evolutiu unilateral del pensament i de la pràctica de la religió de la manera suggerida per la classificació racionalista de Tylor i Frazer seguint la línia de la «Llei de les Tres Etapes» enunciada per Comte. Això no obstant, ni l'especulació Euhemeriana que la idea de Déu va sorgir del culte als

17 Dawson, Sir J. William, *Fossil Men and Their Modern Representatives*, Hodder and Stoughton, Londres, 1883, viii i 354 pàg., Índex i il·lustracions.

18 Movius, Hallam L. Jr., «Old World Prehistory: Paleolithic», en *Anthropology Today*, Chicago, 1953, pàg. 163.

19 Benedict, Ruth, *Patterns of Culture*, mentor Books, Nova York, 1951, pàgs. 6 i 17. Vegeu també, sobre aquesta qüestió, Herskovits, ref. 6, pàg. 618; Goldenweiser, Alexander, *Anthropology*, Crofts, Nova York, 1945 pàg. 507;

Shapiro, H. L., *Race Mixture*, UNESCO, París, 1953, pàgs. 31, 32; també Lowie, R. H. *Social Organization*, Rinehart, Nova York, 1948, pàgs. 122 ss.; Evans-Pritchard, *Social Anthropology*, Cohen West, Londres, 1951, pàg. 24.

20 Raglan, Lord, *How Come Civilization?* Methuen, Londres, 1939, pàgs. 28.

21 James, E. O., «Reality and Religion», *Journal of the Royal Anthropological Institute*, vol. 80, 1950, pàg. 28.

avantpassats, avivada per Herbert Spencer, ni l'evolució Frazeriana del monoteisme a partir del politeisme i l'animisme com a resultat d'un procés d'unificació d'idees, poden conciliar-se amb la indistinta figura d'un Ésser Suprem tribal que ara se sap que era un tret constant del concepte primordial sobre la Deïtat.

Principalment com a resultat de les persistents investigacions de Peter Wilhelm Schmidt, que seguia les directrius d'Andrew Lang que el 1895 va cridar per primera vegada l'atenció als Excelsos Déus de les Races Inferiors en la seva obra *Making of Religion*. Ha quedat ara aclarit que, a part de qualsevol influència dels missioners o de qualssevol altres contactes amb cultures superiors, el reconeixement d'un Pare universal és un element fonamental en la religió de pobles tan simples com els pigmeus, els fueguins, els aborígens australians, els californians i els andamanesos. Això no es pot descriure com monoteisme en el sentit estricte del terme, perquè no hi ha cap suggeriment d'una sola Deïtat omnipotent com l'origen i la font de tota existència; o ni tan sols com monoteisme, en tant que el Pare universal no és el déu únic del seu poble com ho era el Senyor per a l'Israel pre-exílic. Tanmateix, la creença en Éssers Supremes impedeix una clara interpretació evolutiva de la idea de Déu estratificada tan clarament com la seqüència geològica ho està en les roques.

Semblantment, Goldenweiser va observar com de enganyosa va arribar a ser la teoria de l'evolució quan es va aplicar a altres institucions i activitats humanes. Advertia que «havent quedat impregnats gairebé de manera fatal amb la llavor del pensament evolucionista, som propensos a pensar sobre tot en la història de la cultura com una sèrie de transformacions». ²² Després va procedir a exposar fins a quin punt aquest tipus de pensament pot ser enganyós. Per exemple, deia ell: ²³

Tampoc és cert, al contrari del que havien suposat alguns científics socials, que els primitius estiguessin adherits a la propietat comunitària o de grup en lloc de a la propietat individual dels béns. La realitat que es constata no dona suport en absolut aquest concepte apriorístic que ha de ser considerat com un dels invents *ad hoc* dels evolucionistes que buscaven quelcom menys específic que la propietat individual de la qual aquesta es

pogué derivar, i que van trobar aquest «quelcom» en la propietat comunitària.

Fins i tot pel que fa a l'antiga història de l'art, l'evolució ha resultat fallida. Se suposava al principi que les representacions pictòriques precedirien naturalment l'ús de símbols, ja que aquests són d'un ordre conceptual més avançat. Però això tampoc ha quedat recolzat per les dades de la prehistòria. ²⁴ Com hem observat en un altre article de la sèrie *El Pòrtic*, ²⁵ la teoria evolucionista aplicada a l'origen del llenguatge va resultar ser una barrera per a qualsevol avenç en la comprensió del problema, i ha quedat descartada des de llavors. Fins aquest moment no s'ha trobat cap alternativa «satisfactòria». Darwin mateix va comentar sobre l'efecte estimulador de les teories equivocades en comparació amb l'efecte esterilitzador de les observacions errades. ²⁶ Però una teoria falsa pot ser molt útil malgrat la seva falsedat a condició només que no quedi cristal·litzada com a dogma i presentada com un *fet*. Les teories són essencials per al progrés de l'enteniment en ciència perquè serveixen per estructurar els experiments i inspiren el plantejament de preguntes rellevants. Quan els fets no donen suport a la teoria, aquesta pot ser modificada i seguir servint com a inspiració per a investigacions addicionals. Però quan una teoria provisional es presenta com si fos una realitat factual, deixa de ser útil per inspirar preguntes, sinó que més aviat passa a predeterminar les respostes. Al meu parer, aquesta és la situació actual de la teoria evolucionista. Es presenta com un «fet», i desafiar-la significa incórrer en el risc de l'excomunió. També en els temps de l'Edat Mitjana l'excomunió era una de les penes per desafiar el sistema establert. En aquell temps la prova de si qualsevol nova teoria era certa o falsa era, com assenyala John Randall, si encaixava harmònicament amb els sistemes ortodoxos de creença i no si es podia verificar mitjançant experiments. ²⁷ I aquesta és precisament la situació actual; el dogma eclesiàstic ha estat reemplaçat pel dogma biològic, ²⁸ i, com a «dogma», ha resultat en detriment de la veritat.

Un dels resultats inesperats de la investigació arqueològica va ser la validació molt freqüent d'historiadors clàssics com Heròdot ²⁹ i altres, i ocasionalment confirmacions totalment insòlites de tradicions específiques que s'havien considerat en el passat com totalment fantasioses. Una bona il·lustració d'això va ser el redescobriments de Troia. Però l'arqueologia en general a la regió de l'Orient Mitjà ha tendit a enfortir enormement la nostra confiança en el que havia estat considerat com el desig més aviat

22 Goldenweiser, A., *Anthropology*, Crofts, Nova York, 1945, pàg. 134.

23 *Ibid.*, pàg. 47.

24 *Ibid.*, pàg. 166.

25 Culance, A. C., «Qui va ensenyar Adam a parlar?», En línia en català a l'índex en aquesta mateixa secció; en castellà a <http://www.sedin.org/doorway/01-Adan.html>; en l'original anglès a Part VI a *Genesis and Early Man*, vol. 2 de la sèrie d'articles *The Doorway Papers*.

26 White, Andrew D., *A History of the Warfare of Science With Theology*, Braziller, Nova York, 1955, pàg. 43.

27 Randall, John H. Jr., *The Making of the Modern Mind*, Houghton Mifflin, Nova York, 1940, p.98. Carl C. Lindegren assenyala que «la seqüència cronològica amb què es realitzen els descobriments científics té una relació directa amb la manera en què s'interpreten». Com a conseqüència d'això, diu: «Les dades que confirmen una teoria ben establerta s'accepten generalment sense avaluació crítica» (*Science* 6 de juliol de 1956, pàg. 27). Vegeu també, sobre això, P. G. Fothergill, *Historical Aspects of Organic Evolution*, Hollis and Carter Londres, 1952, pàg. 116.

28 Durant el Simposi Internacional sobre Antropologia celebrat a Nova York sota la presidència d'A. L. Kroeber el 1952, hi va haver una extraordinària llibertat de discussió i crítica sobre la tendència d'algunes autoritats de tornar-se emocionalment dogmàtiques quan les perspectives ortodoxes es desafiaven de qualsevol manera. Per exemple, vegeu les observacions fetes per M. Bats relatives a l'actitud prepotent de Dobzhansky, tal com apareix a *An Appraisal of Anthropology Today*, del recull de Sol Tax *et al*, University of Chicago, 1953, pàgs. 271, 272.

29 La revista *The Illustrated London News* (10 de desembre de 1927, pàg. 1058) contenia un article de Margaret Taylor sobre la singular pintura sobre roca al sud de Rhodèsia (l'actual Zimbabwe -N. del T.), que representa tota una orquestra llesta per començar l'execució d'una peça! Es creu que les circumstàncies que envolten aquesta pintura confirmen una afirmació d'Heròdot que va ser completament desacreditada perquè deia que cap al 600 a.C., el Faraó Necó va navegar al voltant d'Àfrica. Això es considerava una cosa summament improbable. Però sembla que això pot realment haver succeït, en haver pertangut aquesta orquestra al rei egipci.

natural de qualsevol nació de glorificar la seva pròpia història antiga. Melvin Kyle recapitulava la situació d'aquesta manera:³⁰

L'arqueologia, tant en el camp de la història bíblica com en el de la clàssica, ha començat sense pressuposicions, i ha procedit de manera uniforme a recolzar la fiabilitat dels antics documents. La realitat subjacent a les històries homèriques, al relat del palau derruït i de l'esplendor del rei Mínos i de la història de Menes, el primer rei a Egipte, tot això anteriorment considerat com llegendari o mític, ha pres ara el seu lloc en la història sòbria. Heròdot, Estrabó i Josefus, tan a menuts acusats d'inexactituds, han resultat tenir raó una i altra vegada. En el camp de la història bíblica, ni una sola declaració de fet ha quedat realment desacreditada.

Alguns d'aquests descobriments han estat realment singulars. Ningú es va prendre seriosament la història del Velló d'Or fins que es va descobrir que l'emplaçament tradicional d'aquest fabulós velló havia estat en temps antics l'escenari de molta activitat de mineria d'or. Aparentment, els nadius rentaven amb paella l'or dels rius locals, i tenien el costum d'usar pells d'ovelles amb la llana encara intacta com tamisos. Aquests vellons quedaven molt carregats d'or, que es recuperava després cremant-los.³¹ Sembla molt probable que un d'aquests vellons caigués en poder d'algun viatger sense que aconseguís a comprendre el seu posòsit o origen, i que el trofeu arribés finalment a la Còlquida, on fàcilment arribaria a ser la base de la narració clàssica. D'aquesta mateixa era heroica van sorgir les històries de Néstor i de Telèmac. Néstor ha tornat a la vida, i, amb la seva resurrecció, molt del que era mític ha resultat ser història. Fins i tot es pot haver redescobert la banyera en la qual Telèmac va ser refrescat per la filla més jove de Néstor, potser la primera «Ordre del Bany».³² Quan Layard va recuperar per a nosaltres gran part del passat d'Assíria, els seus fabulosos reis i conqueridors també van recuperar els seus llocs com a caràcters històrics.

Quan s'estaven formant aquestes primeres societats cristianes, a les quals ja s'ha fet referència, va aparèixer una gran quantitat d'articles que tractaven sobre les tradicions de pobles antics i de la relació dels mateixos amb la història bíblica. Va aparèixer una quantitat d'obres molt erudites d'una naturalesa més extensa tractant sobre aquesta mateixa qüestió, incloent les de Lord Arundell de Wardour,³³ François Lenorman,³⁴ i, naturalment, Alexander Hislop amb la seva cèlebre obra *The Two Babylons*.³⁵ Aquest interès general en les tradicions de l'Orient Mitjà es va estendre posteriorment a un interès en les tradicions dels pobles d'altres regions del món, com es reflecteix en l'obra de Charles F. Keary³⁶ i, naturalment, de forma més extensa en els escrits de Sir James Frazer,³⁷ la vasta erudició i extraordinària eloqüència literària del qual li van fer guanyar una fama mundial. Es pot

observar, de passada, que Frazer no tenia cap desig de donar suport a la veracitat de les Escripcures, ni tampoc els seus escrits reflecteixen cap profund esperit de reverència. La revifalla de l'interès en la tradició que va suscitar la seva monumental obra estava evidentment molt estès i anava molt més enllà del cercle dels lectors cristians. Escrivint en aquell temps sobre aquesta onada de renovat interès, el gran erudit orientalista George Rawlinson va observar la significació d'aquesta creixent verificació de les tradicions fins al punt en què es relacionen amb l'origen de la civilització i amb la condició de l'home antic. Deia ell:³⁸

No es pot negar que les tradicions mítiques de gairebé totes les nacions situen en el començament de la història humana un temps de felicitat i de perfecció, una «edat daurada» que no té trets de salvatgisme ni de barbàrie, però sí molts de civilització i de refinament. Al Zendavesta, Yima-khshaeta (Jemshid), el primer rei ari, després de regnar per un temps en l'original Aryanem vaejo, es va retirar amb els seus súbdits a un lloc recollit, on ell i ells segueixen gaudint d'una felicitat sense interrupció. En aquest lloc no hi havia «ni prepotència ni mesquinesa, ni estupidesa ni violència, ni pobresa ni engany, ni debilitat ni deformitat, ni dents engrandits ni cossos desproporcionats». Els habitants no patien contaminacions de l'esperit del mal. Els seus bestiaris eren de la més gran, millor i més bella raça; el seu aliment era l'ambrosia, i mai els en faltava. Els xinesos es refereixen a un «primer cel» i a una edat d'innocència, quan «tota la creació gaudia de tot allò bo, i tots els éssers eren perfectes en la seva classe». Les tradicions mexicanes es refereixen a «l'edat daurada de Tezeuco», i la història peruana comença amb els «dos fills del sol» que van establir una comunitat civilitzada en les riberes del llac Titicaca. I naturalment els grecs també es referien a un bell passat. Aquesta és la veu que ens arriba de tots costats des de la terra fosca i de penombra, on el mite i la història semblen trobar-se i entremesclar-se de manera inseparable.

Naturalment, Rawlinson s'està referint majorment a pobles que nosaltres coneixem només com a civilitzats. Tanmateix, els pobles primitius preserven també moltes tradicions relacionades amb els seus propis orígens i història passada, i gairebé invariablement contemplen el passat com a molt diferent de la seva actual situació. Com veurem més endavant, alguns d'ells preserven tradicions de tècniques com el treball de la ceràmica, la construcció de canoes, la teixidura, i fins i tot del foc, que ja no poden realitzar. En un cas es donava el record de termes apropiats només per a una cultura que comportava un rei i la seva cort, però aquests termes ja no s'aplicaven a res existent en la seva cultura.³⁹

30 Kyle, Melvin G., «The Antiquity of Man According to the Genesis Account», *Transactions of the Victoria Institute*, Londres, vol. 57, 1925, pàg. 127.

31 Simpich, Frederick, «Men and Gold», *National Geographic Magazine*, abril, 1933, pàg. 482.

32 Blegen, Carl W., «King Nestor 's Palace», *Scientific American*, maig de 1958, pàg. 111 i una foto de la banyera, pàg. 1131.

33 Arundell, Lord, of Wardour, *Tradition: Principally with Reference to Mythology and the Law of Nations*, Burns, Oates and Co., Londres, 1872, xxix y 431 pàgs., Índice.

34 Lenormant, Francois, *The Beginnings of History According to the Bible and the Traditions of Oriental People*, Scribners, Nova York, 1891, xxx and 588 pàg., con apéndices.

35 Hislop, Alexander, *The Two Babylons*, Partridge, Londres, 1903, 3rd edition, xxiv y 320 pàg., índice e ilustraciones.

36 Keary, Charles F., *Outlines of Primitive Belief Among the Indo-European Races*, Scribners, Nova York, 1882, xxi and 534 pàgs., Índice.

37 Frazer, Sir James G., *The Golden Bough: The Magic Art and the Evolution of Kings*, 2 vol. edition, Macmillan, Nova York, 1935.

38 Rawlinson, George, *The Origin of Nations*, Scribner, Nova York, 1878, pàgs.10-11.

39 En la seva deriva a l'est pel Pacífic, els polinesis van perdre els teixits, la ceràmica, la metal·lúrgia i van abandonar l'ús de l'arc. Vegeu Roland Dixon, *Building of Cultures*, Scribner, Nova York, 1928, p.280. Per la referència a la pèrdua de les paraules relacionades amb la vida cortesana, vegeu Rich Taylor,

El conflicte de cultures a la vall de l'Indus quan una avançada civilització inicial va ser pràcticament aniquilada per les hordes invasores de aris bàrbars va generar una literatura èpica, el Rig Veda, escrita per aquests últims per commemorar la seva victòria. La cura presa posteriorment en preservar aquesta narració de forma exacta il·lustra la importància que es donava a les tradicions relacionades amb les primeres passes cap a l'establiment nacional realitzades per qualsevol poble. En relació amb això, Stuart Piggott escriu:⁴⁰

Em sembla que estem justificats en acceptar el Rig Veda, sobre la base de l'arqueologia, com un document genuí d'aquell període, preservat intacte pel constant temor a les conseqüències si la paraula màgica s'alterava en el més mínim.

És curiós que la tradició, preservada de boca en boca quan no hi ha la literatura, pot haver quedat preservada encara més perfectament, potser a causa de que l'absència d'escriptura fa més necessari exercitar la memòria. Com a exemple, moltes de les tradicions dels indis iroquesos a Amèrica del Nord van ser posades per escrit pels primers missioners en les «Relacions Jesuïtes» durant la primera meitat del segle 17. Franz Boas, investigant aquesta mateixa qüestió uns 300 anys després, va descobrir que els descendents d'aquests mateixos indis havien preservat les mateixes tradicions paraula per paraula, malgrat tots els canvis culturals que havien tingut lloc durant el temps transcorregut. La veritat és que els pobles en circumstàncies precàries tendeixen a aferrar-se més tenaçment a aquells records que puguin tenir d'un passat feliç.⁴¹

En considerar la tradició nativa, s'ha de recordar sempre que els relats dels començaments de la seva cultura es troben generalment entre les possessions més apreciades de qualsevol comunitat. Sovint, quan els joves s'han iniciat a la tribu quan estan a punt de passar a ser homes, se'ls ensenyen les tradicions, i se'ls mana que les preservin com secrets gelosament guardats, per guardar-les del coneixement de les dones, dels nens i dels no iniciats. Entre molts pobles, el coneixement del seu arbre genealògic forma part essencial de la instrucció d'un membre del grup governant. Així és com els pobles del món valoren les seves tradicions.

En la seva obra *History of Science*, George Sarton observava que alguns dels filòsofs grecs sentien grans reserves sobre que fos desitjable ensenyar a ningú a escriure. Diu ell:⁴²

Això es devia al fet que les tradicions mnemòniques resultaven tan satisfactòries que molts pobles, incloent alguns molt instruïts, no sentien la necessitat d'escriure. Per exemple, aquestes tradicions van haver de ser molt poderoses en l'Edat d'Or de l'Hel·lenisme; d'altra manera, amb prou feines es comprendria la diatriba de Sòcrates a Fedra en contra l'art de l'escriptura.

Es considerava que l'ajuda a la memòria que procedia d'històries escrites anava en perjudici dels poders de la memòria.

Nosaltres mateixos estem tan acostumats a mantenir registres escrits que mai deixem de meravellar-nos davant les gestes de memorística que es troben entre pobles mancats d'escriptura. On hi ha dificultats per obtenir la Bíblia, no és infreqüent trobar cristians nadius que han memoritzat enormes seccions de la mateixa i que la reciten amb tota exactitud. És cosa curiosa que els Alts Crítics argumentessin en contra de la fiabilitat dels primers capítols de la Bíblia sobre la base que, en suposar-se que no van ser posats per escrit fins als temps d'Esdras, i perquè l'escriptura ni s'havia conegut abans de Moisés, la naturalesa molt detallada d'aquests antics relats militava molt en contra de la possibilitat de la seva transmissió al llarg de tants segles sense error. Per això, mantenien, es tractava d'invents. Cosa paradoxal, els antropòlegs i altres estaven simultàniament observant que la preservació mitjançant la tradició oral era tant més exacta quan menys mitjans tinguéssin la cultura per mantenir registres escrits!

Els anomenats mites del Gènesi, que havien estat descartats d'aquesta manera com mancats d'importància històrica, estan resultant, un darrere l'altre, ser fets reals que apareixen en registres històrics. És cert que aquestes validacions no s'han aplicat encara molt més enllà d'Abraham, i que els períodes anteriors segueixen sense tenir en gran part el suport de l'arqueologia, però les confirmacions ja disponibles són tan extraordinàries que la confiança en les porcions més primerenques de les escriptures queda summament enfortida.

Mentre que no es pot suposar que Adam va tenir al principi els coneixements tècnics que li capacitarien per procedir a l'acte a la creació d'una elevada civilització, hi ha declaracions en el registre de Gènesi, que considerarem més endavant, que impliquen clarament un desenvolupament summament ràpid de la cultura de simple a complexa. El Diluvi va suposar una interrupció molt important en aquests desenvolupaments. Però Noè i la seva família van reprendre el procés de manera que, al cap de molt pocs segles, va florir una civilització avançada en diversos centres, incloent Àsia Menor, Egipte, Palestina, la vall de l'Indus, i Mesopotàmia.

Però l'Espectura registra un esdeveniment que va trasbalsar aquesta antiga civilització i que va portar a la dispersió forçada de l'home, en l'època de l'edificació de la Torre de Babel, en unes circumstàncies que molts dels que van migrar van anar perdent un element rere l'altre de la cultura bàsica, declinant més i més en l'escala de la civilització (excepte en uns pocs casos notables) en anar-se apartant més i més del seu centre original. En el següent capítol explorarem mitjançant l'arqueologia algunes de les dades que donen suport a la conclusió general que la tendència de la cultura no és normalment cap a una millora, sinó cap a la degeneració. Això no vol dir que cap cultura no evolucioni en el sentit comunament acceptat del terme, sinó que no hi ha cap llei d'evolució que garanteixi que cada generació successora millorarà inevitablement les tècniques dels seus avantpassats de manera que, per exemple una indústria tosca d'elaboració d'eines es converteix automàticament en una de superior, que la superstició es converteix en una fe religiosa elevada, que els grunyits esdevinguin una parla articulada, que els gargots es converteixen en belles arts, i que un ramat promiscu es converteix en una família monògama. A continuació, en el capítol següent,

New Zealand and Its Inhabitants, sense data, pàg. 6, citat per Lord Arundell, ref. 33, pàg. 122.

40 Piggott, Stuart, *Prehistoric India*, Penguin Books, Anglaterra, 1950, pàg. 256.

41 Perry, W. J., *The Growth of Civilization*, Penguin Books, Anglaterra, 1937, pàg. 137.

42 Sarton, George, *A History of Science*, Harvard, 1952, pàgs. 111 i 116.

presentarem alguns exemples de l'ensorrament de cultures senceres en condicions que probablement van coincidir molt de prop amb les que van prevaldre en aquells primers temps. I,

finalment, considerarem alguns dels factors que podrien haver explicat l'auge extraordinàriament ràpid de la civilització al començament de la història de la humanitat.

Capítol 2

L'apogeu al principi

EL PROPÒSIT d'aquest capítol és establir dos punts. Primer, en aquella regió del món de la que totes les civilitzacions existents han derivat la seva inspiració i que podria ser designada apropiadament, per això, el Bressol Cultural de la Humanitat, el temps que va transcórrer des de l'establiment dels primers assentaments humans fins a l'edificació de les primeres ciutats va ser extraordinàriament breu. Segon, quan les noves tècniques i arts i coneixements fan la seva primera aparició, sovint estan en la seva major apogeu, i el curs de la seva subsegüent desenvolupament és de decadència, no d'evolució.

Passem a desenvolupar aquests dos punts en certa extensió. Primer, la rapidesa amb la qual la civilització es va desenvolupar *després* del Diluvi, de la que hi ha evidència arqueològica, ha d'haver estat en paral·lel amb una rapidesa semblant de desenvolupament des d'Adam fins a Noè. Durant aquest antic període, tot i que encara hi ha manca de dades arqueològiques, hi va haver unes circumstàncies especials que expliquen l'acceleració, i es consideraran en l'últim capítol. La meua pròpia impressió és que quan va tenir lloc el Diluvi, la humanitat no s'havia allunyat massa de la «llar» tradicional de la raça. Amb la destrucció de tot allò anterior, excepte per aquells elements d'aquella cultura que van ser portats més enllà del Diluvi per Noé i els seus fills, va tenir lloc un nou començament. Però si es pot utilitzar una analogia, el nou començament no va representar els primers passos vacil·lants d'un nen, sinó més aviat els passos d'un adult que acaba de sortir d'una operació que tenia el propòsit d'eliminar una malaltia que només hagués convertit en desastrosos qualsevol progrés addicional de la civilització. És aquesta circumstància la que em sembla que explica la transició extraordinàriament ràpida des de Sialk i altres assentaments de l'Altiplà Irania a les avançades cultures d'Elam, la vall de l'Indus, Mesopotàmia, Palestina i Egipte.

En segon lloc, pel que fa a les proves de degeneració cultural, s'ha d'admetre en primer lloc que no hi ha cap dubte que es dona progrés cultural. Al llarg dels últims 75 anys se n'han fet tants avenços, en els mitjans de comunicació i de transport, en medicina i en el nostre control del medi en general, que seria una insensatesa negar-ho. Aquests avenços no han estat tots per a millor, però això es deu fonamentalment al cor de l'home, no al seu cap. Però se'ns ha bombardejat de tal manera amb el concepte de progrés evolutiu, que el procés invers ha quedat gairebé oblidat. Per aquest motiu, en els capítols següents l'èmfasi recau

en la degeneració, no perquè vulguem negar una tendència general en la direcció oposada, sinó perquè aquest èmfasi és necessari per aconseguir una perspectiva equilibrada de la història. La concentració gairebé total dels erudits cristians passats amb les proves de degeneració va portar a una reacció que va preparar el camí per a la filosofia evolucionista, que va ser acceptada no merament amb una ment oberta, sinó amb una sensació d'alleujament i d'optimisme sense límits. Potser és ja hora de reconsiderar la situació.

Encara que per a molts els diagrames són un destorb més que una ajuda, per a aquells que els troben aclaridors s'han dibuixat les dues gràfiques de la Figura 3 que es presenten més avall, per resumir la substància dels paràgrafs anteriors.

La Gràfica I a la Figura 3 es proposa representar la perspectiva de la història que s'accepta actualment. El primer home va començar a un nivell animal (A) però amb algun factor que li va capacitar per elevar-se gradualment fins que va arribar a (B) després d'un interval de potser 500.000 anys. Aquest punt marca el que alguns arqueòlegs i prehistoriadors han designat com la Revolució del Neolític.⁴³ Es tracta essencialment de l'instant en el temps en què es creu que l'home va establir els primers assentaments permanents en aconseguir domesticar alguns animals i cereals, amb el que va arribar a ser per primera vegada productor d'aliments. Abans, l'home havia estat un caçador nòmada. Des d'aquest moment, va tenir lloc una evolució cultural continuada, que va ocupar potser 10.000 anys fins al nostre temps present.

A la Gràfica II de la Figura 3 tenim una situació completament diferent, tot i que el resultat final és molt semblant. A (G) tenim la creació d'Adam ja molt per damunt del nivell dels animals. Va començar amb unes determinades instruccions del seu Creador, per descomptat en un llenguatge que està en l'arrel de la cultura, i potser en la manufactura de roba i en la qüestió de l'adoració. Aquests llegats, i probablement d'altres, li van pertànyer des del mateix principi, i (G) comença, per tant, clarament per damunt de la línia animal. D'aquí a (H), que marca el temps del Diluvi, va haver-hi un ascens molt ràpid. El lapse de temps és de molt pocs milers d'anys, el que contrasta fortament amb la línia AB a la Gràfica I. A H es va perdre molta de la tecnologia acumulada en el món antediluvià; però en va romandre molt per a un nou començament.

De K a J tenim un ascens constant, però no és una corba suau. Està constituïda més aviat per una sèrie de brusques pujades seguides d'una caiguda, on cada nova pujada comença en algun punt en la línia de caiguda de l'arc anterior. Aquesta és la imatge que ens proporciona la història; és el patró d'esdeveniments que va

⁴³ Em sembla que l'originador d'aquest terme va ser V. Gordon Childe. El fa servir, per exemple, en la seva obra *Man Makes Himself*, Watts, Londres, 1948, Cap. 5, pàgs. 66 i ss.

Dues interpretacions contràries del desenvolupament cultural de l'home

Gràfica I

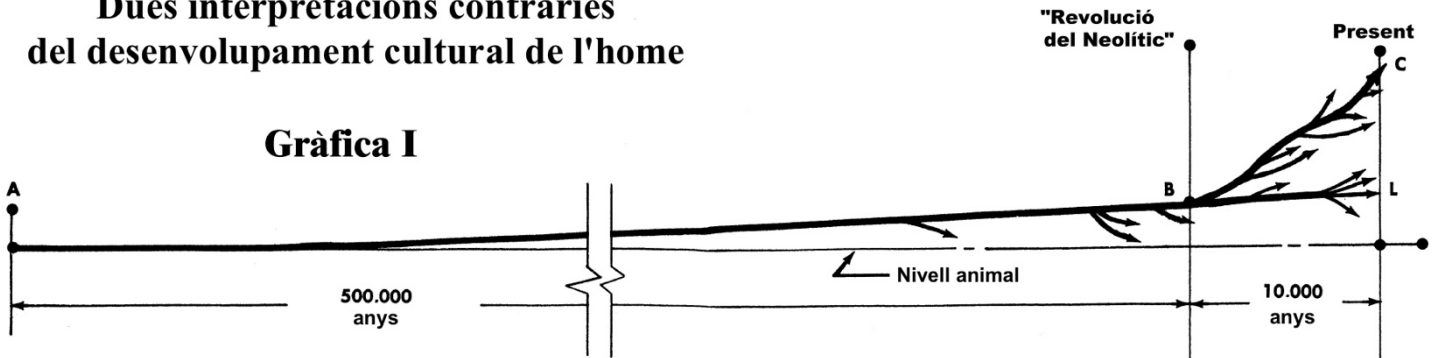

Fig. 3. A i B representen el temps del Paleolític, possiblement d'una duració de 500.000 anys. B a C = del Neolític fins el present, possiblement de 8.000 a 10.000 anys. G a H = des d'Adam fins el Diluvi, possiblement entre 2.000 i 4.000 anys. K a J = des del Diluvi fins el present, possiblement 4.000 anys. K = el punt en el que les civilitzacions van emprendre un nou «començament», tot i que amb un cert retard. H a K representen la pèrdua cultural degut al Diluvi.

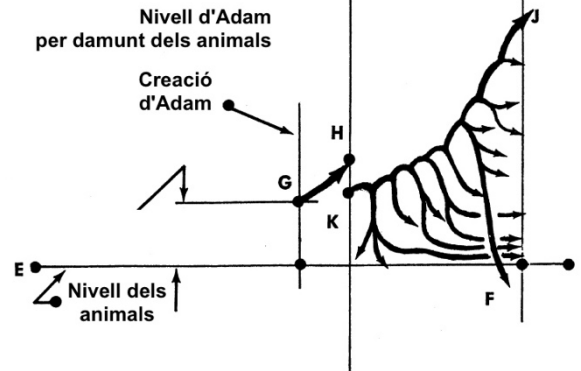
La corba BC es suau amb unes poques divergències, però representa bàsicament una evolució constant de la cultura. BL tipifica la trajectòria emprada pels pobles primitius com un tot que han tingut una petita part en l'evolució de la cultura.

KJ no es tant una corba com una sèrie d'arcs. Té el propòsit de representar que la cultura no ha gaudit de la constant evolució que es representa amb BC, sinó que ha anat marcada per una sèrie de pujades i caigudes amb la successió d'una cultura darrere una altra — on la següent comença habitualment sobre la base de l'anterior i sorgint des d'algun nivell proper al cim de la precedent. Aquest és el punt de vista cíclic de la història.

El punt A representa la divergència del Homo sapiens respecte del nivell animal, ascendint lentament fins B. El punt G = la creació d'Adam, molt per damunt del nivell animal. Encara que tots els seus descendents han tendit a romandre per damunt del nivell animal, en ocasions alguns membres de la raça (nens ferals) han caigut per sota, a F.

En anar arribant cada arc en KJ al seu punt de decadència, han anat sorgint una sèrie de cultures de nivell creixentment inferior. Això pot explicar molts dels trets que apareixen en els pobles primitius, vius i extingits. Així, la «Llei del Desenvolupament Cultural» sembla implicar un declivi en que alguns fragments tendeixen a enfonsar-se més i més, incapaços de retenir o de recuperar el nivell inicial, si no hi ha una reintegració a la corrent principal; aquestes reintegracions han estat infreqüents, i l'intent porta generalment a una total extinció de la cultura inferior.

Gràfica II

ser percebut clarament per primera vegada per Vico,⁴⁴ i que posteriorment ha fascinat la majoria dels filòsofs de la història, incloent-hi Toynbee,⁴⁵ Spengler⁴⁶ i altres.⁴⁷ Cada civilització sembla tenir un naixement seguit d'un ràpid desenvolupament a una Edat d'Or i després una llarga decadència. En algun punt del període de declivi, una altra cultura pren el relleu i eleva el nivell cumulatiu de desenvolupament cultural a un nivell lleugerament superior que l'anterior, només per passar a un estat de posterior decadència com tots els seus predecessors. D'alguna manera hi ha evolució, però porta amb ella la conseqüència inevitable de deixar darrere d'ella en el món les restes decadents de cada civilització —algunes de les quals van prosseguir el seu declivi fins que van ser redescobertes

segles després per l'home blanc en emprendre l'ocupació del que havia cregut prèviament que eren regions no habitades del món. Els pobles endarrerits que va trobar per totes les regions marginals no eren els representants de l'home prehistòric intentant elevar-se a si mateixos a una etapa cultural superior, sinó els tristos recordatoris de la realitat que cap civilització, per refinada que hagi arribat a ser, té una capacitat interna per mantenir-se front a la decadència final. En alguns casos, el procés de decadència va portar l'home a un nivell cultural tan baix que es va acostar més que mai a la línia animal. És un pensament espantós, però que hem d'afrontar, que les persones aïllades que es troben ocasionalment com nens ferals poden fins i tot haver arribat a creuar també aquesta línia.⁴⁸ La

44 Giovanni, Battista Vico (1668-1744) va ser un filòsof italià; la seva principal obra va ser publicada a França per Michelet en 1827 sota el títol de *Principes de la Philosophie d'Histoire*.

45 Toynbee, Arnold, *A Study of History*, Oxford University Press, 1946-1957, on es presenten el sorgiment i la caiguda de 19 civilitzacions de tal manera que es suggereix que la història es repeteix segons el que és gairebé una llei espiritual. Karl Marx creia que el factor determinant era l'econòmic, i Ellsworth que era un factor climàtic.

46 Spengler, Oswald, *Decline of the West*, Allen and Unwin, Londres, 1926.

47 Per a una anàlisi dels punts de vista de Vico, vegeu R. G. Collingwood, «Oswald Spengler and the Theory of Historical Cycles», *Antiquity*, setembre, 1927, pàgs. 311-325; i també «The Theory of Historical Cycles», Des. de

1927, pàgs. 435-446. A. Kroeber té diverses contribucions valuoses sobre el tema del Determinisme Cultural i dels Cicles Històrics. Aquestes tendències deterministes en la cultura ell les designa com allò «superorgànic», *American Anthropologist*, vol. 19, 1917, p.162-213. Aquest concepte el va anar desenvolupant en moltes de les seves obres posteriors.

48 Hi ha possiblement quatre o cinc casos ben autèntics en temps relativament recents. Referències als mateixos apareixen a Susanne Langer, *Philosophy in a New Key*, Mentor Books, Nova York, 1952, pàg. 87. També en les obres d'Ernst Cassirer: vegeu «Qui va ensenyar Adam a parlar?», article en línia en l'índex d'aquesta mateixa secció, i també en castellà: <http://www.sedin.org/doorway/01-Adan.html>; i l'original anglès: «Who Taught Adam to Speak?» Part VI a *Genesis and Early Man*, vol. 2 a *The*

història, ben lluny d'estar caracteritzada pel progrés des del salvatge al bàrbar i al civilitzat, està de fet caracteritzada amb més freqüència per la regressió de civilitzat a bàrbar (encara que en ocasions un bàrbar refinat) i al salvatge.

En aquestes dues gràfiques, per tant, veiem dues perspectives de la història de l'home en contrast: la primera, que presenta una llarga, lenta i ininterrompuda ascensió des de l'animal fins gairebé al superhome; l'altra mostra l'efecte de tres grans realitats, és a dir, que l'home va ser creat amb una immensa superioritat sobre els animals; en segon lloc, que el seu enginy aviat va resultar ser massa perillós i va haver de ser frenat mitjançant el Diluvi; i tercer, que aquell enginy que encara manté està constantment sotmès a l'efecte degeneratiu del pecat, de manera que els seus grans èxits mai no són permanents, encara que el seu efecte cumulatiu doni la impressió d'un progrés ascendent continuat.

La imatge del creixement de la civilització basada en la investigació prehistòrica a Europa mostra un progrés molt estès i molt gradual des de bastos estris de pedra, l'absència de cereals o d'animals domesticats, cap ceràmica i ninguns assentaments – passant a eines i armes més refinades de pedra i de metall, ceràmica, cereals, animals domesticats, i assentaments més o menys permanents. Es diu que aquest procés va portar 500.000 anys.

En canvi, com ja s'ha observat abans, l'arqueologia ha revelat a l'Orient Mitjà –però no en cap altre lloc– una tendència dels pobles a començar a aplegar-se gairebé immediatament en nombres cada vegada més grans, al principi en campaments (a M'lefaat), aviat després en llogarets (Jarmo, Sialk, Tell Halaf, etc.), després en viles (Susa, Jericó, etc.), i finalment en ciutats (al Ubeid, i a la vall de l'Indus, i a Egipte), amb un procés que va durar només uns segles.

La diferència de pautes entre Europa i l'Orient Mitjà és significativa, perquè, com ho han observat diverses autoritats,⁴⁹ el concepte de «ciutat» no és indoeuropeu, sinó que es va originar amb els pobles no indoeuropeus. De fet, ni els indoeuropeus ni els semites tenien una paraula concreta per a «ciutat», i en tots dos casos feien servir un terme prestat d'una altra llengua.⁵⁰

La paraula anglesa «borough», com l'espanyola «burgo» i la seva forma més antiga «burg», deriven totes elles d'una arrel més antiga que apareix en l'antiguitat clàssica en la forma «perg-» (com a Pèrgam, per exemple), que es reflecteix també en el terme grec per «torre», que és *purgos*. De fet, les paraules angleses «town» [ciutat] i «tower» [torre], que deriven de la mateixa arrel, indiquen l'associació entre ambdues idees. Aquesta associació és molt antiga, i apareix en el cas de Babel, a Gènesi 11: 4. La forma arrel «perg» ha estat acuradament seguida per Eisler fins a la paraula més antiga «*uruk*», el nom d'una ciutat antiga molt cèlebre. Aquest nom es troba per la seva banda en cuneïforme amb una grafia alternativa «*unuk*». És curiós que en tant que els noms de totes les ciutats en cuneïforme s'identifiquen com a tals ciutats mitjançant l'ús d'un petit signe determinatiu que precedeix al nom, *unuk* constitueix una excepció única. Va haver d'existir

una raó molt bona per a això, i suggereixo que la raó es troba en Gènesi 4:17. De Caïn, representant tan sols de la segona generació d'*Homo sapiens*, es diu que va edificar la primera ciutat i que la va nomenar pel seu fill Henoc. En ser la primera ciutat, el seu nom va arribar a ser virtualment idèntic amb el concepte de «ciutat», i quan després del diluvi es va edificar una nova Unuk, mai va semblar necessari identificar-la amb un signe determinatiu especial. No és diferent de la manera en què la gent del camp parla d'anar «a la ciutat», sense sentir la necessitat de ser més específics. Tots saben a quina ciutat es refereixen.

El propòsit d'introduir aquest assumpte aquí és que indica, al meu parer, que quan Noé i la seva família van començar a repoblar el Mig Orient, era només d'esperar que procedissin en un espai molt curt de temps a refundar llogarets o ciutats, perquè la vida urbana havia estat normal per als homes des de l'època de Caïn. Aquells que han viscut al camp i que mai no han conegut la vida urbana no procedeixen automàticament a reunir-se en grans agregacions. Per això, no és una cosa «natural» que les ciutats apareguessin tan ràpidament, sinó que van resultar de les circumstàncies en què s'estava fent un nou començament, i això constitueix prova, per descomptat, a favor de la història que es registra en els primers capítols de Gènesi. Constitueix un singular testimoniatge de la veritat del que d'una altra manera pogués haver estat considerat com una observació molt intranscendent a Gènesi 4:17, que en resultar d'aquesta manera ser una realitat revela com de breu va ser realment l'interval de temps entre l'aparició del primer home i la construcció de la primera ciutat. Això és per descomptat molt diferent de la descripció que se'ns dona en els llibres de text de prehistòria que, naturalment, es basen en l'anàlisi dels indicis procedents d'Europa. Potser el que va tenir lloc a Europa s'hagi d'explicar d'una manera completament diferent. Aquest és, en part, el tema del Capítol 3.

Però podem anar fins i tot més enllà i dir no només que la civilització va aparèixer de sobte, sinó que en moltes maneres les seves primeres etapes de desenvolupament van tendir a ser les més sofisticades. Una de les sorpreses de les primeres exploracions arqueològiques de l'Orient Mitjà va ser el descobriment que, en la mateixa regió on se suposava que l'home havia iniciat el que Crawford ha designat com «la conquesta de la cultura»,⁵¹ no es trobava cap etapa veritablement primitiva ni tan sols en emplaçaments com Sialk i Jarmo, i que en els nivells més inferiors a Jericó i a Tell Halaf hi ha proves dels rudiments de la vida civilitzada encara que naturalment a un nivell simple. Però la domesticació d'animals, el cultiu del blat i la destresa en la fabricació d'armes i d'eines apareix ja d'entrada. Naturalment, es pressuposen uns llargs períodes anteriors de desenvolupament des d'una forma de vida nòmada de recol·lecció d'aliments fins a la vida en comunitat d'aquests antics assentaments, però no hi ha dades que donin suport tal pressuposició. Ja en 1899, A. H. Sayce, tot i que no en sabia res de les posteriors troballes en l'Altiplà Irania al nord d'Assíria, segueix estant fonamentalment en el cert en el que va dir,⁵²

Doorway Papers Series, en línia a http://www.custance.org/Library/Volume2/Part_VI/WhoTaughtAdamtoSpeak.html.

49 Sobre això vegeu Stuart Piggott, *Prehistoric India*, Penguin Books, Anglaterra, 1950, pàg. 263; H. J. Fleure, *The Races of Mankind*, Benn, Londres, 1930, pàg. 68; A. H. Sayce, «The Aryan Problem», *Antiquity*, juny 1927, pàg. 214.

50 Vegeu Robert Eisler, «Loan Words in Semitic Languages Meaning "Town"», *Antiquity*, desembre 1939, pàgs. 449 i ss.

51 Crawford, M. D. C., *The Conquest of Culture*, Fairchild, Nova York, 1948, XII i 449 pàgs., Índex. Un resum molt útil de realitzacions tècniques, però sense documentació.

52 Sayce, A. H., *Early Israel and the Surrounding Nations*, Londres, 1899, pàg. 270.

La història de l'Antic Orient no conté cap registre del desenvolupament de la cultura a partir del salvatgisme. Ens parla per descomptat de degeneració i de decadència amb el pas del temps, però no coneix cap període de començament de la civilització. Pel que l'arqueologia pot ensenyar-nos sobre els constructors de les ciutats de Babilònia, els inventors dels caràcters cuneïformes no tenien darrere d'ells un passat bàrbar.

Quan es van publicar aquestes paraules, altres seguien afirmant amb tota confiança que posteriors excavacions canviarien la situació, i que al final es faria evident que aquesta gran onada cultural que marca el començament del període veritablement històric va tenir un desenvolupament perfectament «normal» (pel que volien dir un desenvolupament evolutiu) a partir d'una etapa primitiva com la que presenten els grups marginals. Per a aquest desenvolupament era necessari postular milers d'anys, perquè en les altres àrees on es coneixien les Edats de Pedra es considerava que el progrés des dels nivells més baixos fins a un estadi avançat de civilització hauria pres literalment centenars de milers d'anys. En canvi, mentre que llocs com Jarmo i altres revelen certament una etapa inicial simple, el temps que es va precisar per aconseguir un apogeu d'èxit cultural pot mesurar-se en segles, no en mil·lennis, i molt menys en centenars de milers d'anys. És evident que en el centre estava succeint alguna cosa diferent.

Passem a considerar les regions una per una, i vegem què han de dir les autoritats sobre les mateixes. Donat que tots estem familiaritzats amb Egipte (no a causa de cap prioritat cronològica), comencem amb una ressenya de les dades procedents de la vall del Nil. P. J. Wiseman deia, referent a això:⁵³

No s'ha descobert res tan sorprenent mitjançant les recents excavacions que la forma sobtada amb què va aparèixer la civilització en el món. En lloc del desenvolupament infinitament lent que s'esperava, ha resultat evident que l'art, i podem dir que la ciència, van aparèixer de forma explosiva al món. Per exemple, H. G. Wells va reconèixer que l'edifici de pedra més antic del món és la Piràmide de Sakkara. Però, com va observar el Dr. Breasted: «Des del més antic fragment de construcció amb pedra fins a la construcció de la Gran Piràmide va transcórrer menys d'un segle i mig».

Escrivint sobre aquesta piràmide, Sir Flinders Petrie va dir que «l'exactitud de la construcció demostra un elevat propòsit i una gran perícia i instrucció. En la piràmide més antiga, la precisió de tota la massa és de tal calibre que l'error seria excedit pel d'una mesura de metall en un dia suau o fred; l'error de nivell és inferior al que es pugui apreciar a simple vista. Sembla inevitable concloure que el 3000 a.C. va ser l'apogeu de l'art egipci».

Referint-se a aquest sobtat desenvolupament, el Dr. Hall diu: «És fàcil dir que aquest extraordinari esclat de perícia arquitectònica demostra un llarg aprenentatge

anterior i un llarg període de desenvolupament: però en aquest cas no disposem d'aquest llarg període».

Davant d'aquestes dades, el lent progrés de l'home antic és una suposició dubtosa, i no es pot mantenir la idea que va transcórrer un període desmesuradament prolongat abans que aparegués la civilització.

G. A. Reisner afirma que la qualitat de «l'art de l'Imperi Antic d'Egipte ... rares vegades ha estat aconseguida per l'art de qualsevol altre període o regió; però els espècimens autèntics no són freqüents, i la percepció popular està generalment formada per exemples *inferiors* d'edats *posteriors*.»⁵⁴

Vere Gordon Childe observava, referint-se a la ceràmica egípcia antiga:⁵⁵

Els atuells de ceràmica, especialment les destinades a un ús funerari, exhibeixen una perfecció de tècnica que mai es va superar a la vall del Nil. Els espècimens més refinats són extremadament prims, i estan decorats amb dissenys en tota la seva superfície abans de la seva cocció, potser amb una pinta de puntes romes, per produir un exquisit efecte d'ondulacions que ha de ser vist per ser apreciat de forma real.

Walter Emery deia, sobre els sepulcres dels primers faraons:⁵⁶

Es va explorar sepulcre després sepulcre (des de 1935 fins al final de la Segona Guerra Mundial), i cada un d'ells revelava que la civilització durant el període de la Primera Dinastia era molt més avançada del que havíem suposat ... demostrant que va existir una cultura summament desenvolupada a Egipte cap al 3000 a.C. ...

Els continguts escampats dels seus sepulcres demostren que tenien un llenguatge escrit ben desenvolupat, que coneixien com preparar el paper, i un gran talent per a la manufactura d'atuells de pedra, amb un disseny tan bell que no ha estat superat ni en el present. També fabricaven una varietat gairebé il·limitada d'eines de pedra i de coure, des de serres fins a les agulles més fines. Els seus objectes decoratius de fusta, ivori i or són magistrals, i la seva fabricació de cuir, teixits i cordes seguien unes elevades normes. Per damunt de tot, tenien una gran capacitat artística.

Aquesta avançada civilització sorgeix sobtadament als primers anys del tercer mil·lenni a.C.; sembla tenir poc o cap precedent a la vall del Nil. ...

La monumental arquitectura de la Primera Dinastia ha estat equiparada a la del període de Jamdet Nasr a Mesopotàmia, i em sembla que la semblança és indiscutible.

Aquest període de Jamdet Nasr ha estat datat per Meek als voltants del 3500 a.C.⁵⁷, i és l'últim dels tres períodes predinàstics de Mesopotàmia, del qual el primer va ser el període d'El Obeid, al qual es fa referència més endavant.

53 Wiseman, P. J., *New Discoveries in Babylon About Genesis*, Marshall, Morgan and Scott, Londres, 2a edició, revisada, sense data, pàgs. 28, 31, 33.

54 Reisner, G. A., *The History of the Gizeh Necropolis*, ressenya a *Antiquity*, març de 1938, pàg. 104.

55 Childe, Vere Gordon, *New Light on the Most Ancient East*, Kegan Paul, Londres, 1935, pàg. 67.

56 Emery, Walter B., «The Tombs of the First Pharaohs», *Scientific American*, July, 1957, pàgs. 107, 112, 116.

57 Meek, T. J., «Magic Spades in Mesopotamia», *University of Toronto Quarterly*, vol. 7, no. 2, gener de 1938, pàg. 235-237.

R. E. Bewberry observa que «els aspectes essencials del sistema d'escriptura egípcia estaven totalment desenvolupats al principi de la primera dinastia. Ha d'haver estat resultat de l'acumulació de moltes eres prèvies, però no se n'han trobat traces de cap mena de les primeres etapes de la seva evolució en terra egípcia».⁵⁸ Vere Gordon Childe ens diu:⁵⁹

Al Nil i a la Mesopotàmia la llum clara de la història escrita il·lumina el nostre camí per cinc segles sencers, i mirant des d'aquella alçada contemplem més a baix al final d'ells el govern ordenat, la vida urbana, l'escriptura i l'art conscient. Els més grans moments —aquella revolució en la qual l'home va deixar de ser un paràsit ... han passat ja abans que s'aixequi el teló.

W. J. Perry, citant Morgan,⁶⁰ deia que «Allò que apareix en una data tan antiga a Egipte és la perfecció de la tècnica. L'egipci es presenta, des dels temps dels més antics faraons, com un artesà pacient, acurat; la seva ment i la seva mà posseeixen una precisió incomparable ... un mestratge que mai ha estat superat en cap país».

Naturalment, els arqueòlegs han excavat algunes antigues restes que semblen ser més simples i més com les restes del Paleolític a Europa, però fins i tot en aquests llocs es troba ceràmica, i d'aquesta ceràmica W. E. Taylor, de la Universitat de Toronto, ens assegura que «encara que pugui semblar tosca, es tracta en realitat d'una artesanía *mai superada*. Les eines de sílex despreses i treballades amb tanta cura són les més refinades que mai s'hagin descobert en cap altre lloc!»⁶¹ Pot semblar estrany referir-se a la seva ceràmica com tosca i no obstant això mai superada, però la realitat és que Egipte no disposava d'una font de fang per a una bona ceràmica, i per això els seus millors esforços no van ser comparables amb la ceràmica d'altres civilitzacions antigues. No obstant això, el millor que mai van fer, ho van fer des del mateix principi.

Movent-nos d'Egipte cap el nord, cap el Bressol de la Humanitat, arribem a Palestina i després a Síria. És pràcticament segur que els que van entrar a Egipte van arribar o bé als voltants del Creixent Fèrtil procedents de Mesopotàmia seguint la ruta natural que va seguir Abraham, i es van assentar al Delta del Nil cap al mar, i després posteriorment van colonitzar el Nil Superior i Etiòpia, o bé a través de la Aràbia meridional cap a la Banya d'Àfrica i escampant-se a través del continent africà.

Tot i que no és usual buscar l'origen de la cultura a Palestina, valdrà la pena de passada observar un comentari de M. G. Kyle pel que fa als temps pre-israelites, quan el país estava ocupat pels cananeus i els filisteus, i altres tribus esmentades en els primers capítols del Gènesi. Deia ell:⁶²

Sempre que ha estat possible realitzar una comparació entre Palestina i Egipte, s'ha comprovat que la civilització cananea, pel que fa a l'artesanía, l'art, l'enginyeria, l'arquitectura i l'educació, només ha patit a causa dels

límits imposats pel clima, els materials i la situació. Pel que fa a geni i a realització pràctica, és igual a la d'Egipte, i només va ser eclipsada, abans de l'època grecoromana, per la breu glòria del període de Salomó.

Al nord es trobava Síria. Les recents excavacions a Ras Shamra i més especialment a Tell Halaf han posat al descobert molt de les riqueses i cultura dels períodes més antics. Això és particularment cert, i per als nostres propòsits cert d'una manera significativa, del període més antic a Tell Halaf. T. J. Meek, discorrent sobre els èxits aconseguits pel poble que ocupava l'emplaçament al començament mateix, observava:⁶³

Tell Halaf ha revelat la ceràmica feta a mà més meravellosa que mai no s'hagi trobat. Tot i que els estrats més inferiors aquí siguin probablement representatius de la cultura més antiga fins ara testimoniada categòricament, és tanmateix ja clarament calcolítica. Per diverses indicacions sabem que s'usava metall, encara que no de forma molt estesa. En aquest període es fa palesa una gran destresa en el treball de l'obsidiana per fer ganivets i raspadors. ... La ceràmica de Tell Halaf es feia a mà, era increïblement prima, no més gruixuda que el gruix de dues cartes, i demostra una increïble comprensió de la forma i dels efectes decoratius del color i del disseny. La ceràmica es coïa a alta temperatura en forns tancats que permetien una cocció indirecta amb temperatures controlades.

Des de criteris tècnics i artístics, la ceràmica de Tell Halaf és la més refinada ceràmica feta a mà en l'antiguitat, i és testimoni de l'elevada cultura dels seus artesans.

Mallowan va dir de l'ús del metall en aquest primer període: «S'hauria de fer notar que en un dels més antics estrats en els quals apareix ceràmica de Tell Halaf s'ha trobat un collaret de perles de coure».⁶⁴

La gent que va instal·lar-se a Tell Halaf i que amb això va donar origen a la civilització de Síria i Palestina va arribar evidentment des de dues direccions. Alguns sembla que van arribar del nord, d'Anatòlia, i potser alguns des de Mesopotàmia directament cap l'est, és a dir, des del nord de Babilònia. Així, hem de buscar més cap l'est per a les arrels que estem buscant.

Quan passem a la plana de Mesopotàmia, la història és exactament similar a la història d'Egipte. La grandesa d'Egipte és monumental. La grandesa de la civilització sumèria és d'una naturalesa diferent. Tot i que no tenien pedra amb què erigir memorials de la seva cultura com Egipte va erigir els seus, però, en iniciar-se les investigacions, es va fer més i més evident que no només la civilització sumèria estava a la par de la d'Egipte en tots els respectes, sinó que a més era anterior. La cultura més antiga de la llarga sèrie que va culminar en les grans ciutats com Nínive i Babilònia es coneix com la Cultura d'El Obeid. D'aquest poble va escriure Vere Gordon Childe.⁶⁵

58 Bewberry, R. E., citat per C. Urquhart, *The Bible Triumphant*, Pickering, Londres, 1935, pàg. 36.

59 Childe, V. G., *New Light on the Most Ancient East*, Kegan Paul, Londres, 1935, pàg. 2.

60 Perry, W. J., *The Growth of Civilization*, Penguin Books, Anglaterra, 1957, pàg. 54.

61 W. E. Taylor en una conferència pronunciada davant el Departament d'Estudis Orientals de la Universitat de Toronto, primavera de 1936.

62 Kyle, M. G., «Recent Testimony of Archaeology to the Scriptures», en *The Fundamentals*, Biola Press, Los Angeles, 1917, pàg. 329.

63 Meek, T. J., «Mesopotamian Studies», en *The Haverford Symposium on Archaeology and the Bible*, 1938, pàg. 161.

64 Mallowan, M. E. L., *The Excavations at Tell Chagar Bazar and an Archaeological Survey of the Habur Region, 1934-1935*, Oxford, 1936, ressenya a *Antiquity*, Dec., 1937, pàg. 502.

65 Childe, V. G., ref. 55, pàg. 145.

Els autors de la cultura d'El Obeid no poden haver procedit del fons d'un pantà, però la cultura mateixa no dóna cap senyal d'haver-se desenvolupat localment a partir d'un precursor anterior del mesolític.

C. J. Gadd va observar:⁶⁶

Els sumeris van posseir la terra des de tan enrere en el temps com qualsevol cosa que es pugui contemplar o fins i tot amb prou penes entreveure, i ja s'ha observat que les seves pròpies llegendes que professen retrotreure's a la creació del món i dels homes se centren no en cap altra terra que la seva llar històrica. ... Però les formes dels pedrenyals més antics no són els d'una pura edat de pedra, ni s'ha trobat cap prova a l'Iraq d'una població tan primitiva que no conegués el metall.

I després afegia, més endavant:⁶⁷

Obres d'art que ens deixen atònits per la seva bellesa (i no menys en la mateixa Ur) han resultat ser relíquies no de les eres posteriors, sinó de la més antiga. Res sinó la bona fortuna que fossin descobertes per una excavació reglada va poder evitar una maldestra assignació d'una falsa edat. ... L'or és el material de les seves possessions i símbol de la seva opulència. En els dies del seu apogeu i en la seva luxosa cort, les arts productives es van elevar a una perfecció i a una bellesa en els seus productes que mai no es va tornar a veure. Els articles elaborats eren per descomptat d'una classe semblant a la d'eres posteriors, però van quedar marcats en aquest antic període per una riquesa i una esplendor més aviat de sumptuositat egípcia que de la suposada sobrietat de les Terres Entre Rius. Aquests dipòsits deixen sorprès a l'observador per la seva profusió d'or; de plata també hi ha en gran profusió, mostrant que evidentment era poc preuada.

Sir Leonard Woolley⁶⁸ va arribar a la conclusió que «fins on sabem, el quart mil·lenni abans de Crist va veure l'art sumeri en el seu apogeu». I Childe també va observar el mateix fenomen:⁶⁹ «Aquests (recents descobriments) són suficients per demostrar que, més encara que a Egipte, la civilització havia arribat a un nivell molt avançat cap al final del quart mil·lenni a.C., i que no va ser superada durant tota l'era presargònida». I Wiseman va observar:⁷⁰

Aquest descobriment és l'oposat al que s'esperava. S'esperava que com més antic el període tant més primitiu el trobarien els excavadors, fins que cessessin les traces de civilització i aparegués l'home aborigen. Ni a Babilònia ni a Egipte, les terres amb els assentaments humans més antics coneguts, no ha estat el cas. En relació amb això, el Dr. Hall escriu en la seva obra *History of the Near East*:

«Quan la civilització apareix, ja està completament desenvolupada». I, posteriorment, «la cultura sumèria sorgeix ja totalment feta». I el Dr. L. W. King, en el seu llibre *Sumer and Akhad* afirma: «Encara que els més antics assentaments sumeris al sud de Babilònia han de ser assignats a un passat relativament remot, la raça que els va fundar sembla en aquell temps haver accedit ja a un avançat nivell de cultura».

Però no és possible empènyer l'assentament humà en la plana de Mesopotàmia molts mil·lennis en el passat, per la molt senzilla i concloent raó que la terra més meridional de Mesopotàmia s'ha d'haver format aproximadament dins dels últims 10.000 anys. Sabem que a causa de la peculiar naturalesa dels rius que arrosseguen al·livió i el dipòsit a l'entrada del Golf Pèrsic, la terra ha estat formada gradualment al llarg dels últims pocs milers d'anys, i se segueix afegint a la terra per aquest mitjà. Ur dels Caldeus va estar en el passat a la riba del Golf Pèrsic, i ara es troba a uns cent setanta quilòmetres del mateix.

J. L. Myers va indicar que la línia de la costa ha estat avançant ràpidament en els temps històrics. Eridu, per exemple, que va ser un port principal de l'antiga Babilònia, es troba ara a més de 200 quilòmetres del mar.⁷¹ Si prossegueix l'actual ritme d'avanç, d'una mica més d'un quilòmetre i mig cada trenta anys com a promig, Eridu va poder haver començat a quedar envoltada d'al·livió al voltant del 1800 a.C.

En una conferència a la Universitat de Toronto, T. J. Meek va afirmar que «la cultura sumèria sorgeix a la vista ja com a tal, i no hi ha coneixement dels sumeris com a salvatges; quan els trobem en el quart mil·lenni a.C., ja estan summament civilitzats. Ja estan usant metalls i viuen en ciutats grans i pròsperes».⁷² Els ciutadans estampaven la seva correspondència amb segells cilíndrics que feien rodar sobre l'argila tova. Aquests segells es tallaven de manera exquisida en els temps més antics amb figures d'animals representant moviment. Els últims segells, fins i tot els de només pocs segles després, són molt inferiors des d'un punt de vista artístic. La inspiració va pertànyer a les edats més antigues, no a les posteriors.⁷³ Quan es compara amb els seus actuals descendents, si la mida del cervell significa alguna cosa, segons Sir Arthur Keith fins i tot en això eren superiors.⁷⁴

Ara bé, el registre del Gènesi ens diu que els qui es van assentar al principi a Mesopotàmia van entrar a la terra «quan van sortir d'orient». Això implica que no es van originar allà; i donat que aquesta nota d'informació històrica se'ns dona un cert temps després que l'arca va tocar terra, i després que els homes haguessin començat a estendre's fins a cert punt, sembla cosa certa que aquesta gent havia baixat al costat oriental de les Muntanyes Zagros cap l'emplaçament de Susa. Aquí van fundar un assentament abans de prosseguir cap a l'oest i «trobar» allà una plana, la plana de Mesopotàmia. Així, Susa està en una relació

66 Gadd, C. J., *The History and Monuments of Ur*, Chatto and Windus, Londres, 1929, pàg. 24 i pàg. 17.

67 *Ibid.*, pàg. 27.

68 Woolley, Sir Leonard, *The Sumerians*, Clarendon Press, Oxford, 1928, pàg. 44.

69 Childe, V. G., *New Light on the Most Ancient East*, Kegan Paul, Londres, 1935, pàg. 19.

70 Wiseman, P. J., *New Discoveries in Babylon About Genesis*, Marshall, Morgan and Scott, Londres, 2a edició, revisada, sense data, pàgs. 28 i 29.

71 Myers, J. L., *Dawn of History*, Williams and Norgate, Londres, sense data, pàg. 85.

72 Meek, T. J., en una conferència davant el Departament d'Estudis Orientals, Universitat de Toronto, tardor de 1936.

73 Frankfort, Henri, en un article sobre Khafaje a la revista *Illustrated London News*, 13 de novembre de 1937, pàgs. 840, 841, presenta algunes fotografies d'aquests segells.

74 Keith, Sir Arthur, «Physical Anthropology», *Science Progress*, octubre, 1936, pàg. 333.

paterna o almenys anterior a la cultura d'El Obeid, exactament com ho demostren les excavacions. En teoria hauríem d'estar un pas més prop de l'origen en arribar a Susa.

Això no obstant, aquí també es repeteix la història. H. G. Spearing va escriure sobre Susa:⁷⁵

Els més antics colonitzadors a Susa estaven ben civilitzats abans de sortir del país del seu origen i arribar aquí. Perquè en la seva necròpolis fora de les muralles de la ciutat es troben les destrals de bronze dels homes i els miralls i les agulles i els atuells d'ungüent de les dones; també queden restes d'uns fins teixits exquisidament elaborats en un teler. ...

La ceràmica és meravellosament prima i dura, amb un gruix no més gran que el d'un parell de targetes postals, i sona com porcellana, encara que no n'és tant, de transparent. Les formes són senzilles i elegants; es produïen amb una rudimentària roda de terrisser que s'usava amb una destresa, que sembla com l'experiència heretada de moltes generacions d'artesans.

Gairebé tots els bols i atuells estaven molt decorats, bé a l'interior, bé a l'exterior, amb estranys dissenys, molts dels quals no s'assemblen en absolut a d'altres dissenys trobats en altres parts del món, de manera que no tenim cap pista sobre on aquests terrissaires van aprendre la seva tècnica, encara que podem tenir la plena seguretat que la van portar amb ells des d'algun centre de civilització on va passar per un llarg període de desenvolupament.

Com de inevitable sembla ser sempre aquesta conclusió!

On buscarem llavors l'origen del poble que va crear aquesta ceràmica? Sembla que no podem buscar més cap a l'est, tot i que en aquesta direcció es troba la civilització de la vall de l'Indus. Però aquesta cultura deu el seu origen a un poble que va procedir manifestament de l'oest, i que compartia molts aspectes dels creadors de la cultura de Sumer. No obstant això, els nivells més antics en dos jaciments, Changu Daru i Harappa a la vall de l'Indus, són extraordinàriament reminiscents dels més antics nivells a Tell Halaf a Síria, i en sintonia amb el fet que els colons de Tell Halaf van arribar allà des del nord i est cap Ararat, està clar que la gent de la vall de l'Indus va arribar des d'algun lloc en la mateixa direcció. Així, Ernest Mackay diu:⁷⁶ «Sembla que no hi ha dubtes que ... hem de cercar en l'Altiplà iranià per a la regió des de la qual la civilització va ser portada a l'Índia».

En el seu reportatge per a l'*Illustrated London News*, Mackay crida l'atenció als descobriments en els més antics nivells a Changu Daru,⁷⁷ i descriu la forma extraordinària en què la ciutat estava disposada en illes, amb sistemes de drenatge i clavegueram subterrani. Alguns dels tubs de drenatge apareixen en il·lustracions en el seu article, i observa sobre els mateixos que «són d'un disseny totalment modern ... alguns d'ells amb encadellats que ajusten mútuament, i alguns amb formes còniques de manera que l'extrem més petit s'ajusta a l'extrem major del següent».

Fa referència a la troballa d'una acumulació de perles per collarets:⁷⁸

Algunes de les perles fetes d'esteatita eren insòlitàment petites; una quantitat de les mateixes estava guardada per seguretat en un gerro petit, i quan es van arrencar en cabien 34 per polzada (2,5 cm). Els seus orificis eren tan petits que només s'haguessin pogut enfilar en un cabell, i és difícil comprendre com es van elaborar i van perforar aquestes perletes. ...

Pel que fa a Mohenjo Daro (un altre jaciment de la vall de l'Indus), pràcticament cada casa tenia el seu bany i latrina, d'on l'aigua s'abocava cap els drenatges en el carrer, i així era conduïda ben a fora de la ciutat. De fet, el sistema de drenatge estava planejat de manera notable, de manera que cada carrer anava dotat de dos o més drenatges, construïts, igual que les cases, de maó cuit. Diversos dels tubs de drenatge, alguns dels quals es van trobar *in situ*, demostren que aquest antic poble tenia uns experts enginyers sanitaris; a més, les caigudes estaven disposades de manera que hi hagués el mínim possible d'esquitxades, i quan s'havia de girar un revolt, els maons estaven acuradament arrodonits per reduir la fricció. Els tubs de drenatge són de disseny totalment modern; excepte pel fet que estan fets de ceràmica porosa, servirien per al mateix propòsit en l'actualitat.

En realitat, qualsevol que hagi tingut experiència amb un sistema de buidatge de tancs sèptics sabrà que en realitat aquesta porositat era un gran avantatge, perquè una bona quantitat del contingut del sistema es purga a través de les parets de la canonada cap a la terra al voltant, el que alleuja la càrrega a l'extrem de buidatge.

També es van trobar alguns notables segells-amulets en els nivells inferiors, amb il·lustracions d'elefants, bous i del bou Urus d'una sola banya. Aquests segells estan tallats d'una manera molt refinada, amb unes reproduccions gairebé perfectes dels animals que representen, mostrant unes proporcions i una musculatura absolutament perfectes. Els instruments i les armes de coure i de bronze apareixen en abundància per tot arreu.

Aquestes instal·lacions sanitàries i aquests equipaments domèstics contrasten intensament amb les actuals llogarets orientals on els habitants tenen el desagradable costum de llançar tots els residus al carrer perquè se'ls emporti la pluja. Però, d'on va venir aquesta gent? El Dr. Mackay diu que hem de buscar-los en l'Altiplà iranià. Qualsevol que fos el seu origen, sembla que van entrar ja civilitzats a la vall de l'Indus. És sorprenent trobar en dos dels jaciments més antics, Harappa i Changu Daru, proves d'un gust i destresa exquisits en art, juntament amb un extraordinari coneixement d'enginyeria.

A Mohenjo Daru, un altre jaciment en el mateix complex, es va trobar una figura d'un ballari baró i el tors nu d'una figura femenina que, segons Childe,⁷⁹ estan «modelats amb una vivacitat d'actitud, i la musculatura i els contorns dels cossos delineats amb una atenció i realisme, com no es troben a cap altra part abans de l'època grega clàssica. De fet, tan modern arriba a ser el tractament que les escultures s'han atribuït a l'era greco-

75 Spearing, H. G., «Susa, The Eternal City of the East», en *Wonders of the Past*, vol. 3, Putnam, Nova York, 1924, pàg. 583.

76 Mackay, Ernest, «Great New Discoveries of Indian Culture in Prehistoric Sind», *Illustrated London News*, 14 novembre 1936, Placa I.

77 *Ibid.*, pàg. 860, Fig. II.

78 *Ibid.*, pàgs. 860 i 894.

79 Childe, Vere Gordon, «India and the West Before Darius», *Antiquity*, març de 1939, pàg. 10.

bactriana». El seu gust artístic no estava menys desenvolupat que la seva tecnologia.

Però, si aquests colons van arribar de la regió de l'altiplà, no hauriem de trobar les seves restes allà? Sembla que el jaciment de Sialk és un llogaret d'aquesta classe. L'excavació d'aquest jaciment va ser empresa per una expedició francesa del Museu del Louvre, que va començar els seus treballs el 1933 i que va estar treballant contínuament fins a 1938, i després hi va haver treballs addicionals a la regió des de la Segona Guerra Mundial. Al càrrec de l'expedició estava R. Ghirshman, que va publicar els seus treballs en nombroses revistes, i que recentment ha publicat un llibre molt extens titulat *Iran*.⁸⁰

En aquest llibre i en anteriors articles va exposar alguns dels seus resultats com segueix. El jaciment està bastant a prop de la famosa ciutat de Kaixan, coneguda per les seves catifes, i no lluny al sud de Teheran, la capital de l'Iran. Va ser ocupada per primera vegada en el cinquè mil·lenni a.C., data en la qual les dades demostren que el clima de la regió estava canviant de molt humit a un altre d'àrid. La part central de l'Altiplà iranià havia aparentment escapat de la glaciació que havia cobert la resta d'Europa, però havia estat experimentant una gran pluviositat, i això havia portat a la formació d'«un immens llac o mar interior» al qual conflueixen molts rius que procedien de les altes muntanyes. En assecar-se aquest gran però poc profund mar interior, va deixar en el seu lloc moltes aiguamolls que es van convertir després en praderies i sabanes. La caça era abundant, i l'home «va penetrar primer per caçar i després per assentar-se de forma permanent». En aquells dies ja havia domesticat algunes espècies, com el bou i la cabra.

Ghirshman va descobrir també que els ocupants eren molt artístics. En les seves pròpies paraules:⁸¹

Mai abans en les exploracions sistemàtiques que han tret a la llum les restes de civilitzacions extingides s'han trobat aquests objectes tallats d'os o de pedra en aquesta regió. Les excavacions de Sialk han revelat ara l'existència d'una meravellosa tècnica de talla d'os, que havia ja realitzat uns progressos dignes d'atenció en el període que estem ara considerant. Entre les restes d'habitatges, vam descobrir recentment una sèrie completa de empunyadures de sílex, empunyadures que estaven acabades amb un cap d'animal o amb una talla d'una figura humana. ...

La figureta que decora l'empunyadura d'una d'aquestes eines es pot considerar com la talla d'una figura humana més antiga mai descoberta a Àsia Occidental. L'estatueta, que potser representa un dirigent o un sacerdot, porta un bonet al cap; al voltant dels malucs porta un tapall, on la part superior va enrotllada per sota per fer com una mena de cinturó. Els braços de la figura estan creuats, i el tors està lleugerament inclinat cap endavant.

No és possible creure que una tècnica capaç de crear un objecte com aquesta estatueta estigués en la seva fase inicial. L'artista manifesta la seva consciència tant de les

proporcions com el plantejament tècnic. La manera en què es tracta l'actitud de l'home, els seus músculs, la seva vestimenta, revelen una atenta observació, així com molta pràctica i destresa. ...

Els habitants aviat van domesticar també porcs, gossos i el cavall, sent aquesta la primera evidència de l'existència del cavall a l'Iran en un període tan remot. Vere Gordon Childe va cridar l'atenció al sorprenent fet que en els nivells més antics els habitants estaven també filant i teixint per fabricar teles, encara que les fibres que usaven encara no s'han identificat de manera segura.⁸² Ghirshman també es refereix als més antics documents conservats en forma d'unes simples pastilles que evidentment s'havien de relacionar amb les més antigues tauletes trobades per una expedició francesa en els nivells més inferiors de Susa – establint així el que per a ell és una vinculació ancestral directa de nord a sud.

Per tant, sembla que Sialk representa un assentament de la gent que, viatjant més cap al sud, es va establir a Susa poc temps després. Però Ghirshman aniria un pas més enllà, perquè ell considera que el poble de Sialk està relacionat també amb la civilització indoeuropea i amb la dels frigus a Àsia Menor, un poble de raça indoeuropea estretament relacionat amb els il·liris que van immigrar allà des de Tràcia, «el que ens dona dret a considerar els habitants de Sialk com a pertanyents també a la mateixa família indoeuropea».⁸³ Només era d'esperar que hi hagués evidència en aquesta època tan primerenca de l'estreta associació de tots els tres fills de Noè. Sembla gairebé com si llavors seguien encara junts, encara que indubtablement les seves famílies havien augmentat molt en nombre. Però poc després van començar a dividir-se. Els fills de Jafet es van dirigir cap al nord i es van establir a l'Àsia Menor i cap a Europa. Els fills de Cam es van dirigir al sud, i, penetrant a la vall de l'Indus, es van establir allà. Però també per via de Susa van donar la volta cap a Mesopotàmia, arribant al seu extrem meridional poc després per establir la cultura d'El Obeid. Potser els fills de Sem es van dirigir cap a occident i després van baixar cap al nord de Síria, assentant-se en Tell Halaf, tornant-se després de nou cap a l'est i cap al nord de Mesopotàmia,

En referir-se Sialk, Childe té cura d'observar com de ràpidament el poble que va ocupar el lloc va avançar en la seva civilització. Escriu ell:⁸⁴

La cultura més antiga descoberta a Sialk es pot aparellar amb les d'altres jaciments a l'altiplà i al nord fins Anau a l'oasi de Merv al Turquestan rus [la ruta seguida pels fills de Jafet?]. A Sialk es pot observar una segona fase en les alcees construïdes sobre les ruïnes de les ja descrites. Les cases ja no estan construïdes simplement de fang premsat, sinó de maons assecats al sol. La recol·lecció dels aliments és menys important en l'economia comunitària; s'han afegit cavalls als animals domesticats. Es transporten petxines a través de les muntanyes des del Golf Pèrsic. El coure és més comú, però segueix sent tractat com una classe superior de pedra,

80 Ghirshman, R., *Iran*, Penguin Books, Anglaterra, 1954, 368 pàg., Índex, il·lustracions.

81 Ghirshman, R., «At Sialk: Prehistoric Iran», *Asia*, Novembre, 1938, pàg. 646.

82 Childe, Vere Gordon, *What Happened In History*, Penguin Books, Anglaterra, 1946, pàg. 64.

83 V. G. Childe també es refereix als indicis de l'existència d'un poble jafètic que va habitar en temps antics a les terres altes de les muntanyes Zagros cap occident (*New Light on the Most Ancient East*, Kegan Paul, Londres, 1935, pàg. 18).

84 V. G. Childe, *What Happened In History*, Penguin Books, Anglaterra, 1946, pàg. 64.

i es treballa a cops de martell en fred. Es fan eines amb os, pedra i sílex locals, així com amb una mica d'obsidiana importada. Però es troben forns especials per coure objectes de ceràmica.

Després amb Sialk III el llogaret es va traslladar a un nou emplaçament proper a l'antic i irrigat pel mateix brollador. Els estris segueixen estant fets localment de materials disponibles. Però el coure es treballa de forma intel·ligent amb fundició per fer destrals i altres articles que havien de ser encara objectes de luxe. L'or i la plata són d'importació, i el lapislàtzuli procedent del nord de l'Afganistan. Apareixen terrissaires que fan atuells de manera ràpida amb una roda ràpida, en lloc de modelar a mà. I els homes fan servir segells per marcar les seves propietats. Finalment, Sialk IV és una colònia de elamites coneixedors de l'escriptura. ...

En altres paraules, la vida al mateix començament en aquests llocs va ser necessàriament simple, però sembla que no només hi havia perícia tècnica sinó també artística, i per això cultivada. I es va desenvolupar amb extremada rapidesa.

Des de Sialk és ara costum retrocedir als nivells inferiors a Jarmo i d'altres jaciments al Kurdistan iraquí que semblen representar una etapa anterior, una etapa sense ceràmica (aproximadament coetània i similar als nivells més inferiors de Jericó, fins i tot essent ja una ciutat fortificada per aquesta època).⁸⁵ Però, podem estar realment segurs que aquests jaciments són anteriors merament perquè no hi hagi evidència de ceràmica? No serà aquesta una interpretació filla d'un prejudici? En realitat no hi ha cap raó absoluta per situar aquestes cultures en un estadi més «anterior» que l'argument que han de ser més primerenques merament perquè semblen més simples. La suposada llei de desenvolupament evolutiu pot demanar aquesta interpretació, però per si mateixes les dades són ben neutrals, fins que es descobreixi alguna cosa que estableixi la prioritat d'una forma feaent.

Quan Noè i la seva família van sortir de l'arca en algun lloc d'aquesta regió, per descomptat van haver de tenir coneixement dels metalls, perquè per aquell temps el treball del metall ja tenia segles d'antiguitat (Gènesi 4:22).

Ara bé, s'argumenta que els jaciments sense ceràmica en aquesta àrea han de ser més antics. El criteri és l'absència de ceràmica. Això no obstant, se sap per altres llocs, especialment a Grècia,⁸⁶ que l'ús de metalls pot precedir l'ús de la ceràmica, on els atuells de ceràmica es basen posteriorment en prototips de metall. En aquests jaciments, encara que han desaparegut els originals metàl·lics, han d'haver existit per donar pas a aquells que en són manifestament substituïts. Segueix d'això que en aquells

períodes en què els atuells es feien comunament de metall, pot haver-se donat una absència de ceràmica, i aquesta absència seria prova no d'un nivell inferior de tecnologia, sinó més aviat d'un nivell més avançat. De manera que la raó per la qual Jarmo i els nivells inferiors de Jericó es consideren com a més primitius, és a dir, l'absència de ceràmica, pot ser totalment falsa. En realitat, quan la ceràmica apareix per fi en aquests jaciments, adopta una forma que podria ser fàcilment el resultat d'una inspiració derivada de l'ús d'atuells de metall. El fet que no es trobin atuells de metall en aquests nivells inferiors no és tan significatiu, per la simple raó que aquests atuells no es trencarien fàcilment, i no es descartarien. El punt d'aquesta discussió és senzillament que aquells jaciments que es consideren com anteriors per raó de la seva cultura inferior poden realment ser posteriors; pot ser que es tracti en realitat d'assentaments establerts per les primeres migracions procedents de l'agrupació principal a l'altiplà.

Així, tot i que se suposa que Jarmo i l'antiga Jericó són més antigues que Sialk, no crec que això estigui demostrat. Potser ho fossin, però la suposició es basa, com s'ha dit ja, en el baix nivell de desenvolupament cultural segons es valora per allò que els habitants van deixar després d'ells. La datació de Jarmo establerta per Braidwood no és, en tot cas, tan antiga. Dóna la xifra de 6000 a.C., però afegeix que és probable que aquesta data es pugui reduir quan s'avaluïn els indicis de forma més completa.⁸⁷ Kenyon data Jericó en 8000 a.C.,⁸⁸ però Zeuner, que va ser el principal responsable de les investigacions sobre les quals es basen les xifres, afirma «amb tota contundència» que cal ser cauts abans d'acceptar aquestes datacions radiocarbòniques.⁸⁹

Així, aquesta és la situació. En algun lloc en l'Altiplà Iranès es va assentar un petit grup de gent que van necessitar poc temps per desenvolupar-prou per crear el posterior complex cultural que caracteritza els nivells superiors a Sialk. Des d'allà, o des d'alguns llocs semblants en unes etapes de desenvolupament paral·leles, van sortir emigrants cap a l'oest, per assentar-se a Tell Halaf, per exemple. Altres es van dirigir al sud, dividint-se en dos grups, un d'ells envoltant l'extrem més baix de les muntanyes Zagros, arribant finalment a la plana de Mesopotàmia des del sud, i l'altre tornant-se cap a l'est, establint-se finalment a la vall de l'Indus.

Des de Mesopotàmia i des del nord de Síria, pel que sembla, uns esperits més aventurers van seguir viatjant fins que van arribar al Baix i l'Alt Egipte; i tot això es va realitzar en un temps extraordinàriament curt.⁹⁰

Això, per descomptat, és una gran simplificació, perquè alguns dels colons a la baixa Mesopotàmia van viatjar posteriorment al voltant del límit meridional d'Àrabia i van entrar a l'Àfrica per la Banya. I la branca jafètica de la família de Noè es va anar estenent molt possiblement a un ritme més reposat cap el nord (endinsant-se al Caucas) i cap l'oest (cap Àsia Menor i prosseguint cap a Grècia i Europa), girant només molt més tard

85 Per a un útil resum d'aquestes associacions i correlacions en el temps, vegeu Seton Lloyd, *Early Anatolia*, Penguin Books, Anglaterra, 1956, pàgs. 54.

86 Unes excel·lents il·lustracions d'aquesta ceràmica es troben en E. J. Forsdyke, «Marvels of the Potter's Art», a *Wonders of the Past*, vol. 2, Putnam, Nova York, 1924, làmina a pàg. 426. Aquestes formes apareixen freqüentment en antics jaciments hel·làdics com a Asea, Gournia, Korakou, Vasiliki, etc. Fins i tot els rebllons es reproduïen en ocasions en els objectes de ceràmica!

87 Braidwood, Robert J., «From Cave to Village», *Scientific American*, octubre de 1952, pàgs. 62 ss. Aquest és un excel·lent resum amb útils il·lustracions i presentacions gràfiques de les troballes tal com ell ho considera. Per als no iniciats, la cosa queda clarament resolta. Però Miss Kenyon discrepa.

88 Kenyon, Kathleen M., «Ancient Jericho», *Scientific American*, abr., 1954, pàg. 76. En el seu article, «Some Observations on the Beginnings of Settlement in the Near East», *Journal of the Royal Anthropological Institute*, gener-juny de 1959, pàg. 35 seg., explica per què creu que Jericó és més antiga que Jarmo i critica la interpretació de Braidwood de les dades arqueològiques de Jarmo –el que demostra la dificultat d'estar segurs sobre les seqüències en aquesta era tan primerenca.

89 Kenyon, Kathleen, *Journal of the Royal Anthropological Institute*, gener-juny de 1959, pàg. 41.

90 Una valoració fascinant i concisa dels indicis d'aquestes antigues migracions és la que dóna M. E. L. Mallowan a «Mesopotamian Trilogy», *Antiquity*, juny de 1939, pàgs. 159-170.

cap a el sud i l'est a Pèrsia i endinsant-se en la vall de l'Indus. Però encara que aquesta reconstrucció sigui d'una simplicitat artificial, el factor temps probablement no varia en un marge apreciable. La tendència ha estat, amb una certa consistència, a reduir més que a estendre la cronologia global.⁹¹

Tots els moviments inicials semblen haver tingut lloc dins d'un període de 1.000 a 1.500 anys, el que mostra la rapidesa de la transició al nivell cultural d'El Obeid, per exemple. I mentre que El Obeid es troba al principi de la civilització sumèria, en l'espai de pocs centenars d'anys els sumeris havien aconseguit un nivell de perícia tècnica més gran que la de moltes parts d'Europa just abans de la Revolució Industrial.

Hom s'enfronta inevitablement amb la pregunta de què havia estat succeït a la resta del món, que el progrés hagués estat tan fantàsticament lent, si realment s'havia necessitat d'entre un quart de milió a mig milió d'anys per assolir els nivells més inferiors a Sialk. És gairebé impossible concebre un període tan llarg amb tan poc progrés, especialment quan se sap que segons Zeuner l'art de les cavernes europees atribuït a l'Home de Cro-Magnon va estar en procés de desenvolupament fa uns 72.000 anys.⁹² De fet, Zeuner va admetre la seva pròpia sorpresa davant la lentitud de desenvolupament en alguns casos. Així, referint-se a les cultures durant l'Últim Interglacial, escrivia:⁹³

El tret interessant d'aquesta evolució de les indústries de les destrals és la poca entitat de canvi que s'observa, tot i el gran lapse de temps que es cobreix. Jutjant per les pautes, diguem el Paleolític superior, els ritmes evolutius de les «indústries» de Crag i del Abbevil·lià, cobrint al voltant de 60 mil anys cadascun, són lents; però més lent va ser el de l'Acheulià, que va durar 300 mil anys, dels quals al voltant de 200 mil anys semblen haver estat ocupats per la «etapa mitjana». Aquest conservadorisme de l'Acheulià és un dels fenòmens més sorprenents de la cronologia del Paleolític.

Cosa estranya, certament. Observem la seqüència: durant potser un quart de milió d'anys va haver-hi homes intel·ligents, pràcticament molt semblants a nosaltres en molts aspectes, que amb prou feines si van avançar la seva cultura en absolut. Després va aparèixer un assentament en l'Altiplà iranià prop del lloc tradicional on l'Arca va tocar terra, i que en l'espai d'un període de potser 1.500 anys es va desenvolupar culturalment a les planes de Mesopotàmia, el que al seu torn, en un lapse de mil anys, va donar origen a una sèrie de cultures avançades que amb prou feines si han estat

igualades fins a temps relativament moderns.⁹⁴ I, finalment, després d'aquest sobtat esclat d'activitat que va durar possiblement uns altres 1.500 anys, aproximadament, i que va donar lloc a alguns dels èxits culturals a Babilònia, Egipte i la vall de l'Indus, els més refinats que s'hagin vist a l'Orient Mitjà, el procés es va anar aturant fins que molts dels centres més pròspers van entrar en decadència i van desaparèixer, i molta part de l'Índia, Àfrica i Europa van romandre en un estat de semibarbarie fins ben entrats els temps de Roma, i en alguns casos fins molt posteriorment. Així, la seqüència adopta la forma d'un temps increïblement llarg gairebé sense creixement; un salt sobtat que va portar al cap de molt pocs segles a una cultura extraordinàriament avançada; una disminució gradual d'aquest ritme, i una decadència, seguit això només molt més endavant per la recuperació de tècniques perdudes i pel desenvolupament d'altres de noves, el que va portar finalment a la creació del nostre món modern. Què va ser el que va operar durant aquell curt període de temps que va accelerar de tal manera el procés de desenvolupament cultural i que va produir uns resultats tan esbalaïdor? No serà el llarg període previ de lent «progrés» merament un producte de la imaginació que sorgeix d'una interpretació errada de les dades? No serà possible explicar l'home paleolític d'alguna altra manera? Podria ser que fos el descendent i no l'antecessor del poble que va crear tan ràpidament les cultures del tradicional Bressol de la Civilització?

Em sembla que és així. El sobtat ascens d'una cultura avançada a l'Orient Mitjà s'explica més directament per referència a certes declaracions explícites que apareixen en els primers capítols del Gènesi, i a certes implicacions raonables basades en elles. A més, estic convençut que només es pot explicar l'extraordinària lentitud del primitiu desenvolupament cultural a Europa i altres llocs revisant aquestes cultures a la llum del que sabem actualment de la història de les societats primitives des que l'Home Blanc va entaular contacte amb elles per primera vegada i va començar a registrar les seves observacions sobre les mateixes.

* * * * *

Capítol 3

Degeneració cultural

ALS VOLTANTS del 3000 a.C. la situació cultural de la humanitat sembla haver estat així: Una extraordinària i avançada civilització representada en diverses regions de l'Orient Mitjà, més particularment a Mesopotàmia, Egipte i la vall

91 En considerar una de les comunicacions presentades al Simposi Antropològic (ref. 29), Grahame Clark va fer aquesta observació sobre les noves tècniques de datació: «Semblen suggerir que els artistes de la cova magdaleniana, lluny d'acabar en 18.000 a. C., probablement van acabar més probablement en 8.000 a.C., i que lluny de començar tan d'hora com fa 50.000 a.C., van començar als voltants del 15.000 a.C., o potser fins i tot més posteriorment. Conclouré fent una pregunta que espero que Hallam Movius (vegeu ref. 18) recollirà. Si l'única data en el sistema de Zeuner-Milankovitch (sobre el qual es basa la ref. 92) que podem comprovar mitjançant C-14 resulta tan errònia i tan enormement exagerada com veiem, ¿quina confiança podem dipositar en la datació d'eres més antigues per a les fases primerenques del període glacial? Tan sols plantejo la pregunta. No conec la resposta» (Appraisal of Anthropology Today, Chicago, 1953, pàg. 78). Pel que fa a això, vegeu també Oakley, Man, octubre de 1951, pàg. 142. Aquesta mateixa autoritat va dir posteriorment (pàg. 37), «La datació mitjançant C-14 sembla suggerir que els avenços del Paleolític Superior van arribar més tardanament del que suposàvem, i això només fa que accentuar la impressió d'una enorme acceleració en el desenvolupament i la diferenciació de les cultures».

A Kroeber (pàg. 39) va donar un decidit suport a les paraules de Clark, ressaltant el canvi d'opinió sobre la cronologia tant del Vell Món com del Nou. A la revista *Illustrated London News* del 14 de setembre de 1935, Henry Frankfort suggereix que «els períodes més primerencs de la civilització a Mesopotàmia estan més estretament relacionats i s'estenen al llarg d'un període més curt de temps del que s'ha suposat en general».

92 Zeuner, F. E. *Dating the Past*, Methuen, 1958, pàg. 299, fig. 81.

93 *Ibid.*, pàgs. 285 i 288.

94 Ara tenim un nou «gir» en la interpretació de les dades. El fet que no hi hagi una fase paleolítica a l'Orient Mitjà no pot acceptar-se, naturalment, com significat que l'home estigués civilitzat gairebé tan aviat com va aparèixer. Això no seria «pensament evolucionista». De manera que cal suposar que l'absència de la fase prèvia es deu al fet que l'Orient Mitjà mai no va ser el Bressol de la Humanitat –mai no va ser un centre de dispersió dels homínids. El fet que totes les línies migratòries condueixin allà es passa simplement per alt, i les dades es reinterpreten completament per donar suport a les actuals pressuposicions. Vegeu F. Clark Howell, «The Villafranchian and Human Origins», *Science*, vol. 130, 1959, pàg. 833, col. c.

de l'Indus, estava envoltada d'una quantitat de assentaments descendents establerts com a colònies que reflectien una mica però no tota la civilització central que era antecessora de les mateixes. En anar allunyant-nos del centre, la llum es va esvaint. Aquí i allà, unes circumstàncies de les que la naturalesa no està totalment clara permetien que la llum brillés més intensament, en època molt remota a la Xina⁹⁵, i considerablement més tard a l'Amèrica Central. Tanmateix, sembla haver estat la regla general que el nivell cultural era inferior en desplaçar-se més lluny de la font original d'inspiració. Qualsevol poble que emigrés, bé voluntàriament, bé sota pressió, a una distància que quedés més enllà del corrent de les influències del nucli central i que deixés de gaudir de l'estímul de contactes culturals continuats, baixava més i més en l'escala, perdent un element rere l'altre, fins arribar a aquella situació pel que fa a la cultura com la que pot arribar el cos respecte a una malaltia, quan les seves energies queden tan reduïdes que l'incapaciten per restaurar la salut sense ajuda externa. Lamentablement, així com uns reconstituents inadequats poden destruir el malalt extenuat, així el contacte amb l'Home Blanc i la seva civilització immensament més complexa ha tendit a destruir les cultures més primitives, fins i tot quan ens esforcem sincerament a millorar les condicions de les mateixes. No pocs pobles han demostrat haver arribat a una situació tan baixa que la pena de trobar-se amb una civilització més avançada ha estat la de la seva total extinció; van entonar el seu cant del cigne i van desaparèixer. Si un poble primitiu així representava en qualsevol manera l'home antic, hom es planteja la pregunta de si s'hagués mai pogut donar una evolució cultural a la vista que no sembla haver cap capacitat de pròpia superació.

Les societats que més van patir a causa dels contactes culturals amb l'Home Blanc han tendit a ser les més «degradades», i la seva degradació era invariablement resultat de l'extrema duresa del seu medi. Això no obstant, aquesta mateixa duresa ha refrenat el desig de les civilitzacions més avançades de desposseir els habitants aborígens fins a temps molt recents, i aquest factor els ha salvat de l'extinció. És difícil en primer lloc comprendre per què ningú hagués volgut assentar-se en certes parts del món on el medi és tan desfavorable. Els esquimals en l'àrtic, els ona i yagans de Terra del Foc, els semang de la Península Malaia, els boiximans del desert de Kalahari, o els pigmeus d'Ituri en els càlids i humits boscos del Congo –aquests segurament no haguessin escollit aquests hàbitats llevat que alguna circumstància hagués obligat

els seus antecessors, acostumant-se després els seus descendents a ells i acceptant-los com a normals. En molts d'aquests casos el marge de supervivència és tan petit que un cop s'ha establert una pauta segura de vida, aquestes societats no es poden permetre la més lleugera desviació.⁹⁶

La cultura es torna «monolítica», i qualsevol canvi tendeix a ser calamitos llevat que sigui procedent del seu interior. Goldenweiser designa això com involució cultural,⁹⁷ que passa sense conflicte, en contrast amb evolució, que depèn d'un conflicte. Per aquesta raó es temen els contactes amb altres cultures, i s'eviten en tot el possible. Sembla probable que aquesta característica de tots els pobles primitius hagi existit sempre. Aquest conservadorisme és un ferm obstacle davant de qualsevol classe d'evolució progressiva com a procés automàtic resultant de la Lluita per la Existència, perquè aquesta classe de canvi ha estat gairebé sempre perjudicial per a la cultura. La involució pot tenir lloc de forma silenciosa. La veritat és que això només es permet quan es compleix aquesta condició. Així, el concepte evolucionista de la Lluita per la Supervivència, per si mateix, no beneficia cap societat primitiva. Els seus recursos són massa minsos.

En canvi, es pot demostrar que la regressió cultural ha passat moltes vegades al llarg de la història. Per resumir aquesta situació, podem veure que el progrés ha tingut sol lloc en el corrent principal, en aquelles cultures que van derivar la seva inspiració i que la renovaven periòdicament recolzant-se en l'esclat inicial de desenvolupament que ha estat el tema de la primera meitat d'aquest article. En el moment en que qualsevol cultura va trencar el contacte, la seva història a partir de llavors va tendir a caracteritzar-se per la pèrdua dels vells elements i no pel guany d'altres de nous. En alguns es van aconseguir guanys, però gairebé sempre per involució. A més, una vegada s'havia donat la ruptura i es mantenia durant un cert temps la manca de contacte, la renovació del contacte tendia a ser perjudicial en lloc de benèfica. No tenim cap cas en la història de cap cultura que hagués estat aïllada d'aquesta manera que després gaudís d'un desenvolupament progressiu continuat cap a un nivell més avançat. Si admetem la perspectiva bíblica de l'existència d'una civilització avançada al mateix començament, resultant de les circumstàncies de la creació original de l'home i d'una dotació especial, seguit això del cataclisme del Diluvi i de la dispersió de l'home poc després mentre encara gaudia de un avançat nivell de

95 Un nombre d'autoritats han suggerit que la civilització xinesa va descendir més aviat directament de la civilització sumèria primerenca. La seva escriptura pot haver estat relacionada (S. L. Caiger, *Bible and Spade*, Oxford, 1936, pàg. 2). Aparentment, hi havia algunes estretes semblances entre la música sumèria i la música xinesa molt antiga (M. E. L. Mallowan citant F. W. Galpin, *The Music of the Sumerians*, Cambridge, 1937, a *Antiquity*, juny de 1939, pàg. 169). W. J. Perry fa referència en el seu *Growth of Civilization* (Pelican Books, Anglaterra, 1937, pàg. 125) a alguns paral·lelismes arquitectònics molt sorprenents. Lord Raglan (*Journal of the Royal Anthropological Institute*, juliol-des. de 1957, pàg. 144) argumenta que la civilització xinesa va progressar només mentre es va mantenir el contacte amb el món exterior. Carl Whitin Bishop, en el seu article «The Beginnings of Civilization in Eastern Asia» (*Smithsonian Institute Annual Report*, 1940, pàgs. 431-446), tracta de forma interessant la qüestió de si centres de cultura com Sumer i la Xina haguessin pogut sorgir de forma completament independent. Argumenta ell que la gran quantitat d'elements comuns en aquestes antigues civilitzacions, el que ell descriu com «homogeneïtat en els aspectes fonamentals» (p. 433) no es pot atribuir senzillament al fet que les ments dels homes operen de forma molt semblant a tot arreu. Sembla haver-hi pocs dubtes sobre la relació existent entre elles. Joseph Needham ressalta que mentre que el Sinanthropus sembla antedatar

els començaments de la civilització xinesa per un període immens de temps, hi ha un complet buit entre aquest i la primera clara evidència d'un assentament a gran escala el 2.500 a.C. Observem aquesta data –no està molt allunyada de la data tradicional del Diluvi. Més endavant diu: «Després, sobtadament, al voltant del 2.500 a.C., la terra aparentment buida comença a suportar una població nombrosa i activa. Hi ha restes de centenars, fins i tot de milers, de poblats habitats per un poble amb una economia agrícola a més de pastoral, familiaritzats amb la fusteria, els teixits i la ceràmica» (*Science and Civilization in China*, Cambridge, 1954, vol. L, p. 80). Incidentalment, aquesta mateixa aparició «sobtada» de civilització també és d'aplicació al Japó (Ingram Bryan, *The History of Japan*, Benn, Londres, 1928, pàg. 9). Les cultures de l'Amèrica Central són per descomptat molt posteriors.

96 Radcliffe-Brown, A. R., *Andaman Islanders*, Cambridge, 1922, il·lustra aquest extrem de forma categòrica per a aquest poble concret amb una cultura certament tan baixa, exposant que no permeten la introducció dels articles fins i tot de la més gran utilitat (com trampes, pàg. 37) a causa de la por que senten sobre canviar el més petit aspecte de la seva cultura. L'autor insisteix una i altra vegada en aquest conservadorisme (vegeu pàg. 302).

97 Goldenweiser, A., *Anthropology*, Crofts, Nova York, 1945, pàg. 414, peu de pàgina 4.

civilització, la posterior història cultural de la humanitat és coherent. La perspectiva evolucionista de l'home començant com un animal i educant-se lentament a si mateix per a coses millors i més avançades fins que després de mig milió d'anys va arribar a l'etapa neolítica, a partir de la qual va millorar ràpidament la seva sort i aviat es va convertir en una gran civilització, pot semblar que és raonable, però no està realment recolzada per l'evidència.

Ara bé, aquests dos punts de vista alternatius sempre han existit, tot i que actualment cap antropòleg de reputació estaria disposat a admetre que manté el primer. Però E. B. Tylor, tot i que estava totalment convençut de la segona alternativa, admetia, però, que la perspectiva bíblica era almenys possible. Observem, però, la forma curiosa en què apareix aquesta admissió. Citant les seves pròpies paraules:⁹⁸

La tesi que m'aventuro a mantenir, dins els seus límits, és senzillament aquesta, que l'estat de salvatgisme representa en certa mesura una condició primerenca de la humanitat, des de la que s'ha desenvolupat o evolucionat gradualment la cultura avançada, mitjançant processos encara operatius com en l'antiguitat, amb el resultat que es demostra que, en general, el progrés ha prevalgut de lluny sobre la recaiguda.

En base d'aquesta proposició, la tendència principal de la societat humana durant el seu llarg període d'existència ha estat passar d'una etapa de salvatgisme a una altra de civilització.

Però prosseguia:

Aquesta teoria progressista de la civilització es pot contrastar amb la seva rival, la teoria de la degeneració. ... Aquesta teoria ha rebut la sanció de gran erudició i talent. Pràcticament s'ha resolt en dos pressuposicions: la primera, que la història de la cultura va començar amb l'aparició a la terra d'una raça semicivilitzada d'humans, i la segona, que des d'aquesta etapa la cultura ha procedit per dues vies, en retrogressió per produir salvatges, i en avenç per produir els humans civilitzats. La idea que la condició original de l'home va ser d'una cultura més o menys avançada ha de rebre un cert pes a causa del seu considerable arrelament en l'opinió pública. Però pel que fa a dades rellevants, no sembla tenir cap base etnològica.

Malgrat el tenor de la seva conclusió final aquí, passa després a dir que els moderns primitius, encara que al seu parer són representants de l'Home Paleolític, són realment un testimoni molt deficient en favor de la teoria progressista, perquè mai no semblen donar mostres de cap progrés ells mateixos. Comenta que Niebuhr, en atacar els progressistes del segle 18, va ser un dels primers en argumentar «que no es pot presentar un sol exemple d'un poble realment salvatge que hagi arribat a la civilització de forma independent».

Whately⁹⁹ va adoptar aquesta observació, que després forma el nucli de la seva cèlebre conferència «Sobre l'origen de la civilització». «Les realitats són tossudes», va dir, «i que no es pot presentar cap exemple de cap mena de salvatges que sortissin sense ajuda del seu estat no és una teoria, sinó una declaració que mai ha estat refutada sobre una base de fet». Tylor tenia poca paciència amb aquest punt de vista;¹⁰⁰ però va tenir la sinceritat d'admetre que hi havia casos coneguts de degeneració dins el període històric. De fet, en una altra obra va dedicar un considerable espai a casos addicionals, i a alguns dels factors que són causa d'aquesta degeneració. Per als seus successors de mentalitat més estrictament evolucionista, aquestes admissions donaven massa ajuda a l'enemic, i per tant es va fer poca o cap al·lusió a les mateixes en la literatura «oficial» fins que, com ja hem observat, va sorgir gradualment una revolta entre els antropòlegs contra aquesta insistència dogmàtica en el sentit que tot en el passat cultural de l'home ha de tenir una història evolutiva. Hi ha un altre fet que un millor coneixement dels pobles primitius actuals ha tret clarament a la llum i que també s'enfronta al punt de vista que l'home primitiu va començar amb una intel·ligència poc més gran que la d'un animal, i que només després de centenars de milers d'anys va evolucionar fins a arribar a ser un ésser superior i més cultivat. Es tracta del descobriment que, malgrat totes les aparences en contra, els pobles primitius actuals són en tots els aspectes tan intel·ligents com nosaltres i en molts casos molt més savis. És costum suposar que l'home primitiu va mostrar tanta lentitud en millorar la seva sort perquè al principi era poc més intel·ligent que els altres primats, el món dels quals compartia. No va ser fins que va haver passat un període immens de temps que va adquirir suficient intel·ligència per assentar-se en un lloc i portar a terme un seriós intent per controlar el seu medi amb la domesticació de plantes i animals, i substituint la seva vida nòmada per una vida sedentària. Però sabem ara que els més inferiors de tots els pobles primitius de temps recents són en tot punt tan susceptibles de rebre educació com nosaltres mateixos, i que la diferència rau en el medi, en la instrucció i en l'oportunitat.

En un article-ressenya de les idees de Darwin sobre el desenvolupament del cervell humà, Loren Eiseley observava que el mateix Wallace va admetre fa molt de temps que els homes amb cultures simples posseeixen les mateixes capacitats intel·lectuals bàsiques que els darwinistes mantenien que només podien desenvolupar-se mitjançant una lluita competitiva. I es concebia que aquesta lluita havia estat gran i molt estesa, però, com observava Eiseley:¹⁰¹

La selecció natural només hagués pogut dotar el salvatge amb un cervell poc superior al dels simis, mentre que en realitat en posseeix un només una mica inferior al de la mitjana de les nostres societats erudites. ...

Wallace insistia que les capacitats artístiques, matemàtiques i musicals no es podien explicar sobre la base de la selecció natural i de la lluita per l'existència.

En una línia semblant, Franz Boas aconsellava cautela:¹⁰²

98 Tylor, Edward B., *Primitive Culture*, vol. 1, Murray, Londres, 2a edició, 1891, pàg. 32 i 35.

99 Whately, Arquebisbe de Dublín, «On the Origin of Civilization», *Exeter Hall Papers*, 1854-1855, Nisbet, Londres, pàg. 23. Tot aquest assaig és digne de lectura malgrat la seva data.

100 Tylor, E. B., *Anthropology*, New Science Library, Hill, Nova York, 1904, pàg. 14 i ss.

101 Eiseley, Loren C., «Was Darwin Wrong About the Human Brain?» *Harpers*, novembre de 1955, pàg. 67.

102 Boas, Franz, *The Mind of Primitive Man*, Macmillan, Nova York, 2a edició, 1939, pàgs. 16, 17.

Per analogia, associem els trets mentals inferiors amb trets de degradació. A la nostra manera de parlar ingènua i diària, els trets grossers i la degradació estan estretament relacionats. Però aquí hem de distingir entre el desenvolupament anatòmic i muscular de la cara, el tronc i les extremitats deguts als hàbits de vida. ... També som propensos a fer inferències respecte a la capacitat mental en base d'una cara aplanada, una mandíbula pesada, dents grans i pesats, potser fins i tot d'una longitud desmesurada dels braços o d'un desenvolupament excepcional de la pilositat.

Resulta que ni els èxits culturals ni l'aparença externa no són una base segura per jutjar l'aptitud mental de les races.

En un dels tractats d'Oxford sobre Afers Mundials, Sir Alfred Zimmern argumenta de forma interessant que el contrari també és cert, és a dir, que en la nostra pròpia cultura «cada nadó que neix ... és un nadó de l'Edat de Pedra».¹⁰³ El sentit d'això és que realment les potencialitats humanes mai no han canviat, ni per bé ni per mal. Malgrat totes les aparences en contra, tu i jo no estem en absolut més dotats per la natura que un nadó en una societat primitiva coetània. Zimmern volia destacar el fet que un europeu modern (i tenia en ment els nazis) pot ser per naturalesa tan salvatge com qualsevol «salvatge». Una «cultura» més avançada no denota una intel·ligència superior. Tampoc, per la mateixa raó, una cultura inferior denota una intel·ligència inferior. Molts escriptors recents han ressaltat aquest extrem. Així, Nicholson, en una recent ressenya d'una obra d'Oscar Lewis, *Five Families: Mexican Case Studies in the Culture of Poverty* [Cinc famílies: Estudis de casos mexicans en la cultura de la pobresa], conclouïa en base de les proves.¹⁰⁴

El progrés des de la pobresa a les riqueses és un progrés des d'una percepció religiosa profunda a una altra superficial, d'una lectura més seriosa a menys seriosa, de problemes terrenals a problemes d'una sexualitat patològica, i d'una espècie de acontentament bàsic basat en tot el treball d'un dia a una actitud queixosa resultant de plaers artificials i de valors distorsionats.

Aquesta tendència hauria d'incloure a la reflexió als que segueixen creient que la tendència d'una economia subdesenvolupada a una altra desenvolupada és necessàriament desitjable per si mateixa.

A més, part de l'interès suscitat en aquesta qüestió s'ha degut a que la Segona Guerra Mundial va revelar com de absolutament inhumà pot ser l'home «civilitzat», i com de tant més inhumà com millor educat. E. J. Holmyard observava sobre aquest punt en un editorial:¹⁰⁵

Que l'home mitjà de 1946 estigui molt millor informat que els seus predecessors de fins i tot fa un segle cal

atribuir-ho per descomptat als millors mètodes per a la disseminació del coneixement, no a una capacitat millorada de assimilar-lo. I difícilment es podrà contradir que una de les principals raons dels nostres actuals problemes és aquesta àmplia extensió de coneixement a una gent les ments dels quals no estan prou cultivades per poder-lo utilitzar de manera apropiada.

Hem d'actuar amb cautela sobre la nostra avaluació de les cultures inferiors quan tenim informació només sobre la senzillesa de les seves armes i útils. Hi ha abundants proves que els seus fills són acadèmics de primera classe, i de vegades superiors, quan se'ls dóna l'oportunitat.¹⁰⁶ El mateix ha de ser aplicable a l'Home Antic. Com Kenneth Oakley va observar recentment:¹⁰⁷

No tenim cap raó per inferir que tots els homes del Paleolític Inferior tinguessin uns cervells qualitativament inferiors als de l'home mitjà de l'actualitat. La simplicitat de la seva cultura es pot explicar per l'extremada dispersió de la població i la seva manca d'acumulació de coneixements. Un suposat indicador de la ment de l'Homo sapiens és l'impuls artístic, però els indicis arqueològics suggereixen que aquest tret es va manifestar gairebé en l'albor de la manufactura d'eines.

De fet, és instructiu canviar les tornes sobre nosaltres mateixos i aprendre el que els pobles primitius han pensat en ocasions sobre l'Home Blanc –quan se'ls podia persuadir a expressar la seva opinió tot i la reserva deguda a la seva natural cortesia. Considerem, per exemple, la contestació donada a la Comissió de Virgínia en 1744 quan aquesta digna Corporació va oferir educar sis joves indis a l'Escola Superior de William and Mary.¹⁰⁸

Diversos dels nostres joves van ser educats formalment en escoles superiors de les Províncies del Nord: van ser instruïts en totes les vostres ciències; però quan van tornar a nosaltres, eren dolents corredors, ignoraven tots els mitjans per viure als boscos, eren incapaços de suportar el fred o la fam, no sabien com edificar una cabana, atrapar un cérvol o matar un enemic, parlaven la nostra llengua de forma imperfecta, i per això no eren aptes com a caçadors, guerrers o consellers; no eren bons per a res.

No obstant això, no ens sentim menys agraïts pel vostre amable oferiment, encara que declinem acceptar-lo; i per manifestar el nostre sentiment de gratitud, si els cavallers de Virgínia ens envien una dotzena dels seus fills, ens cuidarem de la seva educació, els instruirem en tots els nostres coneixements, i farem homes d'ells.

No es diu, a la font de la qual vaig obtenir aquesta interessant cita, si cap dels joves de Virgínia van aprofitar aquesta oferta de rebre una educació apropiada. Sí que ens demostra, però, que

103 Zimmern, Sir Alfred, *The Prospects of Civilization*, Oxford Pamphlets on World Affairs, No. 1, Oxford, 1940, pàg. 23.

104 Nicholson, I., Book reviews, *Discovery*, Londres, Des., 1959, pàg. 540.

105 Holmyard, E. J., «The Future of Man», *Endeavour*, Imperial Chemical Industry, Londres, gener de 1946, pàg. 2.

106 Es trobarà tot un seguit d'«experiments» així citats per T. Mildred Creieu en *Nineteenth Century*, vol. 7, 1905, pàg. 89 ss. Vegeu també *Nature*

(Anglaterra), vol. 40, 1889, pàg. 634. L'interès per aquell temps era molt superior al que existeix ara, perquè es tractava d'una cosa tan inesperada.

107 Oakley, Kenneth, «The Evolution of Human Skill», en *A History of Technology*, vol. 1, dirigida per Singer, Holmyard i Hall, Oxford, 1957, pàg. 27.

108 Citat de Wallbank and Taylor, *Civilization - Past and Present*, vol. 1, Scott Firesman, Chicago, 1942, pàgs. 499 i 500.

podem estar tan centrats en la nostra cultura que deixem de veure en una societat primitiva cap dels veritables valors que subsisteixen en ella i com de absents poden estar en la nostra pròpia. Contemplem a aquesta gent com nens crescuts que juguen uns jocs més aviat ximpls, que s'enfurismen amb facilitat i que són generalment de conducta immadura. Així, ens pot caure com una sorpresa la lectura de la següent valoració de l'Home Blanc comunicada a Rasmussen per un esquimal:¹⁰⁹

Es creu comunament que els Homes Blancs tenen una ment molt com la de nens petits. Per això, s'ha de cedir sempre davant ells. S'enfurismen amb facilitat, i quan no poden aconseguir el que volen són temperamentals, i com els nens, tenen les més estranyes idees i capritxos.

En el seu llibre *Ishi, a Biography of the Last Wild Indian in North America* [Ishi, una biografia de l'últim indi salvatge a Amèrica del Nord], la Sra. Theodora Kroeber escriu una avaluació molt sensible d'un home veritablement «primitiu» que va sobreviure només per accident fins al món modern. Ella i el seu marit (A. L. Kroeber) van entaular una gran relació amb aquest extraordinari i amable home, i com a resultat van poder destriar les seves veritables impressions de l'Home Blanc que va arribar a ell com un total estrany, com ell per a ells. Considerava l'Home Blanc com «afortunat, inventiu, i molt, molt intel·ligent; però infantil i mancat d'una desitjable reserva i d'una veritable comprensió de la natura». Poc abans de morir (en 1916) va reafirmar el seu punt de vista sobre nosaltres com certament sofisticats però «encara només nens – llestos, però no savis».¹¹⁰ I aquest home era representant d'un poble que nosaltres consideràvem d'entrada com supersticiosos salvatges mancats d'instrucció, condició aquesta que suposadament havia caracteritzat els nostres propis avantpassats prehistòrics.

I per recordar la història, els antics britans, quan van ser contactats per primera vegada pels romans, van ser considerats d'una manera molt semblant a com nosaltres hem considerat els nostres coetanis primitius. Ciceró va escriure a Roma:¹¹¹

No us aconseguíu esclaus de [Gran] Bretanya, perquè són tan estúpids i tan incapaçs de rebre instrucció que no són aptes per formar part de la Família d'Atenes.

Aquesta podria ser una altra manera de considerar l'antic crit de guerra: «Els britànics mai, mai, mai no seran esclaus». Molt més recentment el natiu africà ha començat a cobrar confiança suficient, i paraules, per expressar el seu sincer punt de vista sobre l'Home Blanc. Mai ha deixat d'admirar la nostra tecnologia, però els seus sentiments sobre la nostra conducta cultural són una mica diferents. Donat que la declaració original que tinc aquí en ment és més aviat llarga, podrà ser suficient amb el següent resum. L'escriptor era un africà natiu visitant Europa i Amèrica.¹¹² Se sentia realment escandalitzat per la forma en què no només es permetia els nens, sinó que gairebé se'ls encoratjava a ser irrespectuosos amb els seus majors. «Les dones blanques», diu, «semblen estar parlotejant com ocells tot el temps. Les seves paraules ... no s'han de prendre

seriosament.» Observava que l'Home Blanc s'excita molt i parla amb exageració de coses que ell mateix no consideraria com particularment significatives. Se senten tan incòmodes amb els altres, que creia que era per por al silenci que no deixaven de parlar mai. Nosaltres considerem als pobles nadius com mancats d'individualisme, però aquest cavaller africà es va sentir sorprès de quan gran era el nostre temor que se'ns considerés «diferents». També observava que «els homes semblen encara més misteriosos. A nosaltres ens pot semblar que fins i tot juguen el paper de nens a la casa. Se'ls cuida amb molta sol·licitud i se'ls diu el que els ha d'agradar, menjar, vestir i fer». Se sentia sorprès de la por a la vellesa, que per a ell era el prerrequisit per a un judici madur. En tot això era també un savi, perquè va dir: «Sabem que una interpretació així no és exacta, i que no hauríem d'atribuir massa importància a les nostres primeres impressions generals». En aquesta observació tenia també en ment advertir el visitant europeu en contra de judicis prematurs de les formes natives en base d'un coneixement insuficient.

Aquestes coses haurien de servir per corregir uns preconceptes bastant comuns sobre els pobles de cultures «inferiors» en general. Si són tan savis i intel·ligents com nosaltres, i si representen l'home prehistòric en qualsevol manera, llavors l'home prehistòric no era menys plenament humà, savi i intel·ligent que nosaltres. Llavors, si és així, per què va trigar tant a desenvolupar una civilització? O, per plantejar la qüestió d'una manera lleugerament diferent, per què mai no s'han observat que els seus corresponents moderns s'eleessin, excepte per contacte amb una civilització més avançada? La causa d'aquest últim fenomen ha quedat identificada provisionalment: és a dir, que les societats primitives existents o recentment extintes han arribat a la seva condició per degeneració, i quan es dona aquesta condició no queda capacitat per a l'autorecuperació. Llavors, ¿no seria lògic suposar que les cultures del paleolític eren també fragmentacions degenerades que van resultar de la ruptura inicial amb l'avançada civilització a l'Orient Mitjà? Aquestes cultures prehistòriques mai no van exhibir cap desenvolupament progressiu, excepte el que va resultar de la posterior infiltració de fragments posteriors procedents del nucli de la civilització. Naturalment, aquest panorama sembla anar en contra de tota l'evidència de la cronologia. Per a molts, aquesta dificultat pot semblar insuperable. Deixarem aquest aspecte del problema de moment, i ens limitarem a observar que una reconstrucció com la proposta de la prehistòria d'Europa, Àfrica i Àsia –així com la del Nou Món– s'ajusta d'una manera extraordinària amb les proves culturals disponibles. A més, si la fragmentació inicial i la dispersió de la humanitat van donar com a resultat successives onades migratòries, inevitablement alguns grups humans quedarien arraconats a les regions més marginals, on és cosa gairebé certa que individus o famílies aïllades podrien derivar fins i tot més lluny i morir en el seu aïllament, sota circumstàncies que els deixaria poc o gens per damunt de les bèsties que compartissin el seu medi. Seria de suposar que unes circumstàncies tan opressives no només trencarien l'esperit humà, sinó que també

109 Dit per un esquimal anomenat Kuvdluitsoq i citat en «The Seal Eskimos», per Knud Rasmussen, en *A Reader in General Anthropology*, obra dirigida per C. S. Coon, Holt, Nova York, 1948, pàg. 119.

110 Kroeber, Theodora, *Ishi. A Biography of the Last Wild Indian in North America*, University of California Press, Los Angeles, 1971, pàgs. 229 i 237.

111 Ciceró, citat per Kenneth Walker en *Meaning and Purpose*, Penguin Books, Anglaterra, 1950, pàg. 147.

112 Perspectiva africana: comunicada sota el títol «Different People - Different Ways», a *South African Pioneer*, SAGM (South African General Mission), abr.- juny. 1955, pàg. 15.

degradarien físicament la forma humana,¹¹³ Això podria explicar el fet d'altra banda anòmal que els tipus fòssils més primitius, com el *Sinanthropus*, podien encara produir armes de sílex «de vegades de refinada artesanía».¹¹⁴ En el moment que aquest s'estava extingint, a milers de quilòmetres de distància els seus parents no tan distants estaven avançant cap a la creació d'algunes de les civilitzacions més extraordinàries que mai no va conèixer el món antic.

Fins on pot baixar l'home de nivell quan les circumstàncies el porten a desarrelar-se de les influències estabilitzadores del corrent principal de la cultura? I quant temps pot arribar a durar aquest procés? Les arts exòtiques es poden perdre amb gran rapidesa, però, és probable que un poble que hagués posseït una àmplia varietat d'arts *útils* fos mai a abandonar-les o a oblidar les tècniques de la seva fabricació?

En certa manera, el Nou Món presenta un panorama molt més clar que el Vell del que pot realment succeir, perquè en comparació amb els períodes totals de temps involucrats a Europa segons l'actual interpretació, el lapse de temps aquí és molt més breu, fins i tot si admetem les xifres màximes que s'assignen a les restes humanes i als artefactes (és a dir, fins al voltant de 25.000 anys). Tot l'interval és per descomptat inferior a una dècima part del involucrat a Europa segons aquesta valoració, i podria arribar a ser no més que una vintena part, si l'època del Paleolític al Vell Món va durar 500.000 anys. En realitat, és molt menys que 25.000 anys, perquè la decadència de la Cultura del Nou Món és un esdeveniment del voltant dels últims 2.000 a 2.500 anys com a màxim (o menys).

Més encara, la colonització del Nou Món per part de l'Home Blanc va anar acompanyada de l'eclipsi gradual o de la degradació d'una quantitat de pobles aborígens, i aquests esdeveniments van ser documentats per testimonis oculars en el seu moment. Això, en molts dels casos, és estrictament una qüestió històrica. No ens cal suposar el què pogués succeir si aquesta mena de dislocació tingués lloc a gran escala –ho sabem fefaentment. De vegades es va tractar del desplaçament d'un poble que en la pràctica estava al nivell de l'Edat de Pedra per part d'altres que estaven molt més avançats –essent aquest un fenomen que pot haver passat, encara que de forma menys espectacular, en el cas de l'home prehistòric a Europa, si tinguéssim les dades disponibles. La «coetaneïtat de cultures», actualment generalment reconeguda, i que abans es consideraven sempre com successives, pot tenir relació amb això. Dawson¹¹⁵ comunica un cas en el qual es van descobrir homes del Paleolític amb fletxes neolítiques en els ossos.

En altres casos es va tractar de la destrucció cataclísmica de civilitzacions avançades, com a Amèrica Central, per exemple, principalment per duplicitat, però també gràcies a la possessió d'armes superiors. Això també ha succeït més d'una vegada en la

història i pot explicar la desaparició d'algunes civilitzacions africanes, com la que estava darrere de les ruïnes de Zimbabwe.¹¹⁶ A l'illa de Yezo,¹¹⁷ ara habitada només pels primitius Ainu, hi ha nombrosos vestigis de grans ciutats, carreteres, canals i mines destrament explotades, i altres traces de ciutats i castells devorats pels boscos, evidències d'una civilització avançada que pot haver estat destruïda quan les cultures de la vall de l'Indus van ser «destruïdes» pels «bàrbars» aris.¹¹⁸

Prosseguint fins al present, hom pot anar observant l'extinció gradual dels pobles primitius al Nou Món, com els de la Terra del Foc a l'extrem sud, de nou i principalment a causa de la presència de l'Home Blanc i a la introducció de malalties contra les quals els nadius no tenien defenses naturals. Qui sap si l'home de Neandertal no va desaparèixer d'Europa (si realment va desaparèixer) per alguna raó semblant? La reducció de població d'una tribu en aquesta situació pot ser fenomenal, fins i tot sense cap activitat bèl·lica. Diu Lincoln Barnett que els alacalufes, un poble fabricant de canoes en els Canals Occidentals, ascendien a 10.000 en l'època de la visita de Darwin; ara amb prou feines en queden 100.¹¹⁹ Els onas, una tribu de terra endins de l'arxipèlag, van ser massacrats per pastors d'ovelles que buscaven terres per als seus ramats; en l'actualitat solament 7 d'una població original de 4.000 segueixen vius. Matances com aquestes, segons sembla, van tenir lloc en els temps prehistòrics. Els habitants prehistòrics de la Cova Superior a Choukoutien [actualment «Zhoukoudian»] a la Xina, dels que es van descobrir restes fòssils el 1929, semblen haver arribat a un fi semblant.¹²⁰

Al nord, els esquimals són singulars en moltes maneres perquè, tot i que han estat considerats com moderns representants de l'antiga edat de pedra, han demostrat ser summament adaptables a noves influències culturals. Sempre han estat extraordinàriament inventius i amb una mentalitat mecànica, i de fet van ser els mestres de l'Home Blanc quan van fer la seva primera introducció al medi àrtic.¹²¹ Són possiblement representants del grup humà que va entrar primer al Nou Món, probablement a través de l'Estret de Bering de Sibèria a Alaska. Aquests primers colons van ser se suposa els fabricants de les ben conegudes puntes de llança o de fletxa tipus Folsom, Yuma i altres classes ben conegudes. La sola observació d'aquestes armes impressiona per la destresa que s'aplicava a la seva fabricació. El treball d'aquests artesans porta l'empremta del geni: disseny senzill, forma bella, perfecció d'elaboració. Està ben clar que els homes que les van fabricar no estaven experimentant ni estaven senzillament interessats a fer «alguna mena de punta». Aquestes no són meres armes, sinó obres d'art –com alguns rifles més antics–, acabades amb atenció al detall, el que diu molt sobre la classe de gent que les va fer. Kenneth Macgowan diu d'un estil particular, «la punta Yuma és molt probablement el millor treball

113 Aquesta qüestió s'explora més extensament en «La suposada evolució del crani humà (veure índex en aquesta mateixa secció) [The Supposed Evolution of the Human Skull], Part IV a *Genesis and Early Man*, vol. 2 de *The Doorway Papers Series*.

114 Les eines del *Sinanthropus*: sobre aquesta qüestió, vegeu Marcellin Boule i Henri V. Vallois, *Fossil Men*, Dryden, Nova York, 1957, pàg. 145, nota al peu 45.

115 Dawson, J. W., *Fossil Men and Their Modern Representatives*, Hodder and Stoughton, Londres, 1883, pàgs. 109, 123.

116 Pollock, David, «Zimbabwe: Mystery of Mashonaland», en *Wonders of the Past*, vol. 3, Putnam, Nova York, pàgs. 601-605; una comunicació summament interessant.

117 Allen, F. A., «On the Evolution of Savages by Degradation», *Transactions of the Victoria Institute*, Londres, vol. 19, 1885-1886, pàg. 133.

118 Childe, V. G., «India and the West Before Darius», *Antiquity*, 1939 pàg. 15: «Els aris ... resulten ser els destructors, no els creadors de la civilització de l'Índia».

119 Barnett, Lincoln, «Darwin's World of Nature: Part IV. Uttermost Region of the Earth», *Life*, 1 de juny de 1959, pàg. 68.

120 És evident que les set persones a la Cova Superior a Choukoutien, Xina, van patir morts violentes (*Antiquity, Notes and News*, juny de 1939, pàg. 243).

121 Ackerknecht, I. H., «The Eskimo's Fight Against Hunger and Cold», *Ciba Symposia*, Vol. 10, no. 1, juliol-agost de 1948, pàg. 894, s'observa que l'Home Blanc només va sobreviure a l'Àrtic al principi perquè va acceptar el consell dels esquimals sobre gairebé cada tret del disseny dels seus equips i robes originals.

de talla lítica al Nou Món i només és igualat per les dagues neolítiques posteriors d'Egipte i Escandinàvia».¹²²

L'assentament posterior i a través de tot el Nou Món pot haver estat molt ràpid, perquè aquesta particular indústria de fabricació d'eines es troba des d'Alaska fins al sud dels Estats Units. De fet, Macgowan suggereix que es pot haver necessitat molt menys temps per a algunes d'aquestes etapes d'aquest moviment migratori del que se sol suposar, fins i tot observant que va poder haver-se necessitat de tan poc com 20 anys per realitzar la migració des d'Harbin, a Manchuria, fins a l'illa de Vancouver.¹²³

En aquest moment d'entrada inicial al Nou Món, es van establir molt aviat assentaments ben organitzats però petits, i des d'aquí l'home es va anar desplaçant per dins i a través del continent. A la vall del Mississipi i en el sud-oest aviat van aparèixer assentaments majors, i, allà on van persistir, van sorgir com bolets colònies compartint una gran quantitat de trets culturals de forma tan explosiva com ho havien fet les originals cultures de l'Orient Mitjà. No sabem com va succeir que els maies, asteques, inques i altres van arribar finalment a un nivell tan avançat, però Raglan suggereix una combinació d'un medi favorable, recursos naturals fàcilment disponibles, i constants contactes amb altres cultures natives.¹²⁴ Naturalment, és possible que hi hagués també influències a través del Pacífic; però aquesta qüestió queda lluny d'estar resolta encara.

El que sí sabem, però, és que gradualment es va invertir la direcció del desenvolupament, i que els nivells culturals van començar a degenerar per tot arreu excepte potser al nucli mateix. Potser el retrocés continuat de la gran capa de gel al nord va provocar canvis en el clima i va tornar la terra menys fèrtil i més àrida. La decadència, naturalment, fou molt accelerada per l'arribada de l'Home Blanc, però, i aquest és un extrem important, sembla que les tribus ameríndies de cultura inferior ja havien començat a degenerar en temps precolombins. Entre els nombrosos monuments d'aquestes societats aborígenes menys conegudes hi ha els enormes treballs de terraplenat dels constructors de túmuls, un dels quals és realment la piràmide més gran del món.¹²⁵ S'ha descobert un recinte que ocupa una àrea de 10 quilòmetres quadrats. Tylor esmenta els seus camps conreats, la seva ceràmica i els seus útils de pedra, i a manera de comparació diu: «Si qualsevol de les tribus caçadores nòmades salvatges que es troben en l'actualitat vivint prop d'aquests enormes terraplens dels Constructors de Túmuls són descendents d'aquesta raça fins a cert punt avançada, llavors ha tingut lloc una considerable degradació».¹²⁶

Per alguna raó, cap de les cultures americanes originals es va poder mantenir a un nivell avançat. Els canvis de clima i les migracions induïdes per un augment en la població,¹²⁷ o a causa

de malalties introduïdes per nousvinguts, i pel que sembla ser per una tendència «natural» a una pèrdua de més tècniques que no aquelles que s'inventen de nou –tot això, i altres factors, van conduir a una caiguda gradual dels nivells culturals per tot el continent. Aquesta pauta generalitzada d'esdeveniments queda resumida per W. J. Perry, que va escriure:¹²⁸

Troben a la regió del nord de Mèxic i Arizona, que abunda en ruïnes dels assentaments d'un poble que havia instal·lat uns grans sistemes d'irrigació al llarg dels costats dels canons, que les tribus índies actuals no són de cap manera, des d'un criteri cultural, els iguals dels seus predecessors. A través d'aquesta regió, així com a Mèxic i a Amèrica Central, hi ha nombroses tribus que viuen entre les enormes ruïnes d'un passat esvaït del que elles mateixes en saben ben poc.

Es troba que hi ha una regla invariable que, amb el pas del temps, el nivell cultural en totes les regions d'Amèrica del Nord va caient constantment. Es van perdre els elements culturals un darrere l'altre.

És cert que aquestes paraules són originalment de 1926, i és cert també que Perry era un «difusionista», amb uns punts de vista més aviat exagerats sobre la importància de la civilització egípcia per al món, però des que ell va escriure això, la investigació arqueològica del Nou Món ha tendit només a confirmar les seves impressions d'una decadència contínua.

Roland B. Dixon ressalta el fet que aquesta decadència havia ja començat abans de l'arribada de l'Home Blanc, és a dir, en temps precolombins. Hi havia alguna agitació que portava al desarrelament de les velles cultures i que estava causant amplis moviments de tribus senceres. I s'observa el següent:¹²⁹

Les tribus semiagrícoles i sedentàries de les terres boscoses dels grups algonquí i siouan van abandonar la seva antiga regió, i es van desplaçar cap a l'oest a les planes, van perdre l'agricultura, l'elaboració de ceràmica i la seva manera semisedentària de vida, i es van convertir en nòmades caçadors de búfals.

I afegeix que unes àmplies pertorbacions en el centre van fer sentir les seves repercussions fins i tot a l'extrem mateix de l'Amèrica del Sud. Com diu:¹³⁰ «Els yamana semblen haver-se acumulat en aquest ambient inclement i dur i que allà van retrocedir fins a cert grau, perdent alguns dels seus trets culturals, com l'arc, que havien posseït en el passat». Considerant que la Terra del Foc té abundància d'arbres, sorgeix la pregunta de com és possible que un poble perdés l'art de fer arcs, però la pèrdua de

122 Macgowan, Kenneth, *Early Man in the New World*, Macmillan, Nova York, 1950, pàg. 116.

123 *Ibid.*, p. 3. Durant la seva migració, sembla que aquest poble va crear unes notables cultures a Sibèria, que van ser posteriorment abandonades. Les ruïnes d'aquests assentaments van ser observades fa molt de temps per Allen en el seu article (ref. 117), pàg. 132, i va aparèixer als diaris una referència més recent a aquestes «ciutats» amb un palau amb calefacció central que cobria 150 metres quadrats (*Hamilton Spectator*, Canadà 28 gener 1947). Els russos han publicat ara un informe oficial titulat «Ancient Population of Siberia and Its Culture», ressenyat a *Science*, vol. 30, 1959, pàg. 1467.

124 Raglan, Lord, «Some Aspects of Diffusion», *Journal of the Royal Anthropological Institute*, juliol-des. de 1957, pàg. 147.

125 Conegut ara com el Túmul de Monk o de Cahokia, prop de St. Louis, Missouri.

126 Tylor, E. B., *Primitive Culture*, vol. 1, pàg. 56.

127 Cunningham Geikie es refereix a una declaració d'un almirall Osborn que va observar que una tribu que caminava errant vorejant l'extrem septentrional de la costa de Sibèria havia recentment expulsat una altra tribu a través de la mar gelada a una illa que es trobava tan al nord que només es podien veure els seus cims des dels caps siberians. Això era totalment el resultat d'un efecte en cadena, a causa d'un augment de població en terra ferma (*Hours With The Bible*, vol. 1, Alden, Nova York, 1886, pàg. 184).

128 Perry, W. J., *The Growth of Civilization*, Penguin Books, Anglaterra, 1937, pàg. 186 i pàg. 123.

129 Dixon, Roland B., *The Building of Cultures*, Scribners, Nova York, 1928, pàg. 280.

130 *Ibid.*

la ceràmica sembla igualment sorprenent. La ceràmica es troba a tot arreu entre els iroquesos i altres jaciments a Ontario, l'Estat de Nova York, etc., i no obstant això també es va perdre la seva tècnica aquí, el mateix que s'havia perdut entre els indis de les planes a què es refereix Dixon. Això hauria semblat una cosa d'allò més estranya, perquè els atuells de ceràmica són, d'entre totes les coses, les possessions més comuns tant dels «rics» com dels pobres, però és evident que això és el que ha succeït en algunes ocasions, i això només demostra amb quina facilitat es perd fins i tot la més útil de les tècniques, quan una societat queda trasbalsada i es veu obligada a desplaçar-se a un nou hàbitat. Humphrey Johnson ho expressa així:¹³¹

Els antropòlegs de l'última meitat del segle 19, tan obsessionats amb la idea de l'evolució de la cultura, estaven massa disposats a denunciar com reaccionaris als que creien que s'havia donat una degeneració paral·lela. Aquesta actitud era encara dominant quan va començar el segle 20, i ja en època tan tardana com 1911 Sir E. B. Tylor podia escriure, «Si els australians o neozelandesos, per exemple, haguessin posseït alguna vegada l'art de la terrisseria, difícilment l'haguessin pogut oblidar». Però només havia passat un any quan el Dr. W. H. Rivers, un dels etnòlegs més autoritzats del seu temps, en un discurs davant l'Associació Britànica, es va expressar en un sentit totalment oposat. «En moltes parts d'Oceania», va afirmar, «hi ha proves que objectes tan útils com la canoa, la terrisseria i l'arc, havien estat presents allà on ara es desconeixen o existeixen només d'una forma degenerada. ... Algunes de les teories més àmpliament acceptades de l'antropologia que depenen d'una suposició que descansa en l'aplicació de les nostres normes utilitàries de conducta a cultures summament diferents de la nostra, han resultat mancades de justificació».

En una altra part del món, els boiximans de la regió del Cap, igual que els indis nord-americans i que els polinesis, van perdre l'art de la ceràmica quan van ser expulsats cap al sud pels bantús.¹³² Originalment, els boiximans van ser artistes molt refinats.¹³³ En l'actualitat la seva producció artística és virtualment nul·la.

Dels polinesis, Dixon va escriure així:¹³⁴

No hi ha indicis de cap mena enlloc de Polinèsia que mai no es treballés la terrisseria, però els antecessors del poble polinesi en el seu anterior assentament a Indonèsia probablement posseïen aquesta tècnica, i no es pot veure cap raó adequada de per què es va haver d'abandonar la fabricació d'aquests articles tan útils. Però per descomptat la tècnica es va perdre, i de forma tan plena que no en resta ni tan sols una tradició de la mateixa.

Fos quina fos la causa del seu abandonament pels boiximans, és probable que en el cas de Polinèsia les illes volcàniques no

proporcionessin un material idoni per a la terrisseria, com va assenyalar recentment el príncep John Loewenstein.¹³⁵ Els indis de les planes potser es van tornar massa nòmades per poder dedicar el temps necessari per construir els forns necessaris, etc.

Aquí veiem, llavors, la pèrdua dels elements culturals que semblen de gran valor i importància –l'arc (que augmentava enormement l'abast efectiu de l'home per atacar als seus enemics o per a la caça), i la ceràmica, que és alhora barata en termes de matèries primeres, molt útil per emmagatzemar aigua i altres productes, i per cuinar, etc., així com un mitjà perquè l'home expressi els seus impulsos artístics. En cada cas, la pèrdua es va deure a una dislocació de la cultura, que va resultar en la pèrdua de les tècniques originals o en l'absència d'uns materials apropiats en el nou hàbitat.

En ocasions l'aïllament és suficient per ell mateix per provocar la decadència i la completa i definitiva desaparició de gairebé cada art pel qual es pugui distingir entre l'home i els animals. Els tasmanians gaudien d'un dels més excel·lents climes temperats del món, i la vida animal era abundant. La seva illa està ben irrigada, és fèrtil i està àmpliament proveïda de fusta. No obstant això es tractava del poble més degenerat conegut per l'home modern. Per què? George Murdock¹³⁶ va dir, «No són ni el clima ni la topografia; l'aïllament és el responsable d'aquesta situació». La pesca era abundant, però van perdre totalment l'art de pescar, i desconeixen les xarxes i els hams. Sollas va dir:¹³⁷

Els primitius antecessors d'aquesta raça poden haver estat àmpliament distribuïts pel Vell Món: desplaçats gairebé de tot arreu per races superiors, finalment van quedar reduïts a Austràlia i Tasmània, i des d'Austràlia van ser finalment expulsats i en part potser absorbits o exterminats pels actuals aborígens d'aquell continent, que es van veure impeditos de seguir-los a Tasmània perquè llavors l'Estret de Bass era prou ample per constituir una barrera insuperable per al seu avanç.

Tan completa va ser la ruptura que van perdre completament l'arc i les fletxes, així com el bumerang.

Al contrari del que s'ha popularitzat, els tasmanians seguien tenint foc. Però hi ha almenys una tribu, els pigmeus del riu Èpilu d'Àfrica central que, tot i que usen el foc, no se'l fan ells mateixos. El «compre» als veïns.¹³⁸ Si arribessin a quedar tan aïllats com els tasmanians, sembla probable que el perdrien completament, perquè semblen molt mal disposats o no tenen interès a aprendre a preparar-se'ls ells mateixos. Sigui quina sigui la raó d'això, la dependència d'altres es dona aquí fins i tot per a un element tan fonamental de la civilització com fer foc, i la separació de la font de subministrament els privaria completament del foc. Per tornar a la meua analogia original d'un home molt malalt, és com si el pacient no hagués perdut només la capacitat de recuperar-se, sinó fins i tot la voluntat per a fer-ho, perquè segons la comunicació de Montagu sembla com que ni tan sols volen aprendre com fer foc.

131 Johnson, Humphrey J. T., *The Bible and the Early History of Mankind*, edició revisada, Londres, 1947, pàgs. 70s.

132 Wendt, Herbert, *I looked For Adam*, Weidenfeld and Nicolson, Londres, 1955, pàg. 393; Rivers, W. H., *The Disappearance of Useful Arts*, British Association Report, 1912, pàgs. 598, 599; Raglan, Lord, *Home Came Civilization*; Methuen, Londres, 1939, pàg. 35.

133 Adam, Leonard, *Primitive Art*, Penguin Books, Anglaterra, 1949, pàg. 97.

134 Dixon, R. B., *The Building of Cultures*, Scribners, Nova York, 1928, pàg. 147.

135 Lowenstein, Prince John, «Who First Settled Polynesia», *The Listener*, BBC, Londres, 34 abril. 1959, pàg. 712.

136 Murdock, George P., *Our Primitive Contemporaries*, Macmillan, Nova York, 1951, p. 1.

137 Sollas, W. J., «The Tasmanians», en *The Making of Man*, dirigit per Calverton, Modern Library, Random House, Nova York, 1931, pàg. 87.

138 Montagu, Ashley, *Man: His First Million Years*, Mentor Books, Nova York, 1958, pàg. 159.

En molts casos la pèrdua no és sobtada, sinó gradual. La tècnica degenera fins que el producte deixa de ser útil i amb el temps queda descartada. Senzillament, no hi ha cap «tendència natural» cap a la millora de les tècniques amb el temps. Sembla que les coses sempre milloren, que el nou és millor que l'antic, però això sol ser cert només en aquelles cultures que han mantingut una vinculació vital amb el corrent principal original. Els exemples de degeneració de trets culturals que es podrien donar són multitud. A Gran Bretanya, després que aparegués la ceràmica al principi, després va anar decaient constantment.¹³⁹ La ceràmica neolítica més primerenca a Europa contrasta força, tant en riquesa de forma i de tècnica, amb les executòries inferiors dels temps neolítics posteriors.¹⁴⁰ A Tessàlia, la ceràmica més primerenca és molt superior a la de generacions posteriors.¹⁴¹

Altres tècniques tendeixen a seguir el mateix patró. Els antics teixidors navahos eren molt més destres que els seus descendents, i les seves tècniques eren molt més complexes i diverses.¹⁴² L'art de l'orfebreria es va perdre entre les tribus índies d'Amèrica Central.¹⁴³ Schliemann va descobrir que l'edat de bronze a Hissarlik (Troia) estava a un nivell per sota de l'Edat de Pedra, el que invertia l'ordre «normal» de l'evolució cultural,¹⁴⁴ de la mateixa manera en què la avançadíssima civilització minoica es va degradar al nivell del neolític després de la descomposició de la cultura per alguna raó encara desconeguda.¹⁴⁵ Una de les primeres destrals de pedra del món, un objecte realment bonic, es va trobar en un dels nivells més inferiors de Troia.¹⁴⁶ La cultura dels poblats lacustres de Suïssa durant l'Edat de Pedra va degenerar amb el pas del temps.¹⁴⁷ Les restes més antigues de la cultura esquimal a Alaska són sovint superiors que les seves realitzacions presents, excepte allà on el contacte amb l'Home Blanc ha inspirat o induït noves tècniques.¹⁴⁸ Com ja s'ha fet notar, les puntes més refinades en el Món Nou es van elaborar al principi, no al final, així com a Egipte algunes de les armes de sílex eren incomparables i mai després van arribar a una perfecció tècnica tan gran. La degradació de la civilització està àmpliament il·lustrada en les gegantines ruïnes a Java i Cambodja.¹⁴⁹ A Abissínia i al Sudan anglo-egipci es troben indicis per tot arreu d'una avançada civilització extingida amb unes immenses estructures de pedra

respecte les quals els actuals habitants no saben res.¹⁵⁰ Al nord-est de Kenya abunden pous i fites que no van ser construïts pels actuals nadius.¹⁵¹ Al centre oest d'Angola es troben llogarets ben fortificats que estan molt més enllà de les capacitats dels actuals nadius.¹⁵² El Transvaal ens dona la mateixa història, i el mateix passa amb la regió costanera de l'Àfrica Occidental, especialment a prop de Gàmbia.¹⁵³ A Nigèria, al país dels Bauchi,¹⁵⁴ hi ha nombrosos ponts de pedra i ciutats emmurallades, però els actuals habitants ja no edificuen amb pedra. A Uganda, Tanganyika i a altres llocs existeixen ruïnes de sistemes de cultiu en terrasses abandonats probablement almenys fa 800 anys i molt més enllà de les capacitats dels actuals habitants d'aquestes regions.¹⁵⁵ Dins la regió de terrasses a Kenya hi ha el que semblen ser línies d'antigues carreteres acuradament anivellades, però els africans actuals mai no construeixen carreteres excepte sota la influència de l'Home Blanc i usant les seves màquines.¹⁵⁶

Pel que fa a les creences i pràctiques religioses, predomina la mateixa i trista història. Segons Rivers,¹⁵⁷ una de les tribus més primitives de l'Índia, els tota, van arribar probablement a aquell país amb unes creences religioses ben definides que des de llavors han arribat a ser-les completament sense sentit. Entre els indis cavadors (o «diggers») de Califòrnia,¹⁵⁸ van quedar preservats fins fa poc antics fragments d'una fe religiosa més elevada sense cap coneixement del seu significat original, incloent posar sabates als peus dels morts, una pràctica que ja no podien explicar. Thomas Bridges va observar que els yamana tenien una paraula per «mort» que significa «anar amunt o volar», però per 1870 no tenien un concepte conscient del més enllà.¹⁵⁹ Des de Sud-àfrica es va comunicar el 1873 que algunes tribus semblaven no tenir cap creença religiosa en absolut, i no obstant això alguns dels homes més ancians usaven la paraula «Morimo», que aparentment havia estat emprada pels seus antecessors per referir-se al Gran Esperit.¹⁶⁰ Però aquests mateixos ancians no li assignaven cap idea concreta en absolut. Aquí tenim quatre cultures primitives, els tota de l'Índia, els indis cavadors de Califòrnia, els yamana de l'extrem meridional de Sud-amèrica, i certs pobles primitius no designats de Sud-àfrica (molt possiblement els boiximans), tots els quals havien

139 Scott, Sir Lindsay, «Pottery», en *A History of Technology*, vol. 1, obra dirigida per Singer et al, Oxford, 1954, pàg. 377.

140 MacCurdy, George G., en una ressenya de *Li Neolithique Lacustre Ancien*, en *American Journal of Archaeology*, juliol-setembre, 1935, pàg. 413.

141 Hanson, Hazel D., *Early Civilizations in Thessaly*, Johns Hopkins Press, Baltimore, 1933, pàgs. 44 i 72.

142 Stirling, Matthew, «Indian Tribes of poble Land», *National Geographic Magazine*, novembre, 1940, pàg. 571.

143 Dawson, Sir J. W., *Fossil Men and Their Modern Representatives*, Hodder and Stoughton, Londres, 1883, pàg. 147.

144 Schliemann, Heinrich, comunicació de Frank S. de Hass a *Buried Cities Recovered*, Bradley Garretson, Filadèlfia, 1884, pàgs. 509, 510. La interpretació que Schliemann va fer d'aquests nivells pot haver estat equivocada, però la inversió respecte a l'ordre que s'esperava mai s'ha posat en dubte.

145 Sobre aquesta qüestió, veure la ressenya de S. Casson de l'obra de J. S. Pendlebury, *The Archaeology of Crete*, a *Antiquity*, des. de 1939, pàg. 482 ss., i en el mateix número, «The Volcanic Destruction of Minoan Crete», per Sp. Marinatos, pàgs. 425-439. També, Pendlebury, *Palace of Minos: Knossos*, Parrish, Londres, 1954, pàg. 36.

146 Apareix en una bella fotografia que il·lustra una nota, «Battle Axes From Troy», *Antiquity*, setembre de 1933, pàg. 337.

147 Comunicat en *Science*, vol. 90, 1939, pàg. 10. La seva ceràmica més primerenca era «un producte magnífic»; la seva ceràmica posterior –i la seva economia en general– va ser molt inferior.

148 Hrdlicka, Ales, «Where Asia and America Meet», en *Asia*, juny de 1939, pàg. 354 ss.; Rainey, Froelich G., «Discovery of Alaska's oldest Arctic Town», *National Geographic Magazine*, setembre de 1942, pàgs. 319 ss.

149 Smith, Sir G. Elliot, *In the Beginning*, Watts, Londres, 1946, pàg. 21.

150 Evans-Pritchard, E., «Megalithic Grave-Monuments in the Anglo-Egyptian Sudan and Other Parts of East Africa», *Antiquity*, juny de 1935, pàgs. 151-160.

151 Watson, CBG, a *Man*, Royal Anthropological Institute, 1927, pàg. 30.

152 Hambly, W. D., *Source Book For African Ethnology*, Publicacions nos. 394 i 396, Museu Field, Anthropology Series, Chicago, vol. XXVI, Secció 1, pàg. 154.

153 Lowe, C. van Riet, *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 1927, pàg. 227.

154 Justice, J. N., a *Man*, Royal Anthropological Institute, 1922, pàg. 3.

155 Wilson, G. E. H., a *Man*, Royal Anthropological Institute, 1932, pàg. 45.

156 Huntingford, G. W. B., a *Man*, Royal Anthropological Institute, 1932, pàg. 45.

157 Rivers, W. H. R., citat per G. P. Murdock, *Our Primitive Contemporaries*, Macmillan, Nova York, 1951, pàg. 133.

158 Coon, C. S., *A Reader in General Anthropology*, Holt, Nova York, 1948, pàg. 77.

159 *Ibid.*, pàg. 98.

160 Dit per un cert Mr. C. Graham, en l'anàlisi de James Reddie «On Civilization: Moral and Material», *Transactions of the Victoria Institute*, Londres, vol. 6, 187-273, pàg. 35.

degenerat en les seves creences religioses fins gairebé el punt de no tenir cap religió.

Ara bé, Perry creia que la colonització del Nou Món va ser merament un aspecte d'una migració molt general des del Centre Cultural original de la humanitat, el que va portar en el seu moment a la ocupació inicial de tots els racons del globus en anar-se expandint les poblacions de l'Orient Mitjà.¹⁶¹

Aquest moviment es va prendre 3.000 anys, més o menys, per cobrir el viatge, però es pot anar seguint amb força exactitud al llarg de milers de quilòmetres. ... La distribució de la cultura pot haver estat evidentment el resultat d'un gran procés de creixement des del centre, amb l'efecte que l'estímul va anar-se esvaint progressivament en fer-se més remot el centre original. ...

El fet demostrable que la degradació de la cultura, i no el seu avanç, és la regla en tantes de les regions perifèriques del món, fa més probable que mai que la civilització va començar en un lloc. ...

El trasplantament involucra dislocació, els artesans apropiats no hi són, no tenen la destresa o el coneixement necessaris, i el producte és inferior. Fins i tot al país d'origen el producte no es manté sempre al nivell original. Els egipcis només van fer els seus meravellosos atuells de pedra en la seva plena perfecció durant uns pocs segles; l'ofici estava destinat a decaure. La ceràmica pintada de Susa aviat va degenerar i finalment va desaparèixer. Es podrien citar innumbrables exemples d'aquest procés.

Així, es fa ressò amb més força de la desganada admissió de Tylor que s'ha citat més amunt, i recalca una vegada més que aquesta degeneració tendeix sempre a acompanyar les migracions, especialment quan té lloc sota pressió des del darrere i fins i tot més particularment quan el nou mitjà és més hostil que l'antic. La història està plena d'exemples d'això. George Rawlinson, per exemple, va observar:¹⁶²

En tant que el progrés és el procés més ordinari, o en tot cas el que més crida l'atenció quan es fa un examen general, no hi ha falta d'indicacions que el procés s'inverteix ocasionalment. Heròdot ens parla dels gelons, un poble hel·lènic que, després de ser expulsat de les ciutats de la costa septentrional de l'Euxí, es va retirar a l'interior i allà vivia en barraques de fusta i parlava una llengua mig grega i mig escita. Per l'època de Mela, aquest poble s'havia tornat totalment bàrbar i emprava les pells dels que havien mort en batalla com cobertes per ells mateixos i pels seus cavalls. Una degradació gradual del poble greco-bactrià es fa evident en la sèrie de les seves monedes existents i que ha estat acuradament publicada pel difunt H. H. Wilson i pel Major Cunningham.

De manera semblant, el Dr. W. Cooke, escrivint fa alguns anys sobre com l'allunyament respecte dels centres de civilització pot

portar un poble molt ràpidament a un estat de barbàrie, va il·lustrar el seu argument amb la següent referència:¹⁶³

Es creu que els groenlandesos empraven metalls ja en una època primerenca, però després de deixar de tenir relació amb els europeus durant uns 300 anys, van quedar limitats a l'ús d'útils d'os, fusta i pedra. Sir John Lubbock diu dels australians que en una caverna a la costa occidental d'aquell país apareixen representacions gràfiques aproximadament correctes de taurons, marsopes, tortugues, llangardaixos, canoes, etc., i no obstant això els actuals natius del país són incapaços no només d'produir imitacions semblants, sinó fins i tot d'acceptar les més vívides representacions artístiques com a obra d'homes, i atribueixen els dibuixos a la caverna a l'acció de dimonis.

En 1787, la nau *The Bounty* va partir, sota el comandament del capità Bligh, rumb a l'illa de Tahití en els Mars del Sud, per trasplantar arbres fruiters a illes deshabitades del mateix grup per a fer-les més habitables, i així afegir als dominis del rei. Després d'una travessia de deu mesos, la nau va arribar al seu destí, i es van dedicar sis mesos a recollir arbres del pa joves. Els mariners, durant aquest temps, havien format forts llaços amb les noies natives, i, en rebre ordre d'embarcar, es van amotinar, i van enviar el capità i alguns dels seus homes a la deriva en una barca oberta, i van tornar a l'illa. Però el capità Bligh va sobreviure aquesta prova i va arribar finalment a Anglaterra, d'on es va enviar una expedició de càstig que va capturar catorze dels amotinats. Però nou d'ells s'havien traslladat a una altra illa, on van constituir una altra colònia. Allà, en paraules de l'Enciclopèdia Britànica, van degenerar tan ràpidament i es van tornar tan ferotges que van convertir la vida de la colònia en un infern sobre la terra. Baralles, orgies i assassinats es van convertir en coses quotidianes. Finalment, tots els homes nadius i tots els blancs excepte un van ser assassinats o es van extingir. Alexander Smith es va quedar sol amb una multitud de dones natives i de nens mestissos. Tan ràpidament es poden perdre les influències culturals d'una societat.

El segle 17, els holandesos van ocupar Formosa durant 38 anys fins que van ser expulsats de l'illa pel pirata Coxinga, que al seu torn va haver-la de cedir als xinesos.¹⁶⁴ Es diu que durant la seva estada els holandesos van «civilitzar» les tribus aborígens, però quan van abandonar l'illa, aquestes van tornar a un salvatgisme pitjor que abans, fins i tot enfonsant-se en el canibalisme, semblant-se des de llavors als diaks de Borneo i als malaio-polinesis. Aquesta és una notable il·lustració d'allò que s'exposa a 2 Pere 2:22. Alguns d'entre ells havien fins i tot après a llegir i a escriure, però van perdre completament aquest art en uns cent anys. Els escrits i contractes que van quedar enrere van ser conservats com tresors, tot i que eren totalment incomprendibles per als seus amos.¹⁶⁵

Evidentment, la pirateria va contribuir de manera significativa al procés de degeneració en pertorbar cultures molt de temps establertes. Segons Tylor, els molt primitius orang samba,¹⁶⁶ que

161 Perry, W. J., *The Growth of Civilization*, Penguin Books, Anglaterra, 1937 pàg. 123.

162 Rawlinson, George, *The Origin of Nations*, Scribners, Nova York, 1878, pàg. 4.

163 Cooke, W., *The Alleged Antiquity of Man*, Hamilton Adams, 1872, pàg. 99.

164 «Formosa and Its Pirate Chief», a *Times*, Londres, 9 de febrer de 1885.

165 Allen, F. A., «On the Evolution of Savages by Degradation», *Transactions of the Victoria Institute*, Londres, vol. 19, 1885-1886, pàg. 140.

166 Tylor, E. B., *Primitive Culture*, Murray, Londres, 2a edició, 1891, vol. 1, pàg. 52.

no tenen ni agricultura ni vaixells (encara que viuen prop del mar), expliquen de ells mateixos la sorprenent història que descendeixen de malais nàufrags procedents del país dels bugis, però que van ser tan assetjats pels pirates que van abandonar la civilització i la cultura, i que van decidir no menjar aus de corral perquè revelen la seva presència amb els seus cloqueigs. De manera que no planten res, sinó que mengen fruits i verdures silvestres, i tota classe d'animals menys aus. «Això», observa Tylor, «si té un veritable fonament, és un interessant cas de degeneració».

Aquesta mateixa autoritat registra un altre cridaner exemple de degeneració en temps recents:¹⁶⁷

La degradació dels indis cheyenne és qüestió d'història. Perseguits pels seus enemics els sioux, i desallotjats finalment fins i tot del seu poble fortificat, el cor de la tribu va quedar destrossat. Havien quedat reduïts en nombre, ja no van gosar d'establir-se en un assentament permanent, van abandonar el conreu de la terra, i es van convertir en una tribu de caçadors errants, amb els cavalls com la seva única possessió valuosa, que cada any intercanviaven per subministraments de blat de moro, mongetes, carabasses i mercaderies europees, i després es tornaven a les profunditats de les praderies. Viatjant per les Muntanyes Rocalloses, Lord Milton i el Dr. Cheadle van topar amb un grup perifèric de la raça dels Shuswap sense cavalls ni gossos, acollits al refugi d'unes tosques cobertes inclinades d'escorces o estores, i que any rere any anava caient en una pitjor condició, i en ràpid procés d'extinció; aquest és un altre exemple de la degeneració que sens dubte ha portat a la decadència o l'extinció de molts pobles salvatges.

Fins a quin punt pot degenerar l'home? Fins on podrien arribar algunes d'aquestes tribus? Quant de temps pot prendre aquest procés? En alguns dels casos més recents, amb testimoni històric, va ser qüestió de només una o dues generacions. És probable que es perdin unes tècniques útils? Això sembla: per descomptat, en alguns casos gairebé l'únic que ha quedat per distingir entre l'home i els animals inferiors ha estat la retenció de la capacitat de la parla, perquè no s'ha conegut mai cap tribu que no tingui un mitjà ple i suficient de comunicació verbal.

Si fem una última pregunta: En quines circumstàncies és més probable que es doni aquest procés de degeneració?, la resposta sembla ben clara: *emigració, sota pressió, a un medi desconegut, per part d'un poble que abans va conèixer una civilització avançada*. Cada un d'aquests factors forma un component específic en el panorama global. Cada un d'aquests factors va estar gairebé inevitablement operatiu si l'antiga història de la humanitat és com es registra a les Escriitures.

Per descomptat, i davant l'evidència, és difícil de veure com la civilització hagués pogut mai evolucionar si l'home antic era en la pràctica com els nostres coetanis primitius; situat en un mitjà que no era menys hostil i que pot haver estat molt més fred. Si l'home no hagués estat dotat originalment amb uns mitjans especials d'un ordre elevat pel seu Creador, hagués pogut mai sobreviure?

* * * * *

Capítol 4

Algunes consideracions, algunes causes, algunes conclusions

ELS ESTUDIOSOS dels temps prehistòrics que s'ocupen de fer reconstruccions imaginatives de l'origen de l'home i del seu estat original en un temps en què hauria estat poc allunyat dels animals, mai desaprofiten l'ocasió per destacar la idea que la seva situació ha d'haver estat precària en extrem. En comparació amb les altres criatures que competien amb ell per la possessió de la terra, se'l descriu com un animal bastant desvalgut. Sense una coberta natural ni instints fiables, amb un llarg període d'una impotència gairebé total en la infància, i amb una taxa de creixement demogràfic molt per sota de la de les altres espècies, era, com deia Kipling de Mowgli, «veritablement una granota nua».

Fins i tot si es concedeix que la seva superior intel·ligència compensava fins a cert punt les altres deficiències físiques en aquesta lluita desigual, les seves energies han d'haver estat tan totalment ocupades amb els problemes de la supervivència immediata, que no va poder tenir més energia lliure per a la creació de la cultura que la que hagin tingut els seus suposats equivalents moderns entre els pobles primitius inferiors. Grahame Clark expressava aquesta limitació de manera expressiva:¹⁶⁸

La característica bàsica del salvatgisme és la dependència de fonts silvestres d'aliment amb tots els desavantatges que això comporta. La idea que els salvatges gaudeixen d'algun avantatge sobre l'home civilitzat en consumir només aliments «naturals» està molt allunyada de la veritat, quan en realitat el que trobem entre ells és un «predomini extremat de desnutrició, malalties per avitaminosi, i una indefensió general davant les infeccions» (A. I. Richards, «Land, Labour, and Diet in Northern Rhodesia», Londres, 1939, pl), per no esmentar una poca capacitat energètica de mitjana. El constant temor a la inanició fa que la major part de l'esforç econòmic sigui el de la recerca d'aliments, el que constitueix la principal ocupació de cada membre actiu de la comunitat. aquesta preocupació per la base de la subsistència en combinació amb una baixa taxa de vitalitat, és per si mateixa suficient per establir uns estrets marges a les possibilitats de realitzacions culturals sota un estat de salvatgisme. ...

La deprimida situació cultural de les societats salvatges té la seva millor il·lustració en la consideració de la quantitat d'energia que tenen disponible. ... Si prenem un home-força com l'equivalent a una dècima d'un cavall-força, i descomptant els nens, els ancians i els malalts, vam arribar a un cavall-força com una bona mesura per a l'energia màxima dels grups socials més grans que normalment es troben sota condicions de salvatgisme. ...

Cal recordar que ni tan sols aquesta miserable quantitat d'energia s'aplicava de forma adequada entre homes

¹⁶⁷ *Ibid.*, p. 47.

¹⁶⁸ Clark, Grahame, *From Savagery to Civilization*, Cobbett Press, Londres, 1946, pàg. 28.

sotmesos en major o menor grau a la desnutrició i incapaços d'un treball llarg i sostingut.

Tot i que es tracta de xifres hipotètiques, crec que almenys són de la magnitud adequada. En treballs experimentals, els meus propis resultats són que un treball d'una setzena part de cavall-força realitzat durant aproximadament una hora exigeix que un home estigui en bona forma. La xifra d'una dècima part de cavall-força que esmenta Clark està, en tot cas, en el límit superior. Però considerem la llar mitjana tal com la coneixem. Hi pot haver com a mínim un petit motor elèctric d'un octau de cavall i probablement d'un quart de cavall en una batedora o en una enceradora de sòls, i fem servir aquests estris «per estalviar-nos la feina que comporta», tot i que tenim tot l'aliment i el repòs que poguéssim desitjar. En altres paraules, amb tots els avantatges de la vida moderna des d'un punt de vista mecànic, seguim trobant el treball del batut d'una mescla o de muntar nata una càrrega suficient com per justificar l'ús d'una font d'energia, i a més, al Nou Món almenys, una enceradora de sòls ha arribat a ser gairebé una «necessitat». I, després de tot això, pot ser que ens trobem sense les forces necessàries per cosir un botó. No obstant això, per alguna raó ens imaginem que una gent que ha d'estar buscant menjar potser durant el 75% del seu temps tindrà tota classe d'energia lliure per edificar una civilització mitjançant la millora contínua de les seves pròpies circumstàncies, i això sense l'estímul (o la provocació) de l'exemple «de com viuen els veïns»!

Lyell va formular el principi que en tractar d'explicar els fenòmens geològics no hauríem d'apel·lar a l'acció de forces que no es pugui demostrar que estan operatives en el present. Si aquestes regles s'apliquessin a la prehistòria, trobaríem difícil trobar res dins el període històric per donar suport a les actuals reconstruccions dels orígens de la civilització. Per tant, cal concloure que aquesta mena de reconstruccions són només productes de la imaginació; conceptes filosòfics, no científics. Però pràcticament ningú no pensa que hi hagi realment cap dificultat per fer quadrar les actuals teories amb els fets coneguts. Sir Francis Galton, en la seva justament cèlebre obra *Hereditary Genius*, no va vacil·lar en absolut en afirmar el següent.¹⁶⁹

El meu punt de vista està corroborat per la conclusió a què s'ha arribat al final de moltes línies independents d'investigació etnològica –que la raça humana van ser salvatges absoluts al començament, i que, després d'un sens fi d'anys de barbàrie, l'home ha arribat només molt recentment a trobar el seu camí per les sendes de la moralitat i de la civilització.

I són ben pocs els que el contradirien en l'actualitat. L'èmfasi es fa recaure en la superioritat del cervell humà, encara que la manera en què es va originar no és gens clara. Però s'insisteix que és en això, i només en això, que resideix el secret de l'aparició de la cultura, aquest fenomen de l'activitat humana que és singularment seva i que està del tot absent entre els animals. C. E. M. Joad argumentava que aquesta superioritat intel·lectual era més que simplement un major enginy.¹⁷⁰ També incloïa el sentit moral i artístic de l'home; el primer és important pel fet que la llarga infància de l'home, que tant avantatge li dona en estendre el seu període de educabilitat i flexibilitat, constituïa un gran

guany només pel fet que l'home era també capaç d'estar ben disposat a fer els necessaris sacrificis per a que els seus fills avancessin fins i tot més enllà que ell durant aquest període d'aprenentatge. Els animals permeten que els seus joves aprenguin fins al seu nivell d'aprenentatge, però no més enllà d'aquest punt si poden impedir-ho. Tan aviat com una prole animal exhibeix senyals d'haver arribat a la superioritat sobre els pares, aquests han de procurar, si és possible, que el procés s'aturi aquí. Per diverses raons, l'home té la capacitat de sacrificar els seus propis interessos i amb això fa possible un progrés d'aquesta classe. El seu sentit artístic el va portar a desenvolupar finalment formes simbòliques de comunicació i va obrir el camí per a la introducció de l'escriptura, aquest gran extensor del coneixement i estimulador de l'avanç cultural.

Però, per cert que tot això pugui ser, no resol *realment* res, perquè pràcticament totes les autoritats estan també d'acord que el cervell humà va evolucionar mitjançant etapes molt petites i que per això al principi, quan la prova hagués estat més intensa, la superioritat hagués estat també summament petita. Tot hauria pogut funcionar molt raonablement després d'haver passat el primer període crític, però, com va sobreviure l'home a aquest període? D'alguna manera van haver de existir un primer home i una primera dona de l'espècie *Homo sapiens*. Si van evolucionar, aquests dos, com eren quan van arribar per primera vegada a l'escena com nounats?

Naturalment, és possible que alguna mena d'ésser mig home i mig simi hagués pogut allunyar-se de la seva família immediata i de les seves influències «paternes», i que després hagués prosseguit la seva evolució en solitari, establint així una nova espècie, l'*Homo sapiens*. Però aquest és per descomptat un esdeveniment molt hipotètic i improbable. A més del fet que l'especiació comporta un canvi cromosòmic, i que un canvi d'aquesta naturalesa va haver de donar-se al mateix temps en almenys dos d'aquests éssers, també hi ha unes altres greus dificultats que s'han de resoldre en una altra direcció. Suposem que va néixer un fill d'alguna família de primats, el *cervell* del qual era com el d'un home, però el *cos* del qual era també essencialment humà (perquè es fa cada vegada més evident en l'actualitat que un cervell humà en un cos animal seria un monstre i no un home). Quines possibilitats de supervivència tindria un ésser tan estrany en un ambient així? Hem d'imaginar que la família de simis va fer l'esforç suprem de mantenir amb vida aquest nou nen humà tot i que se l'ha d'escalfar, alimentar i guardar per un període de temps molt més llarg que la seva pròpia generació de «germans i germanes» que han restat simis? I, havent sobreviscut a aquesta circumstància excepcional i havent estat criat per l'extraordinària «paciència» de tota la resta de la banda, va tenir després la sort de trobar que un altre grup de primats en algun lloc proper havien produït, de forma molt convenient per a ell, una filla, una femella, igualment excepcional amb qui pogués aparellar-se i així propagar una nova espècie, la raça humana? És probable que una reconstrucció així impacti a la majoria de evolucionistes com completament absurda. No obstant això, la ruptura va tenir lloc en algun moment, i que jo sàpiga ningú no ha tractat de visualitzar de manera seriosa quins haurien estat els primers passos. L'efecte de les mutacions és sobtat, i si el cervell qualitativament diferent de l'home va sorgir de sobte, una situació nova com la que s'acaba de

169 Galton, Sir Francis, *Hereditary Genius*, Watts, Londres, reimpr. 1950, pàg. 337.

170 Joad, C. E. M., *For Civilization*, Macmillan War Pamphlets, no. 7, 1940, pàg. 3 especialment i pàgs. 4-7.

presentar sembla ineludible en algun punt de la línia.¹⁷¹ El nen que pensés sobtadament a dotar-se d'armes pensaria també segurament en fer-les servir contra la seva pròpia família quan manqués el menjar. Un nen així seria per descomptat una invitació al desastre, i hagués tingut necessitat no només d'una ment inventiva capaç d'idear una nova forma d'augmentar la seva pròpia capacitat de lluita sinó també d'un enginy superior per sobreviure a la reacció immediata d'una multitud de coetanis seus. És un error suposar que si l'home va tenir precisament la classe correcta de cervell al principi, que això hagués compensat per les seves altres deficiències físiques. Potser hagués pogut aconseguir-ho després d'un període d'aprenentatge. Però la qüestió és si hagués pogut sobreviure mentre aprenia. El seu cervell el feia educable d'una manera singular, però no podem buscar el seu primer mestre entre els animals.

Si es dona per suposada la disponibilitat immediata d'un conjunt de coneixements i d'un fons de saviesa i experiència, l'home està meravellósament dotat per fer el millor ús de tot això. Però al principi no existia tot aquest fons. Com va sorgir? Com ja hem observat, els pobles primitius no ens il·lustren gaire, perquè no són progressius. Aquests pobles pot ser que no siguin com els nostres suposats antecessors paleolítics, però la raó per les quals se'ls nega aquest privilegi no és perquè siguin «primitius» (que és el que també se suposa que eren els nostres distants antecessors), sinó pel fet que s'ha descobert que són tan intel·ligents i tan plenament humans com la resta de nosaltres, allò que se suposa que els nostres més antics antecessors *no* van ser. Però si ells eren menys intel·ligents que els nostres primitius contemporanis i si aquests en l'actualitat no exhibeixen gens de tendències progressives, quina probabilitat hi ha que aquells hagin creat o haguessin pogut crear la cultura per començar? Un nen superdotat només té avantatge en presència d'un mestre superior. Sense un mestre idoni, un nen així està en desavantatge, com ho sabem pels pocs casos autèntics de nens abandonats pels seus pares i que no obstant això, i per alguna estranya circumstància, van sobreviure l'experiència i van ser posteriorment «capturats» com nens ferals. Aquests casos demostren de manera concloent que ser humà no significa automàticament crear una cultura apropiada a la posició humana. Tota conducta cultural és apresada, i en absència d'aquest aprenentatge –en absència d'un mestre–, l'ésser humà es transforma en una cosa gairebé inferior a un animal. Ruth Benedict observa el següent:¹⁷²

Ni un sol article de l'organització social tribal, del seu llenguatge, de la seva religió local, és transportat per la seva cèl·lula germinal. A Europa, en segles passats, quan ocasionalment es van descobrir nens que havien estat abandonats i que s'havien mantingut en boscos allunyats dels éssers humans, aquests eren tan semblants que Linneo els va classificar com una espècie diferent, *Homo ferus*, i va suposar que era una espècie de gnom amb el qual l'home rares vegades coincidia.

No podia concebre que aquests éssers deshumanitzats, sumits en la imbecilitat, havien nascut com humans, essent com eren uns éssers que no manifestaven cap

interès en el que succeïa al seu voltant, amb òrgans de la parla i de l'oïda que amb prou feines si podien ser instruïts per cap servei, que resistien un clima gèlid amb mers parracs i que treien patates de l'aigua bullint sense sentir dolor. Però no hi ha dubte que eren nens abandonats durant la seva infància, i que tot el que ells havien patit era una falta d'associació amb la seva espècie, que és l'únic mitjà pel qual les facultats humanes estan animades i reben forma.

Però aquesta és exactament la situació en què va haver trobar-se el primer nen que va néixer com a ésser humà d'uns progenitors animals.

Quan es comprèn correctament, aquest fet per si sol desqualifica de tota seriosa consideració qualsevol altra perspectiva dels orígens humans que no sigui la bíblica. Com pot ningú imaginar algun procés evolutiu que accidentalment faci sorgir un ésser tan diferent dels seus pares que gairebé amb tota certesa seria expulsat del grup en el moment en què la seva singularitat fos reconeguda per la resta de la família, i que anés a trobar fàcilment una parella amb la qual crear un nou ordre de la societat a un nivell humà, ... quan aquells nens ferals que han estat autèntics amb prou pena si podien ser considerats com humans, i apareixien en molts aspectes menys dotats per a la supervivència precisament *perquè eren éssers humans i no animals?*

Fa anys, James Reddie va plantejar aquesta qüestió amb força eloqüència:¹⁷³

El que estic dient és que tota la natura té una bellesa, perfecció i idoneïtat pròpia que s'exhibeix en cada element, i en cada planta i animal, excepte en l'home; som conduïts per analogia a argumentar que així com la formiga, l'abella, l'aranya, el castor, l'elefant, el gos, tenen cadascun d'ells les seves peculiars i els seus meravellosos instints i intel·ligència adaptats a la seva naturalesa i posats en la creació, igualment l'home –quan va ser creat originalment– hagués així mateix sortit perfecte de les mans del Creador amb una intel·ligència i una raó il·luminada adaptades al seu lloc superior a la creació. Si no, tindríem un solecisme a la natura: en altres paraules, és innatural i irracional arribar a una conclusió tan estranya.

Reddie prossegueix observant que l'home *és* ara un solecisme, i només pel fet que la mateixa qualitat que constitueix la seva superioritat en la creació és, en el seu estat actual, la causa de la majoria dels seus neguits. En altres paraules, l'home compleix el seu paper superior només si està disposat a escoltar a un Mestre superior. Per naturalesa ja no té més dret a la seva posició superior, essent que es tracta d'un potencial i no d'una realitat. En el mateix començament era completament real, però a causa de la seva condició caiguda ha tendit contínuament a perdre-la per degeneració. Al principi el Creador li va donar una instrucció suficient per proporcionar-li l'impetuositat inicial perquè gairebé immediatament emprengués passos cap a la consecució del

171 S'està generalment d'acord en que la possessió del llenguatge, aquest «Vehicle de la Cultura», que és l'obra peculiar de l'home, va ser resultat d'una «mutació afortunada». Sobre això vegeu A. Kroeber, *Anthropology*, Harcourt Brace, Nova York, 1948, pàg. 71; i Ernst Cassirer, *Essay on Man*, Yale, New Haven, 1948, pàg. 30.

172 Benedict, Ruth, *Patterns of Culture*, Mentor Books, Nova York, 1951, pàg. 11.

173 Reddie, James, «On Civilization: Moral and Material», *Transactions of the Victoria Institute*, Londres, vol. 6, 1872-1873, pàg. 23 i 24.

domini que li havia estat encomanat sobre la terra. Que el seu cervell hauria estat fàcilment capaç de rebre aquestes instruccions tot i la simplicitat que ha d'haver caracteritzat la seva cultura al principi ho admeten algunes de les millors autoritats. Els homes prehistòrics més antics no eren essencialment gens diferents de nosaltres pel que fa a això. Robert Briffault ho expressa d'aquesta manera:¹⁷⁴

Es pot dubtar de si el modern individu civilitzat difereix molt pel que fa a les capacitats heretades dels seus antecessors de l'Edat de Pedra; la diferència entre el salvatgisme i la civilització no és orgànica (és a dir, és circumstancial). L'augment en el nostre coneixement dels tipus antics d'home ha accentuat en alguns aspectes, en lloc d'atenuar, la brusquedat de la transició d'animal a humà: les restes humanes més antigues i les eines associades amb ell indiquen una capacitat cerebral que no és marcadament inferior, si és que n'és, a la de les races actuals.

Semblantment, Goldenweiser va observar: «Parlant en general, no existeix res com una ment primitiva; l'home primitiu és potencialment com l'home modern o com qualsevol altra mena d'home».¹⁷⁵

Algú podrà exclamar: «Però no voldrà vostè dir que l'home prehistòric hagi de ser explicat d'aquesta manera! Què hi ha del factor temps? Vostè postula uns pocs milers d'anys per tot això, mentre que «sabem» que l'home té una antiguitat d'almenys mig milió d'anys». Ara bé, ho sabem de veritat? No és encara el moment per dir amb total certesa que els mètodes radioactius de datació són completament vàlids. Estem segurs que van existir les mateixes condicions atmosfèriques abans del Diluvi? Podria significar tota la diferència del món si la resposta fos que no.

Suposem, per seguir l'argument, que hagués hagut molt poca conversió de nitrogen a C-14 a l'atmosfera superior abans del Diluvi, a causa bé a algun canvi en el camp magnètic de la terra o a un percentatge molt augmentat de diòxid de carboni a l'atmosfera de la terra, duent a una reducció de la proporció relativa de diòxid de carboni radioactiu. Actualment, la proporció de diòxid de carboni a l'atmosfera és del voltant d'un 0,04%, però abans del Diluvi és fàcil que hagués estat considerablement més gran. O suposem que l'atmosfera hagués quedat d'alguna manera protegida contra el bombardeig de neutrons. El resultat final és el mateix en cada cas, i tindríem la següent situació: un organisme que morís un any abans del Diluvi hagués pogut contenir una quantitat molt petita de carboni radioactiu. Amb l'ús dels mètodes de mesurament del C-14, es consideraria la mostra com de gran antiguitat, diguem que 30.000 anys. En canvi, un organisme que morís dos anys després, és a dir, un any després que l'atmosfera hagués quedat una mica modificada com efecte secundari del Diluvi, podria resultar per datació radiocarbònica com de només 4.500 anys. Així, els dos objectes, separats en realitat per només dos anys, estarien separats pel mètode de datació de C-14 per 25.000 anys.

Naturalment, la datació radiocarbònica no és l'únic mètode que s'empra per establir la cronologia de la prehistòria; però el comptatge d'anells d'arbres té un límit d'entre 2.000 a 3.000 anys, i el comptatge de varves, encara que de vegades es considera útil fins als 10.000 anys, és posat en qüestió per algunes autoritats molt competents que limitarien la seva utilitat a poc més que la meitat d'aquest període. Aquests tres són en la pràctica els únics mètodes «absoluts» de datació del passat, i bé pot ser que estiguin limitats en la seva validesa o possibilitats als temps postdiluvians.

A més d'aquests tres mètodes, tenim només uns mitjans relatius basats en l'associació de flora i fauna, etc., que van vinculats a canvis climàtics relacionats amb els períodes glacials i interglacials. Les datacions basades en la recessió de les Cascades del Niàgara, l'erosió de llits de rius o la sedimentació en deltes han resultat més aviat indeterminades. Lyell va assignar 30.000 anys a la recessió de les Cascades del Niàgara, que es creu que va començar quan el gel es va retirar al nord de l'escarpament del Niàgara. Aquesta xifra ha servit per establir aproximadament el temps transcorregut des de l'últim gran avanç de la capa de gel sobre Amèrica del Nord. Però estudis més recents han reduït això a 10.000 i fins i tot a 8.000 anys. Aquestes revisions de dates en sentit descendent són molt freqüents,¹⁷⁶ i algunes d'aquestes revisions són veritablement extraordinàries.¹⁷⁷

Potser s'objectarà que un suggeriment d'aquesta mena s'enfronta tan directament amb tot el que s'ha estat ensenyant durant els últims cinquanta anys que no hi ha la menor possibilitat que se li presti atenció de forma objectiva. La teoria de l'evolució ha estat acceptada de forma tan estesa i ha resultat tan útil en l'ordenació i sistematització del coneixement modern, especialment en les ciències de la vida, que uns pocs fragments de proves contràries no la soscaran, per molt greus que puguin ser les objeccions. Tanmateix, davant de tot això s'alça clarament la realitat històrica en contra del seu postulat fonamental d'un desenvolupament progressiu continu, i al final es trobarà necessari abandonar-lo, així com els antropòlegs socials l'han abandonat com a clau de la història de l'art, del llenguatge, de la religió i de moltes institucions humanes. L'alternativa, que és la història bíblica, és molt més conseqüent amb les troballes de l'arqueologia, així com amb el que sabem per mitjà d'esdeveniments històrics més recents.

Ara bé, com ja hem vist, hi ha dues coses que ressalten d'una lectura fins i tot succinta dels primers capítols de Gènesi. La primera és el desenvolupament extremadament ràpid de la civilització. La segona és el desenvolupament extremadament ràpid de la maldat. Hi ha dos personatges assenyalats de manera destacada i que van ser coetanis, ja que tots dos pertanyien a la setena generació des d'Adam: un d'ells era Lèmec, i l'altre Henoc. En els breus comunicats que ens han estat preservats sobre aquests dos homes, tenim per una banda un retrat d'un home despietat i venjatiu que amenaçava amb assassinar qui gosés enfrontar-se a ell, i per altra banda un home amb una pietat tan destacable que Déu se'l va endur amb ell sense deixar-li patir la mort. El primer ens ha

174 Briffault, Robert, «The Evolution of the Human Species», en *The Making of Man*, obra dirigida per Calverton, Modern Library, Nova York, 1931, pàg. 763.

175 Goldenweiser, A., *Anthropology*, Crofts, Nova York, 1945, pàg. 407.

176 «Les restes fòssils de l'home primitiu, i el registre del Gènesi», Article d'El Pòrtic en línia (veure l'índex d'aquesta mateixa secció); de l'original «Fossil Remains of Early Man and the Record of Genesis», Secc. I a *Genesis and Early Man*, vol. 2 *The Doorway Papers Series*.

177 Per exemple Kenneth Macgowan (*Early Man in the New World*, pàg. 187) exposa una sèrie de casos d'aquesta mena, incloent una reducció d'una data des del 4.000 a.C. fins a una xifra d.C.! Esmenta una autoritat que ara argumenta que l'home va entrar al Nou Món no com un primitiu del paleolític fa 25.000 anys, sinó com un home bastant civilitzat al començament de l'era cristiana! A. L. Kroeber creu que els cronòlegs s'han permès excessives llibertats amb els anys (*Anthropology*, 1948, pàg. 654). Diu: «Hom pot creure-hi (en el sistema de datació de Milankovitch-Zeuner): però no de forma necessària» (p.655, peu de pàgina 9).

deixat un registre d'una actitud venjativa que evidentment va arribar a ser proverbial entre els homes, i l'altre un registre de pietat que va ser recordat amb sorpresa 3.000 anys després en el Nou Testament. En els dos casos tenim la sensació que els avenços, per a bé o per a mal, van anar a un ritme molt ràpid.

Quan, mil anys després d'Henoc, la terra havia arribat a estar tan plena de violència i de corrupció que la maldat de l'home no coneixia fre, només va quedar un patriarca amb un cor que seguís sent recte envers el Senyor, i que la família semblés digna de salvació. El cataclisme del Diluvi, que va destruir a tota la raça, probablement encara concentrada en una regió relativament limitada, va reduir tota la família humana a vuit persones només; i tenim aquí una circumstància única a la història. Aquí ens trobem amb una petita societat d'individus cultivats i amb coneixements tècnics, hereus d'una gran proporció de tot el que s'havia aconseguit durant els anteriors dos o tres mil anys, començant de nou sota condicions que van poder ser ideals en molts aspectes. D'una banda havien quedat eliminats tots els perills immediats deguts a feres i a veïns hostils.¹⁷⁸ Ben aprovisionats de materials, i probablement d'aliments, aquest petit grup, amb l'experiència del passat per guiar-los, van poder realitzar progressos de forma molt ràpida, especialment amb l'estructura de l'arca a mà per proporcionar-los molts materials de construcció ja llestos. Però la població del primer assentament aniria creixent amb el temps fins al punt en què, per diverses raons, comencessin a desfèr els vincles de la seva estreta associació. Possiblement Noè i la seva dona quedessin com una mena de nucli central, però és de suposar que cada un dels tres fills, Sem, Cam i Jàfet, van començar a estendre's en direccions diferents.¹⁷⁹ El que va succeir després ha estat per implicació el tema d'aquest article. Els fenòmens que van resultar amb el curs del temps a partir d'aquesta circumstància inicial són d'una naturalesa molt específica, i es poden resumir de la següent manera:

(1) A l'Orient Mitjà, el progrés des de la primera evidència d'assentaments fins al sorgiment de ciutats va ser extremadament ràpid.

(2) Un cercle de cultures lleugerament inferiors però evidentment derivades van envoltar el nucli central al cap de pocs segles en anar augmentant la pressió demogràfica.

(3) Hi va haver una pèrdua gradual d'elements culturals compartits en anar-se ampliant el cercle, fins que es va perdre gairebé completament el contacte amb les àrees més marginals on van sorgir cultures molt inferiors. A les zones perifèriques més extremes van cessar tots els contactes culturals.

(4) Les més primitives de totes les restes fòssils són les que apareixen a les vores més extremes d'aquest patró radial amb restes menys primitives una mica més a prop del centre, i formes de transició amb les modernes dins de la regió mateixa de l'Orient Mitjà (com en els descobriments a Skuhl i Shanidar).

(5) Els tipus humans moderns (Fontchévade i Swanscombe) van predatare en alguns casos tipus més primitius a Europa, on els emigrants que havien deixat més recentment la regió central van arribar a punts distants vagant a la ventura, però sense instal·lar-se, i van morir deixant el territori a colons anteriors que ja hi eren.

(6) Les cultures primitives que van perdre contacte amb el corrent principal van degenerar ininterrompudament però mai fins

al punt de perdre la capacitat de la parla i un llenguatge ben desenvolupat.

(7) Allà on es va donar un aïllament absolut d'individus adults, és possible que s'experimentés una degeneració física extrema, que explicaria algunes restes fòssils excepcionalment primitives (Pithecanthropus, Sinanthropus, etc.). En temps més recents en què ha ocorregut un aïllament complet durant la infància (ferals), s'han perdut tots els elements culturals, incloent el llenguatge.

(8) Ocasionalment, les velles cultures van restablir un contacte vital amb el corrent principal i van aconseguir una important revifalla cap a un nivell molt més avançat (Xina, per exemple). En rares ocasions, es va establir una cultura en un medi summament favorable, envoltada de societats de menor entitat, i que es desenvolupaven de forma independent, i a causa d'aquesta posició central va sorgir una civilització avançada (com, per exemple, a Amèrica Central).

(9) Les cultures avançades són susceptibles d'una total descomposició, com en el cas de la civilització minoica, la qual cosa demostra que la civilització és una planta de creixement delicat i que es marceix fàcilment.

(10) El contacte de les cultures avançades amb les inferiors pot arribar a ser perjudicial per a aquestes últimes. Una circumstància en particular, que es considerarà més endavant, pot prevenir aquests efectes negatius.

És molt difícil explicar tot el que hem dit excepte des de la perspectiva bíblica de l'origen de l'home i de la història més primerenca. Hi ha un aspecte dels temps antediluvians que ha estat freqüentment comentat i que es considera com una cosa totalment excepcional –la extraordinària rapidesa amb què es va desenvolupar la civilització en les primeres tres o quatre generacions, considerant que no existien precedents i que cada element cultural es va haver de dissenyar a partir de zero. Hi ha diversos factors que poden explicar això, sempre que permetem que el registre bíblic parli per si mateix. Aquests factors són:

- (1) Les grans edats que aconseguien els homes.
- (2) La benignitat del clima.
- (3) La uniformitat del llenguatge.
- (4) La concentració de la població.
- (5) La naturalesa de la dotació original de l'home per part del seu Creador.

Examinem aquests punts amb breuetat. Hi ha la tendència per part de molts a dubtar que els homes realment arribessin a viure tants anys. La prova que el registre que trobem no ha estat manipulat sinó que dona una història sòbria és el tema d'un altre article de *Doorway Papers*.¹⁸⁰ Aquesta prova, a la meua manera de veure, és enterament satisfactòria. Considerem què significaria per a la majoria de nosaltres si poguéssim allargar el període d'investigació i aprenentatge d'una vida normal per un factor de deu o de quinze. Fins i tot tal com estan les coses, la majoria de nosaltres ens sentim impressionats amb els nostres col·legues grans que tenen un avantatge sobre nosaltres de tan sols deu anys. I si tinguessin un avantatge sobre nosaltres de 900 anys? A més, la comunicació pren temps, i molts de nosaltres no en tenim prou ni amb setmanes per poder mantenir-nos al dia amb el que s'està

¹⁷⁸ Aquesta podria semblar una qüestió menor, però en realitat pot ser que no fos res inconsiderable. Va ser aquest perill el que estava subjacent aparentment en les paraules en Deuteronomi 7:22.

¹⁷⁹ La primerenca existència d'aquests tres grups com comunitats diferenciades ha quedat recentment corroborada per a l'àrea de l'Orient Mitjà (cf. V. G.

Childe, *What Happened in History*, Penguin Books, Anglaterra 1946, pàg. 81).

¹⁸⁰ Custance, A. C., «Longevity in Antiquity and Its Bearing on Chronology», *Part I a The Virgin Birth and the Incarnation*, vol. 5 a *The Doorway Papers Series*.

fent en altres llocs fins i tot en el nostre limitat camp d'especialitat. Suposem només per un moment que tinguéssim temps per conversar amb Leonardo da Vinci o amb Isaac Newton o amb alguns dels «grans» de fa uns pocs centenars d'anys, no merament sobre el que van estar fent durant uns breus anys, sinó d'allò que haurien estat fent fins ara. Aquesta situació és tan aliena a la nostra experiència que és fins difícil concebre les seves implicacions. Però per descomptat no hi ha cap dubte que si tots visquessin durant alguns segles, l'efecte acumulatiu de la capacitat inventiva i de la curiositat dels humans seria fantàstica –tant per a bé com per a mal. La longevitat va deure de contribuir enormement al procés d'accelerar el desenvolupament de la civilització fins i tot en aquelles poques primeres generacions. El fet que les Escripures no només registren que els homes van viure fins a una edat molt avançada, sinó que també dins de dues generacions d'Adam la vida urbana i l'art i la tecnologia ja s'havien desenvolupat de manera considerable, és evidència de la seva fiabilitat, perquè això últim troba l'explicació més lògica en termes d'allò primer. I si qualsevol de les dues coses va ser certa, és més que probable que l'altra també ho fos.

El segon factor és potser menys segur, és a dir, la uniformitat de clima. No sabem si aquesta uniformitat existir de forma efectiva. Però em sembla que és la manera més lògica d'interpretar els esdeveniments relacionats amb el Diluvi, i de forma més particular el que potser va ser la primera aparició d'un arc iris, com significant que la pluja tal com l'entem no havia caigut abans des de la creació d'Adam. S'ha suggerit que l'atmosfera era en certa manera diferent, i que l'home pot haver viscut protegit de certes formes de radiació còsmica en una mena d'hivernacle que no era opressiu sinó que va contribuir a la seva longevitat.

El tercer factor és la uniformitat del llenguatge, que es pot donar per suposada a causa que la confusió de les llengües no va ocórrer fins després del Diluvi. La circumstància mateixa del judici que va esdevenir a Babel és una indicació suficient de com la uniformitat del llenguatge va poder contribuir a l'acceleració dels esforços cooperatius de l'home, perquè va ser aquest mateix factor el que evidentment feia factible aquesta empresa, i que va ser per l'eliminació d'aquest factor que aquesta empresa va ser abandonada. Un dels malsons de la nostra pròpia civilització tan summament tecnificada és la maledicció de l'especialització que ha portat al sorgiment d'argots tècnics que constitueixen uns altres tants llenguatges diferents que un home instruït en un altre ram del saber amb prou feines pot comprendre, ni fer-se ell comprendre per una persona instruïda en una altra disciplina. De fet, William Temple suggereix que Déu té una mà en això, i que ho ha provocat a fi de poder una altra vegada impedir l'home que aconseguís una suficient unitat de propòsit per intentar erigir una segona «Torre de Babel».¹⁸¹ És interessant trobar que Dante va interpretar els esdeveniments en la construcció de la Torre de Babel com essent justament això¹⁸² –la ràpida aparició d'argots tècnics que va dificultar la comunicació entre artesans.

El quart factor és la concentració de la població, el que permetia el màxim intercanvi d'idees amb el mínim retard possible. Aquest és de nou un dels factors crítics en la nostra pròpia generació perquè, malgrat els nostres ràpids mitjans de comunicació, les distàncies segueixen sent prou grans per destorbar els intercanvis verbals immediats que són el fruit del contacte personal. Aquest és un dels enormes beneficis de les conferències científiques on s'aconsegueix gairebé tant en una conversa personal davant d'una tassa de cafè com amb la presentació formal de comunicacions. Com ja hem vist, l'aïllament condueix gairebé inevitablement a l'estancament. Sir Flinders Petrie va ressaltar la importància dels contactes entre cultures quan desenvolupava el seu punt de vista cíclic de la història,¹⁸³ Ernest Kretschmer va arribar a la conclusió, pel que fa a la qüestió de quina havia estat la participació de la raça escandinava en la cultura occidental, que les seves contribucions més destacables es van desenvolupar només en aquelles regions on què van estar exposats a una intensa barreja amb altres races.¹⁸⁴ Fenton Turck atribuïa la vitalitat inicial de la civilització americana al fet que la població va formar una amalgama de pobles procedents de moltes tradicions culturals.¹⁸⁵ Una amalgamació d'aquesta classe significa compartir noves idees que en cas contrari haguessin restat propietat només dels seus originadors. Quan les idees s'uneixen, hi ha una tendència no només al sorgiment d'una mena de «híbrid», sinó al sorgiment d'idees totalment noves que no estaven latents en cap de les idees originals quan es consideren per elles mateixes. El procés tendeix a ser multiplicador més que additiu. Podem suposar que quan la població original seguia estant agrupada, especialment en considerar la longevitat, que el cúmul total d'idees resultants d'una gamma immensament estesa d'experiència es combinaria en maneres que no es coneixen actualment.

I tenim per fi la qüestió de la dotació original de l'home. Aquest és un tema que realment exigeix (i que rep en altres articles de *Doorway Papers*),¹⁸⁶ un desenvolupament molt més ple que el que es pot donar en aquest punt. És la meva convicció que l'home té tres classes de capacitats: inventives, filosòfiques i espirituals, i que en el temps del Diluvi Déu va distribuir aquestes tres capacitats en mesures especials respectivament entre els tres fills de Noè. Sem va ser fet responsable del benestar espiritual de la humanitat, Cam del benestar físic de la humanitat, i Jàfet del benestar intel·lectual de la humanitat. Quan les barreges racials o els contactes culturals han reunit aquestes tres contribucions d'una manera equilibrada, el resultat ha estat sempre un gran avanç de la civilització. Però quan alguna d'aquestes tres contribucions ha estat objecte de descuit o emfatitzada en excés, la civilització que ha resultat de l'amalgama ha començat el procés de decadència.

Crec que en Adam i en els seus descendents, fins que el Diluvi va posar fi al món antic, aquestes tres capacitats estaven majorment combinades en cada persona de forma individual, encara que naturalment no sempre exactament en la mateixa mesura, així com no cada un avui dia té el mateix nivell d'intel·ligència. Però cada home portava amb ell un triple potencial que després del Diluvi va quedar summament reduït i que amb la major freqüència quedava

181 Temple, Arquebisbe William, «Babel and Pentecost», a *The Church Looks Forward*, Macmillan., Londres, 1944, pàgs. 174 ss.

182 Sobre Dante, vegeu Alexander Gode, «The Case for Interlingua», *Scientific Monthly*, agost de 1953, pàg. 83.

183 Petrie, Sir Flinders, *Revolutions of Civilization*, Harper, Londres, 1911, pàg. 114. Es manifesta totalment compromès amb la perspectiva que en cada cas va ser resultat de la infiltració d'un nou poble. J. C. Curry mantenia que aquest estímulo és degut amb molta freqüència a una infiltració ària («Climate and

Migrations», *Antiquity*, setembre de 1928, pàg. 301), i aquesta opinió no es devia a cap sentiment de supremàcia racial per part seva.

184 Kretschmer, Ernst, citat per Franz von Weidenreich, *Apes, Giants and Man*, Chicago, 1948, pàg. 90.

185 Turck, Fenton B., «The American Explosion», *Scientific Monthly*, setembre de 1952, pàg. 191.

186 Custance, A. C., «The Part Played by Shem, Ham, and Japheth in Subsequent World History», *Part I a Noah's Three Sons*, vol. 1 de *The Doorway Papers Series*.

limitat a una capacitat principalment en una direcció. En un altre article s'ha examinat amb molta atenció la tesi que la *ciència* sorgeix només allà on la filosofia (la contribució de Jafet) es vincula amb la tecnologia (la contribució de Cam), així com la *teologia* només sorgeix on la filosofia es vincula amb la percepció espiritual basada en la revelació (que va ser la contribució específica de Sem). En general, els que són molt inventius i inclinats a la mecànica rares vegades tenen una mentalitat filosòfica, i els filòsofs tendeixen més aviat a ser poc pràctics. Quan aquestes dues capacitats apareixen reunides en un home, tenim el científic. Lamentablement, les persones de mentalitat científica tendeixen a ser una mica indiferents a les coses espirituals que són qüestions de fe. I ja que l'home és primordialment un ésser espiritual, la ciència ha mostrat freqüentment la tendència a ser unilateral i inadequada, de vegades més aviat fútil, i freqüentment perillosa perquè encoratja una actitud escèptica. Però considerem el que passaria si cada home tingués en ell una gran capacitat inventiva i pogués estendre l'aplicació de la seva pròpia capacitat inventiva d'una forma tan vasta com els científics han estès recentment la tecnologia bàsica dels previs 6.000 anys de civilització. El progrés dels últims 100 anys s'hagués pogut acumular en els primers segles de la història humana, i el nét d'Adam hagués pogut veure el desenvolupament de la vida urbana, la construcció d'edificis molt grans, l'aparició de les arts incloent tota mena de música, l'ús estès dels metalls, i l'establiment de ramaders i agricultors a gran escala –com és evident que van fer els fills de Caïn (Gènesi 4:17-22).

Però, com sempre sembla haver estat el cas, la capacitat espiritual de l'home tendia a patir a causa de la falta d'ús, o fins i tot pel seu abús, i el mal en l'home es va enfortir molt ràpidament en un grau extraordinari per l'exercici de les seves altres capacitats, fins que el Senyor va mirar des del cel i va veure que era massa perillós que l'home fos dotat tan plenament a nivell individual. Després del Diluvi, el que havia estat combinat en Adam va quedar des de llavors dividit entre Sem, Cam i Jafet. Però, durant els temps antediluvians, sembla que la capacitat individual era tan superior que els processos civilitzadors van anar tots enormement accelerats.

Per ells mateixos, els representants de qualsevol d'aquestes tres branques de la raça han patit sempre d'estancament o degeneració cultural. L'associació és essencial per al progrés, i és aquesta associació la que marca el corrent principal com a tal. Aïllat, l'home segueix sent una criatura especial de Déu, però la seva capacitat queda enormement reduïda. No obstant això, fins i tot en arribar al més baix, roman un ésser humà, diferent dels animals. Dels pocs casos de nens ferals que poguessin constituir gairebé una excepció a això, coneixem massa poc per estar segurs. Però sí sabem que els pobles més aïllats i summament primitius són totalment capaços de respondre a l'educació. Sabem una mica més encara, que tret que aquesta educació tingui un component espiritual molt clar capaç de conduir-lo a una plena certesa de fe, el procés educatiu és només parcialment eficaç, i que podria ser fins i tot perjudicial en un alt grau.

Quan els holandesos van ser expulsats de Formosa i no van poder prosseguir més endavant amb l'educació dels nadius, aquests nadius van retrocedir a una classe més profunda de barbàrie que la que havien conegut amb anterioritat. Un dels habitants de Terra del Foc, anomenat Jeremy Button, que havia estat portat pel capità Fitzroy i educat a Anglaterra, va ser posteriorment, en el viatge en què va participar Darwin, retornat al seu propi poble sense cap evidència de conversió, i més tard es va tornar encara més bàrbar que ells.¹⁸⁷ Però quan uns missioners amb una fe bíblica vital –que durant aquesta Edat de la Gràcia es troben a la comunitat mundial durant un temps ocupant el lloc de Sem (Gènesi 9:27)– emprenen contribuir de manera activa en l'educació d'aquests pobles i tenen èxit en comunicar-los aquella fe, la seva condició canvia per a millor d'una manera extraordinària i permanent, com el mateix Darwin va estar ben disposat a reconèixer en el cas dels habitants de Terra del Foc.¹⁸⁸ És cert que amb el missioner entren també altres influències no tan satisfactòries de la cultura occidental, i no poques de les seves malalties, de manera que al final aquestes cultures no sempre s'han beneficiat com un tot. L'educació sense aquest component espiritual exhibeix sorprenents limitacions. D'altra banda, Herman Merivale,¹⁸⁹[189] que va ser Professor d'Història a Oxford, després d'un acurat estudi dels efectes de la colonització i de l'educació dels pobles nadius, va arribar a la conclusió que la història no podia assenyalar cap intent eficaç per introduir la civilització a «tribus salvatges a les colònies, excepte a través de l'acció de missioners religiosos».

Així, sembla que només en tant que la llum de la veritable fe espiritual, basada en la Paraula de Déu, formi un element essencial d'una cultura, pot arribar aquesta cultura a pretendre formar part del corrent principal; i que només així pot esperar guardar-se de l'odiós procés de degeneració, o arribar a recuperar-se del mateix. El corrent principal només és «principal» en tant que la fe cristiana estigui contribuint a la seva corrent d'una manera vital. Això pot ser que no sempre redundi en el seu avanç, i en realitat potser mai ho fa de forma específica, però sí que impedeix la seva degeneració. En aquest sentit, l'Església de Déu, fins allà on manté aquesta veritable fe, té les qualitats conservants i la funció de la «sal» (Mateu 5:13).

Si podem retrocedir un cop més a les nostres reflexions inicials, veurem que no hi ha ni una evolució cultural automàtica, ni una degeneració cultural automàtica. El factor decisiu és si s'ha mantingut un contacte vital amb el corrent principal, que només ho és en raó que representa un mosaic d'il·lustració espiritual, intel·lectual i tecnològica sostingut així per Sem, Jafet i Cam. Aquesta circumstància no va sorgir per una evolució a l'atzar, sinó per l'activitat creadora directa de Déu en el principi; i les avançades civilitzacions que s'han esvaït, i els pobles primitius –vivents i extingits, i fins i tot els nens ferals– donen tots ells testimoni que en absència de qualsevol d'aquests components essencials d'una societat veritablement humana, en contrast als animals, l'home ha de patir una degeneració inevitable.

187 Jeremy Button va acabar molts anys després com l'instigador de la posterior matança d'una petita congregació de nadius que s'havien convertit al cristianisme, i que estaven en companyia del missioner blanc en un acte de culte en un edifici d'església mig acabat (Lincoln Barnett, *Life*, 1 de juny de 1959, pàg. 87).

188 Charles Darwin, segons la seva biografia escrita pel seu fill Sir Francis Darwin, en anys posteriors va escriure personalment a l'Almirall Sir James Sullivan demanant permís per ser admès com a membre honorari de la Missió

als Fueguins, la South American Missionary Society, de la qual ell mateix havia abans «profetitzat que obtindria un rotund fracàs», però que havia tingut «un èxit absolutament meravellós». James Orr, en la seva obra *God's Image in Man*, Eerdmans, Grand Rapids, 1948, reimpr., pàg. 164, comunica un cas igualment digne de menció del que un veritable esforç missioner pot realitzar en darrer terme en una societat totalment primitiva.

189 Merivale, Herman, *Colonization and the Colonies*, pàg. 294, citat a *Transaccions of the Victoria Institute*, vol. 19, 1885, pàg. 128.

Títol: *Les cultures primitives: Un reexamen del problema del seu origen històric*

Títol original: *Primitive Cultures: A Second Look at the Problem of their Historical Origin*

Autor: Arthur C. Custance, Ph. D.

Font: *Evolution or Creation?, vol. 2 de The Doorway Papers, 1977, Secció II.*

[Originalment Doorway Paper # 32 - Brockville, Ontario 1960 / Rev. 1975]

— www.custance.org —

Copyright © 1988 Evelyn White. All rights reserved
Copyright © 2019 Santiago Escuain per la traducció.
Tots els drets reservats.

Traducció de l'anglès: Santiago Escuain

SEDIN-Servei Evangèlic · Documentació · Informació
Apartat 2002
08200 Sabadell
(Barcelona) ESPAÑA

Es pot reproduir en tot o en part per a usos no comercials, a condició que es citi la procedència reproduint íntegrament el text anterior i aquesta nota.